

ÇÎROKÊN HEZAR Û ŞEVEKÊ

Werger: *Serdar Roşan*

— NÛDEM —

Çîrokên
HEZAR Û ŞEVEKÊ

Çîrokên
HEZAR Û ŞEVEKÊ

Wergera ji swêdî: Serdar Roşan

NÛDEM

Weşanên NÛDEM 38
Çirokên Hezar û Şevkê
Stockholm: 1998

© Weşanên NÛDEM
Pergala bergê û rûpelan NÛDEM
Wêneya bergê: Ji muzexaneyê Îslamê ya li Berlînê
Çapa bergê: Jakobsbergs Tryckeri
ISBN: 91 88592-34 0

Box 177
177 23 Järfälla-Sweden
Tel û Fax: 8-583 564 68
8-580 131 62

Bêl destûra Weşanxaneyê Nûdemê, jinûweşandin, an jî weşandina di kovar û rojnameyan de qedexe ye.

NAVEROK

Pêşgotin 7

Mîr Şahriyar û birayê wî Mîr Şahzeman 9

Ker û Ga 14

Bazirgan û Efrît 18

Çiroka Kalê Yekemîn 20

Çiroka Kalê Duyemîn 23

Çiroka Kalê Sêyemîn 26

Çiroka Ganem bin-Eyûb û Xweha wî Fernahê 29

Çiroka Reşikê Xesandî yê Yekemîn ji Sûdanê 33

Çiroka Reşikê Xesandî yê Duyemîn ji Sûdanê 36

Hemal û Keçikên Ciwan 67

Çiroka Parsekê Yekemîn 80

Çiroka Parsekê Duyemîn 86

Çiroka Parsekê Sêyemîn 101

Çiroka Keçika Ciwan ya Yekemîn 118

Çiroka Keçika Ciwan ya Duyemîn 127

Dawî 135

ÇEND GOTIN

Di demeke kevin de siltanek hebûye. Xatûneke siltên a pir spehî hebûye ku siltên ji her tiştên li ser rûyê dinyayê bêtir jê hez dikir, bi gotina wê dikir, yeka wê nedikir dudu, ew mîna dil û çavên xwe diparast. Ji ber vê hezkirin û dilşahiyê, siltan ji welatîyên xwe re jî qenc bû, dilovan bû, tade û neheqî li wan nedikirin, dixwest ew jî di nava xweşî û evînê de bijîn. Lê belê bi qasî ku siltan bi xatûna xwe ve girêdayî bû û sadiqê wê bû, xatûna wî jî ew çend nesadiq û li hemberî siltên ne durust bû. Rojekê siltan xatûna xwe di hemêza koleyekî xwe de dibîne. Ew bûyera han siltên dihejîne, dinyayê li ber çavên wî reş dike, ew hema şûrê xwe ji ber xwe dikişîne û serên herdiwan jî difirîne. Îcar ji berdêla nermahî û dilovaniyê ew dibe mirovekî sert, bêwijdan û bi kîn û nefret. Welatê xwe yê wek bihuştê li welatîyên xwe dike dojah, li hemberî jinan bi gir dibe û jinan mîna benderuhên neqenc û xapînok dibîne. Loma jî ew her jina ku pê re dizewice, di berbanga dotira rojê de dike. Rojekê, keça wezîrê siltên, Şhrezad ji bavê xwe daxwaz dike ku bi siltên re bizewice. Bavê wê li hemberî daxwaza wê derdikeve û naxwaze ku keça wî roja piştî dawetê were kuştin. Lê wezîr ji ber Şhrezadê nake der û Şhrezadê pêşkêşî siltanê xwe dike. Şhrezada ku bi biazîlî û spehîbûna xwe navdar e, ji siltên daxwaz dike ku xwişka wê Dinyazade jî li ba wê razê da ku di ber dilê wê bide. Siltan daxwaza xatûna xwe Şehrazedeyê qebûl dike û destûra xwişka wê Dinyazadeyê dide. Gava Dinyazade bi şev tê ba Şhrezadê, ew digirî, li xwe dixê, porê xwe dikişîne; lê xwişka wê Şhrezade wê teselî dike, serê wê datîne ser çonga xwe û jê re çîrokekê dibêje. Di vê navê de siltan jî şiyar dibe, xwe dide ser enîşkên xwe û bi balkêşî li çîroka Şhrezadê guhdarî dike. Çîroka wê ewqasî bi kelecana e,

ku hem devê siltên, hem jî yê Dinyazadeyê ji hev dimîne û ew di cîhana fantaziyan de derdikevin rêwîtiyên dirêj. Gava tîrêjên rojê davêjin hundur, celad derî vedike ku Şehrezadeyê bibe û serê wê jê bike, lê siltan nahêle û dixwaze li dewama çîroka wê guhdarî bike. Şehrezade şeva piştî wê jî dewama çîrokê dibêje, lê dîsan gava sibehê zû celad derî vedike da ku wê bibe û serê wê jê bike, dîsan siltan nahêle û dixwaze li dewama çîroka wê guhdarî bike. Ev yeka han welê dom dike û Şehrezade hezar û şevekê, her şevê ji siltên re çîrokekê dibêje. Di hundurê vê demê de ew ji siltên re lawekî jî tîne dinyayê û li ber dilê siltên bêhawe şêrîn dibe. Siltanê bêwijdan û dilkevir, dîsan nerm û dilovan dibe, dîsan bi evîn û hezkirinê difûre û dibe siltanê berê...

Çîrokên di vê kitêbê de hinek ji çîrokên Şehrezadeyê ne ku di hezar û şevekê de hatine gotin. Ev çîrokên ku di edebiyata cîhanê de xwediyên cihêkî taybetî ne û tesîreke mezin li nivîskarên epoka romantîkê kirine, Serdar Roşan ew kirine malê zîman û edebiyata kurdî. Mîna tê zanîn ev çîrokên han ji hezar û yek çîrokê pêk tên. Vêca ev hezar û yek çîrok di hin zîmanan de bûne deh, di hin zîmanan de bûne donzdeh û di hinan de jî bûne panzdeh cild. Bêguman wergerandin û weşandina van hemû cildan armanc û daxwaza me ye. Lê bêî ku em ji rewşê gazinan bikin, em bi hêvî ne ku em ê di rojên pêş de hemû cildên çîrokên hezar û şevekê bi zîmanê kurdî jî bixwînin.

Serdar Roşan ev çîrokên han ji zîmanê swêdî wergerandine kurdî. Herçî swêdî ne wan jî çîrok ji zîmanê fransî wergerandine. Bêşik wê pir baştir bûya ku ev çîrokên han ji zîmanê orjînal bihatina wergerandin. Lê mixabin îmkanê me tunebû û me xwest ku wergera van çîrokan ji cihêkî dest pê bibe. Digel vê hindê jî em dikarin bêî dudilî bibêjin ku wergêr Serdar Roşan çîrok bi kîrasê zîmanê kurdî yê spehî xemilandine.

Firat Cewerî
Stockholm, 1998

Mîr Şahriyar û birayê wî Mîr Şahzeman

Tê gotin -lê belê wek her carê û niha Xwedê zanatir, bi aqiltir û bi rehmtir e- ku di destpêka çêbûna dunyayê û hungura demê de, mîrekî bi nav û deng û xwedî hêz li welatê Sasan, di navbera giravên Çîn û Hindistanê de dijiya. Ordîyên wî, yên mezin û hêzên xurt yên di xizmeta xelkê de hebûn. Herweha gelek xulam di qesra wî ya mezin de, di xizmeta wî de bûn. Du kurên wî, yekî mezin û yekî piçûk, hebûn. Her du jî siwarên jîr û mêrxas bûn; lê belê kurê mezin di warê siwarbûnê de ji yê piçûk jîrtir bû. Yê mezin welat bi edalet îdare dikir; ji ber vê yekê jî xelkê jê hez dikir. Navê wî Şahriyar, ango şahê bajêr bû; birayê wî yê ku navê wî Şahzeman, ango şahê zeman bû, li Semarkand el-Ecamê mîr bû.

Sal di ser salan re derbas bûn; herdu Mîran jî, welatên xwe bi edalet û xweşî idare dikirin û di nav xweşî û bereketê de dijiyan. Lê belê piştî bîst salan birayê mezin bi awayekî nedîtî bêriya birayê xwe kir û emir da wezîrê xwe da ku biçe birayê wî bîne. Wezîrî got: "Ser seran û ser çavan" û bi rê ket. Bi izna Xwedê, bê dijarî, wezîr gihaşt cem birayê piçûk. Ji birayê piçûk re "silavên Xwedê li te bin" got û sebebê hatina xwe diyar kir. Şahzemanî got: "Ser seran û ser çavan." Emir da pêşkar û xulamên da ku haziriya birêketinê bikin. Kon, zexîre, hêstir, deve û pêwistiyên rê yên din hatin hazirkirin. Paşê Şahzemanî îdareya welêt da destê wezîrê xwe û bi rê ketin.

Lê êvarê, dema bêhnvedanê, hate bîra Şahzemanî ku tiştêk li qesra xwe ji bîr kiriye û bi nêhînê vegeriya wir. Wî, di qes-

rê de, jina xwe li ser dîwanê veketî, di hembêza koleyekî xwe î reşik de, dît. Bi dîtina wê dîmenê re dunya li ber çavên wî reş bû û weha fikirî: Hîn ez bi rêk û pêk ji bajêrderneketime ev jinik weha zinayê dike, Xwedê zane gava ji bo demeke dirêj ez ji bajêr derdikevim ew çî dike. Hema şûrê xwe kişand û ew herdu jî li ser dîwanê kuştin. Tawil vegeheriya cem rêwîyan û emir da, da ku bi rê kevin! Bêwestan ber bi bajarê birayê mezin çûn, heya gîhaştin wê derê.

Mîr Şahriyar bi bihîstina hatina birayê xwe gelekî kêfxweş bû û emir da, da ku bajar bo xatir û şerafa birayî bête xemilandin. Ji bajêr derket, çû pêşiya birayê xwe da ku bixêrhatinê lê bike. Piştî hevdiştin û hevpirsînê, Şahriyar bi dilxweşî bi birayê xwe re dipeyivî. Lê belê, Şahzeman bêkêf bû; ji lewre kirina jina wî ji bîra wî nedîçû; dunya li ber çavên wî reş bûbû, rûyê wî zer û laşê wî diricifî. Mîr Şahriyar rewşa birayê xwe ferq kir, lê belê wî texmîn dikir ku ji ber bêriya welêt welê li birayê wî hatiye, ji ber vê yekê jî, ji birayê xwe, sebebê vê yekê pirs nekir. Lê rojekê nema xwe ragirt û ji Şahzemanî pirsî:

"Ax bira, ez nizanim çî ye, lê di vê rewşê de welê rengzer û lawaz xuyabûna te min diêşîne." Şahzemanî bersiv da: "Belê bira, derdê min gelekî giran e." Lê wî çu tiştek der heqê kirina jina xwe de negot. Mîr Şahriyar got: "Ma tu naxwazî bi min re werî, em bi hev re tevî peya û siwaran herin nêçîrê? Mîmkin e, êş an derdên te piçekî kêm û sivik bibin." Lê Şahzemanî nexwest bi birayê xwe re here nêçîrê, ji lewre Şahriyar bê birayê xwe çû nêçîrê.

Li qesrê gelek pencereyên ku berê wan li bexçeyê serayê bûn, hebûn. Rojekê gava Şahzeman li ber pencereyekê rûniştî, li derve mêze dikir, wî dît ku vaye, bîst koleyên mêr û bîst jî yên jin di nav wan de bi hemî serbilindî û spehîtiya xwe ve jina mîr Şahriyar, hatin nav bexçe. Li ber bendaveke

piçûk sekinîn û hemiyar kincên xwe ji xwe kirin. Jinmîrê gazî kir: "Masûd!" Piştî lehzeyekê, reşikekî bi bejnûbala û zendûbendan bi bezîn hat cem wê û wan hevûdu hembêz kir... Reşikî ew li ser piştê vezeland û bi wê re ket nava kêf û zewqê. Bi vê îşaretê re her koleyekî mêr xwe dirêjtî yeke jin kir. Wan, ew lîstikên kêf û zewqê heta ber bi êvarê domandin.

Bi dîtina van tiştan re Şahzeman fikirî: "Weleh ya hatibû serê min li ber vê yekê ne tiştek e." Bêmurûziya wî winda bû, dest bi xwarin û vexwarinê kir û fikirî: Bi rastî ev bûyer ji ya min gelekî xirabtir e.

Li dawiyê birayê wî Şahriyar ji nêçîrê vegeziya, hat serayê; dît ku rûyê Sahzemanî vebûye, rengê wî xweş e; û vaye bi mad xwarinê dixwe, -yê ku demeke dirêj bû tiştek nedixwar. Şahriyar ecêb ma û pirsî: "Ax bira, demek berê tu bêmirûz û rûyê te zer bû, lê niha cardin rengê rûyê te xweş e. De ka bêje, çi ye, çi qewimî?"

Şahzemanî bersîv da: "Ez dê ji te re sebebê bêmirûziya xwe bêjim lê, tu, ji min sebebê rûgeşiya min mepirse. Gava te wezîrê xwe şand pey min û piştî ku ez ji bajêr derketim, hat bîra min; ew mucewherê ku min dê bi diyarî ji te re bianiya, min li malê ji bîr kiribû. Ez vegeziyam serayê û min jina xwe li hembêza koleyekî reşik li ser dîwanê dît. Min ew herdu jî kuştin û ez hatim cem te. Lê min fikir ne fikir, ew bûyer ji bîra min nediçû; ji lewre ez bêmirûz bûm û her ku diçû ez lawaztir dibûm. Lê bi izna te be ez behsa sebebê rûgeşiya xwe nekim."

Gava birayî ev bihîst, got: "Weleh, divê tu bêjtî!" Wê gavê Şahzemanî ew hemî tiştên ku ji pencereyê dîtibûn gotin; Şahriyar bi qêrîn got: "Divê, ewil ez bi çavên xwe bibînim." Birayê wî got: "Baş e. Ji derûdorê re bêje, tu dê herî nêçîrê, lê were cem min û xwe veşêre, bi vê şeweyê tu dikarî bi çavên

xwe bibînî û bawer bikî.”

Şahriyarî tavilê emir da telalên xwe da ku fermana wî ya ji bajêr bi dûrketinê eşkere bikin. Esker tevî konan ji bajêr derketin. Mîr jî bi wan re çû, di konê xwe de ji koleyên xwe yên ciwan re got: ”Nehêlin, bila kes neyê hundir cem min!” Paşê cilên xwe guhertin, bi nihênî ji binê kon derket û berê xwe da serayê. Li ber pencereyeke li hêla bexçe rûnişt, piştî saetekê jina wî, tevî koleyên jin û mêr, hat nav bexçe. Wan ew tiştên ku Şahzemanî gotibû hemî bi kêfxweşî kirin, heya roj çû ava.

Gava Şahriyar ev tişt dîtîn, aqil ji serê wî çû û ji birayê xwe re weha got: ”Rabe em ji vir herin, em mêze bikin ka Xwedê di qedera me de çi nivîsiye. Heya em yekî ku wekî me tişt hatine serê wî nebînin, divê em hukumdariyê nekin. An na mirin ji vî halî çêtir e.”

Birayê wî bersîv da û ew bi hev re ji qesrê derketin bêst ku kesek bi wan bihese. Şev û roj meşiyên heya gîhaştin qeraxa deryayê. Li wê derê darek û kaniyeke ku xwişîna ava wê bû dîtîn. Ji kaniyê av vexwarin û li bin darê ji bo bêhnvedanê rûniştin.

Berî ku demeke dirêj bibore, xumîn bi deryayê ket û ji nişkê ve ewrekî reş jê bilind bû û ber bi qeraxê hat. Ew pîrr tirsîyan û hilkişîyan ser darê, xwe di nav şaxan de veşartin da ku bibînin ka ew çi ye. Wê gavê, ew ewrê ku dişibiya stûnekê, bû efrîtek, yekî dirêjî bi heybet, nav milên wî fireh û sîng pahn. Li ser serê wî sandoxek hebû. Wî piyên xwe dan erdê, meşiya hat li bin darê, -ya ku herdu birayan xwe di nav şaxên wê de veşartibû-. Sandox vekir, ji nav wê, sandoxeke din derxist û qapaxa wê vekir. Ji sandoxê keçikeke ciwan û spehî ku wek rojê bû, derket. Efrîtî demeke dirêj li wê mêze kir û got:

”Ax, delala min, ez xulam, tu, ya ku min di roja daweta te

de, min te revand, dixwazim piçekî rakevim!." Efrîtî setê xwe danî hembêza keçikê û di xew re çû.

Keçikê serê xwe rakir û li darê mêze kir; wê ew herdu Mîrên di nav şaxên darê de veşartî dîtîn. Tavail serê efrîtî ji hembêza xwe rakir û danî erdê. Rabû ser xwe, bi îşaretan wek ku ji wan re bêje: "Dakevin, werin xwarê, ji vî efrîtî netirsîn!" Wan jî bi îşaretan got: "Xwedê bi te re be, bi izna te, em tevî vê talûkeyê nebin!" Wê bersîv da: "Bila Xwedê bi we herduyan re be, lê belê lez bikin, an na ez dê efrîtî şiyar hikim, ew dê bi bobelatan we bikuje!" Ew tirsîyan û ji darê daketin; keçik ber bi wan çû û got: "Lez kin, rimên xwe bihêz û xweşî bikutin min, an na ez dê efrîtî şiyar bikim!" Şahriyarî bi tirs ji Şahzemanî re got: "Ax bira, tu ewil vî karî bike." Lê birayê wî bersîv da: "Na, tu birayê mezin î, divê ez her di riya te de bim." Bi îşaretên dest û çavan ji hev re gotin, eger ew daxwaza wê bi cih neyînin dê çi bê serê wan, ji ber vê yekê emrê keçikê bi cih anîn. Piştî ku karê xwe xilas kirin, keçikê got: "Hûn herdu jî jîr in!" Paşê keçikê ji bêrika xwe kêsek derxist ku gerdaneke ji pêncsed moran pêkhatî têde bû. Keçikê got: "Hûn dizanin ev çi ye?" Gotin: "Na." Wê got: "Xwediyê van moran hemî bi min re raketine û her yekî qiloçek nediyar li efrîtî zêde kiriye. Ji lewre divê hûn herdu bira jî morên xwe bidin min." Wan morên xwe dan wê û wê got: "Vî efrîtî roja ku daweta min bû ez revandim û xistim hundirê vê sandoxê, sandoxa piçûk xiste nav ya mezin û bi heft birmeyan kilit kir; û sandox bera bin deryayê da; lê wî nedizanî heke jinek daxwaza tiştê bike, çu tişt nikare pêşî lê bigire."

Bi bihîstina van gotinên keçikê re, herdu bira pîrr ecêb man û ji bev re gotin: "Eger ev tişt tên serê efrîtekî wek vî efrîtî, -ku mizir û xwedî qudret e- ev tişt ji yên me pîrr xirabtir in, divê em cardin şukir bikin."

Piştî van gotinan, herdu birayan xatir ji keçikê xwest û her

yekî berê xwe da bajarê xwe.

Gava Mîr Şahriyar gîhaşt seraya xwe, serê jina xwe û wan hemî koleyan da jê kirin. Emir da wezîrê xwe da ku herşev jê re keçikeke bakîre peyda bike û hîne serayê. Êdî herşev Şahriyar bi qîzeke bakîre re radiza û serê sibê ew dikuşt. Sê sal bi vî awayî bofîn. Di nav xelkê de nerazîbûn û şaşbûnekê rû da, yên ku keçikên wan hebûn terka bajêr kirin. Welê lê hat ku li temamê bajêr tenê keçikek jî nema.

Lê belê du qîzên wezîrî hebûn ku pîrr spehî û şêrîn bûn. Ya mezin navê wê Şehrezad, ango qîza bajêr; û ya piçûk, navê wê Dunyazad, ango qîza dunyayê, bû. Şehrezadê hema bêje hemî pirtûkên heyî xwendihûn û dihate gotin ku hezar pirtûkên wê yên ku behsa mîr û xelkên berê û şairan dikin, hebûn. Ew bi şeweyeke xweş û nerm diaxîfî ku mirov ji dil û bi kêfxweşî guhdariya wê dikir. Wê ji bavê xwe re got: "Tu çima welê bêmirûz û bêkêf î, mirov dibêje qey te barê hemî dunyayê hilgirtiye. Wek şair dibêje: "Tu, yê xemxwar, piçekî bi kêf be, ji lewre çu tişt ne abadîn e, çawa kêfxweşî winda dibe, herweha xem jî tên ji bîr kirin."

Wê gavê wezîr bûyera der heqê Mîr ji serî heya dawiyê ji wê re got. Paşê Şehrezadê weha got: "Xwedê mezin e, bavo min bide Mîr, an ez ê bêm kuştin an jî ez ê hemî qîzên mayîn ji kuştinê rizgar bikim." Wezîr got: "Xwedê alîkarê te be! Xwe meavêje nav vê talûkeyê!" Lê wê got: "Na, ez mecbûrê vê yekê me." Wezîr got: "Haya te ji te hebe ku eqîbeta 'ker û ga' neyê serê te." Û dest pê kir:

Ker û Ga

Hebû, tunebû, di demekê de gundiyeke ku gelekî dewlemend û xwedî pez û dewar bû, hebû. Ew zewicî û ge-

lek zarokên wî hehûn. Bi izin û qudreta Xwedayê mezin, wî gundiyî ji zimanê heywanan fam dikir; lê diviyabû ku ji çu kesî re ev qudreta xwe eşkere nekira. Xaniyê wî li kêleka çemekî li herimeke herî baş yê têrzad bû. Û gayek û kerekî wî jî hebûn.

Rojekê, gundî li piştta gayî siwar ji gerê vegeriya malê; gayî, ker ziktêr, binê wî paqijkirî û afirê wî bi ka û ceh tije dît. Gundî, tiştê ku ga ji kerê re digot, bihîst: "Xwarina te, ji te re afiyet û şifa be. Dema ez westiyayî û ji hal ketime, tu li isterehet î, afirê te tije ye, tu cehê paqij dixwî û binê te paqij dikin, herçiqas xwediyê me li te jî siwar dibe, lê ne hertim. Lê ez an li bin nîr an jî di nav gêreyê de me." Kerê bersîv da: "Gava ew nîr bidin ser stoyê te, xwe biavêje erdê, ew li te bixin jî ramebe. Eger te rakin jî, tu xwe cardin biavêje erdê. Heke te bînin malê û kizinan jî bidin te, mexwe; xwe li nexweşiyê deyne. Çend rojan li ber xwe bide û xwarinê mexwe, bi vî awayî tu dikarî ji zehmetiya kar xwe bi dûr bixîni û isterehet bikî."

Gundiyê xwediyê wan her tişt bihîst.

Gava xulamek hat û ka xiste afirê gayî, wî dît ku ga wek her carî naxwe; serê sibeyê wexta ga birin nav zeviyê, wî dît ku ga nexweş e. Xwediyê malê got: "Kerê bîne, li şûna gayî, têxe bin nîr û pê cot bike." Xulêm çû ker anî, heta êvarê pê cot kirin.

Êvarê gava ker anîn malê, li êxur, gayî ji wî re gelekî spas kir; ji lewre fersenda bêhnvedanê bi saya wî bi dest xistibû. Lê kerê bersîva spasiya wî neda; berevajî ew ji şîretên xwe gelekî poşman bû bû.

Roja din, cotkar hat, ker bir heta êvarê pê cot kir. Êvarê, çermê stoyê kerê rabûyî û pîrr westiyayî hat êxur. Gava gayî ker di wê rewşê de dît, spas kir û pesnê kerî da. Lê kerê bersîv da û got: "Berê, jiyaneke min e rehet hebû, de ka bibînin,

ji bo min çeyî kir ez ketime çî halê. Ez ê şîreteke haş li te bikim. Min bihîst, xwediyê me digot, "heke ga rehet nebe, divê em wî ser jê bikin, qe nebe çermê wî bikar bînin. Bi rastî ez gelekî li ber te dikevim. Ez vê yekê ji te re dibêjim da ku tu karibî xwe xilas bikî."

Gava gayî ev tişt bihîstin, spas kir û got: "Sibeyê ez ê bi kêfxweşî bi we re bêm û karê xwe yê edetî bikim." Gayî, bi kêfxweşî û şadî, dest pê kir hemî êmê li afirê xwe xwar.

Xwediyê malê yê ku ji zimanê heywanan fam dikir ev tişt hemî bihîstin.

Serê sibeyê xwediyê wan û jina wî li ber xênî tûniştîbûn. Gava xulam hat û ga ji êxur derxist, wan dît ku ga, dûvê xwe dihejîne, lotikan dide, kêf kêfa wî ye. Xwediyê wan gava ev tişt dît, pirqînî pê ket û her keniya; jina wî jê pirsî: "Tu bi çî dikenî?" Wî bersiv da: "Ez bi tişteki ku dibihîzim û dibînim dikenim; lê belê ez nikarim behs bikim, ez bikim, ez ê bimirim." Lê jina wî got: "Tu mecbûr î ji min re bêjî, heke tu di cih de bimirî jî." Wî got: "Heyran, ez ji mirinê gelekî ditirsim."

Lê wê her dubare kir: "An na tu henekên xwe bi min dikî." Ji ber pit-pita jina xwe, wî êdî nedizani çî bike. Gazî zarokên xwe kir, ji bo hazirkirina wasiyeta xwe şand pey qadî, ji ber ku ji jina xwe ku dotmama wî û diya zarokên wî bû, gelekî hez dikir û nedixwest dilê wê bihêle. Herweha şande pey mirovên jina xwe û gazî hemî cîranan kir û ji wan re got ku bi eşkerekirina şira xwe ve dê bimire. Wê gavê yên ku hazir bûn, hemiyar pêkve ji jina wî re gotin: "Xwedê alîkarê te be, lê êdî guh nede vî tiştî, dev jê berde, înadê neke. Herhal tu naxwazî mêrê te û bavê zarokên te bimire." Lê wê got: "Na, çu xilasiya wî nîne, divê ew sirra xwe bêje, heke ew tavil bimire jî." Wê gavê çu kesî êdî deng nekir. Paşê mêrê wê rabû ser xwe, çu destmêj girt, vejeriya da ku sirra xwe eşkere

bike û bimore.

Dikekî malê, yekî ku pêncî mirîşk li ser sergoyê wî bûn; û daxwaza dilê wan hemiyana bi cih dianî; û herweha segekî wan hebû. Gava xwediyê malê çû derve, bihîst ku vaye seg diqîre û ji dîk re dibêje: "Ma tu şerm nakî, dema xwediyê me ê bimore, tu kêfê dikî?" Dîk pirsî: "Te got çî?" Piştî ku segî temamê meseleyê ji dîk re eşkere kir, dîk weha got: "Ez bi navê Xwedê sond dixwim, xwediyê me kêma aqil e. Ê min pêncî mirîşkên min hene, ez hemiyana îdare dikim, gava ez yekê kêfxweş dikim, yeke din, didim ber gotinan. Lê yê wî yek tenê ye jî, nizane ka dê çî bike. Tiştê ku pêwîst e, divê ew here derve şiveke ter bîne û bi bayê bazdanê here hundir, berî ku jina wî devê xwe veke û tobe bike, têra xwe li wê bixe. De ka ez wê gavê bibînim ew diwêre ji wê û pêve pit pitê bike." Gava xwediyê malê ev tişt bihîstin, hiş hate serê wî, biryara xwe da, da ku jina xwe bide ber çoyan...

Wezîr li wir sekinî û ji qîza xwe Şehrezadê re got: "Mimkin e, tiştê ku hatin serê wê jinikê, Mîr jî bîne serê te." Şehrezadê ji bavê xwe pirs kir: "Ma wî gundiya çî kir?" Wezîr got:

"Xwediyê malê şiveke ter jê kir, rahiştê û çû hundir, gazî jina xwe kir û got: "Here odeya xwe, gava ez sirra xwe ji te re bêjim, ez naxwazim kesekî din min bibîne; paşê jî, bila ez bi dilekî rehet bimirim." Bi hev re çûn odeya jinikê, mêrê wê derî kilît kir û dest avêt şivê û hema bêje ji xwe çûyî, ew da ber şivan. Jina wî diqêriya û digot: "Tobe, tobe, ez poşman im." Destê mêrê xwe radimûsa, xwe diavêt piyên wî û poşmaniya xwe bi her awayî nîşan dida. Paşê bi mêrê xwe re hat derve cem mêvanan. Mirov û cîranên wan gelekî kêfxweş bûn; mêr û jina wî bi şeweyeke bextewar heya mirinê bi hev re jiyan."

Wezîrî bi vî awayî gotina xwe bi dawî anî. Qîza wî Şehre-

zadê got: "Ax bavo, ez hêvî dikim ku tu ê izna min bidî da ku daxwaza min bi cih were." Wê gavê êdî wezîr tiştêkî dijî wê negot. Wezîrî emir da xulaman ku qîza wî bixemilînin. Wezîr rabû çû cem Mîr Şahriyar da ku xizmeta wî bike.

Piştî çûyîna wezîr, Şehrezadê gazî xwişka xwe kir û jê re weha got: "Gava ez herim cem Mîr, ez ê bişeynim pey te, were serayê, piştî ku Mîr bi min re raza, tu yê bêjî: Xwişka delal, çîrokeke xweş ku em şevên dirêj pê diborînin, ji me re bêje! Wê gavê ez ê ji te re çîrokan bêjim; inşelâh ê bibe sebê xilasiya qîzên pak û delal."

Paşê bavê Şehrezadê hat malê da ku wê ji Mîr re bibe... Çûn serayê. Li serayê, Mîr pîrr kêfxweş bû û ji wezîr re got: "Tu her daxwaza dilê min bi cih tînî." Wezîr got: "Belê, Mîrê min, ez xulam."

Wexra Mîr xwest bi wê re rakeve, keçik giriya. Mîr jê pirsî: "Xêr e, çi ye?" Wê got: "Ax Mîrê min, xwişkeke min a piçûk heye; ez dixwazim xatir ji wê bixwazim." Mîr şand pey xwişka wê ku derhal hat û xwe avêt stoyê Şehrezadê...

Mîr bi Şehrezadê re raket...

Paşê, dest pê kirin û bi dilxweşî ketin nav sohbetê. Dunyazadê ji Şehrezadê re got: "Xwedê bi te re be, xwişka delal; ka çîrokekê bêje da ku şev pê bibore." Şehrezadê bersîv da: "Delala dilê min, heke Mîrê me yê dilovan izin bide, ez ê bêjim." Mîr yê ku xewa wî nedihat, bi bihîstina van gotinan re, ji guhdarîkirina çîroka Şehrezadê xwe neda paş.

Û Şehrezadê şeva yekemîn dest bi gotina çîrokê kir:

Bazirgan û Efrît

Mîrê delal, tê gotin ku di demekê de, bazirganekî pîrr dewlemend hebû ku li gelek welatan dukanên wî he-

bûn.

Bazirgan rojekê li bespê xwe siwar bû û berê xwe da yek ji wan welatan. Li ser riya wî, gava germahî zêde bû, ew li bin darekê sekinî, rûnişt û ji tûrê xwarinê nanek û çend xurme derxistin. Piştî ku xurme dixwar, dendikê wan diavêt. Di wê gavê de efrîtekî mezin peyda bû, qevda şûr di dest de, şûr di-bejand û diqêriya: "Rabe ser xwe, te çawa lawê min kuşt, ez ê jî welê te bikujim!" Bazirgên got: "Çi, ma min kengî lawê te kuştiye?" Efrîtî got: "Ew dendikên xurmeyan yên te diavêt, li sînga lawê min ketin û ew pê mir." Bazirgên got: "Insaf efrîtê mezin, ez mirovekî mumîn im; û nikarim derewan bikim. Lê belê, ez pirr dewlemend im, jin û zarokên min bene û herweha di bazarê de malê min heye. Bi izina te be, ez dixwazim vegerim mala xwe, xatir ji wan bixwazim, hesabên xwe tamam bikim. Gava karê min xilas bibe, ez ê vegerim, wê gavê tu min dikujî, dihêlî tu dizanî. Xwedê şahidê min e ku ez ê li ser soza xwe bisekinim."

Efrîtî ji bazirgên bawer kir û rê da wî, da ku ew here.

Bazirgan vegeriya welatê xwe, hesabên xwe sererast kirin. Paşê sirra xwe eşkere kir. Bav, dê, jin, zarok hemiyar dest bi girî kirin. Bazirgên wesiyeta xwe nivîsî û li cem malbata xwe heya dawiya salê ma. Wê gavê rabû ser xwe, kefenê xwe avêt ser piyê xwe, ji malbata xwe, ji cîranan, hevalan û mirovên xwe xatir xwest û bi fikirên bêhêvî berê xwe da cihê ku dê efrîtî bidiya. Hemî nas û dost û mirovên wî giriyan, kirin qêrîn û hewar.

Bazirgan bi rojan bi rê ve çû û hat gîhaşt cihê xwe yê berê. Roja serê salê bû. Dema ew rûniştî û bi rewş û qedera xwe de digiriya, kalekî muhterem î bi emir ku benek di dest de, li pey wî xezalek ber bi wî dihat. Wî silav da bazirgên û jê re jiyaneke dirêj û bextiyar daxwaz kir. Û ji bazirgên pirsî: "Ma xêr e, çima tu welê bi tenê li vî warê cinan tûniştî yî?" Bazir-

gên meseleya xwe hemî ji wî re got, kalo gelekî ecêb ma û got: "Weleh, birayê min, te dînîtiyeke mezin kiriye û meseleya te ecêb e, eger bê nivîsîn ê gelek zane li ser bifikirin û jê dersê wergirin." Kalo rûnişt û dest bi axaftinê kir, lê wî dît ku bazirgan ne li ser hişê xwe ye, di nav dehşet, tirs, xem û şaşbûnê de ye. Wê gavê kalekî din ku benek di dest de û li pey wî du kûçik hat; wî jî silav da û ji wan pirsî ka ew ji bo çi li wî warê cinan sekinîne. Wan, ji wî re mesele ji serî heta dawî got. Bi rûniştina kalo re, kalekî din jî hat ku hêstirek gewrezer pê re bû. Kalo silav da û ji wan pirsî, ka ji ho çi rûniştine. Jê re meseleya xwe gotin; ya ku ne hewce ye em du-bare bikin.

Dema ew li wê derê rûniştîbûn, bayek rabû, gijolek çêbû û ber bi wan hat. Li nêzikî wan gijolek ji hev çû, efrîtek peyda bû ku şûrekî tûj di destê wî de bû. Ji çavên efrîtî pêt diçûn, bi bazirgên girt û qêriya: "Were, te çawa lawê min, -yê ku ronîya çavên min bû- kuşt, ez ê jî welê te bikujim." Wê gavê bazirgên dest bi girî kir û hû miz miza wî; herweha wan her sê kalan jî nerazîbûna xwe nîşan dan û kelogirî bûn.

Kalê yekemîn, xwediyê xezalê, destê efrîtî ramûsa û got: "Ey efrît, mîrê cinan, eger tu ji sêyan yekê jiyana vî bazirganî bibexşîni, bidî min, ez ê çîroka vê xezalê bêjim, tu ê ecêb biminî." Efrîtî got: "Belê, kalê muhterem, çîroka xwe bêje, heke hêja be, ez ê ji sêyan yekê jiyana vî mirovî bibexşînim."

Çîroka Kalê Yekemîn

Kalê yekemîn dest pê kir:

"Ey efrîtê mezin, bizane ku ev xezal qîza xwezûrê min bû, gava ez bi wê re zewicîm, em ciwan bûn; me sîh sal bi hev re borand. Lê Xwedê çu zarok nedan me. Ji ber vê yekê min ji

xwe re cêriyek anî. Xwedê lawek, mîna heyveke li ber derketinê, yekî hejin li hev, çav mezin û bi birûyên dirêj, da me. Gava kurê min bû panzdeh salî, ji ber karekî xwe ez çûm bajarekî dûr.

Qîza xwezûrê min, ev xezal di zaroktiya xwe de fêrî sihêrbaziyê bûbû; û bi wê hunera xwe, wê sihêr avêt ser kurê min û ew kir conagayek û diya wî jî çêlekek; û gavanek jî ji bo li wan miqatebe peyda kir. Gava ez piştî demeke dirêj vegeyriyam malê, min pirsra kurê xwe û diya wî kir, jina min, vê xezalê, bersîv da: "Cêriya te miriye û kurê te jî ji vir çûye, lê ez nizanim ka ew bi ku de çûye."

Min salek, bi rewşeke pîrr xirab, sergêj û perîşan bi kul û keder borand. Di salvegera windabûna kurê xwe û mirina cêriya xwe de, min ji gavên re got; ku here çêlekeke qelew û baş bîne; gavên çû cêriya min ya ku jina min bi sihrê kiribû çêlek, anî. Min destên xwe şûştin, ziwa kirin û kêrek hilda da ku ez çêlekê ser jê bikim. Lê wê gavê orînî bi çêlekê ket û giriya. Min dev ji serjêkirinê berda û emir da gavên ku ew wî karî bike. Gavên ew ser jê kir. Paşê gavên ew gurand, lê belê çêlek bêgoşt û bêbez bû; hema bêje hestî û çerm tenê bû. Bi qurbankirina wê, ez poşman bûbûm lê çi heyf. Min çermê wê da gavên û emir da wî ku ciwangayekî qelew bîne. Wî çû kurê min yê ku bi sihrê bûbû conega anî.

Gava conegê ez dîtîm, ber bi min hat û xwe avêt ber piyên min. Çi orîn û nalîn! Dilê min pê şewitî; min ji gavên re got: "Here çêlekeke din bîne, vî conegayî berde bila here nav dewarên din."

Ey, mîrê mîran yê cinan, ev tişt hemî qewimîn, ev xezal, qîza xwezûrê min, li wir li cem me bû, wê dît ku ez conegê berdidim, wê got: "Na, divê em conegê ser jê bikin...!" Lê ji ber ku dilê min gelekî bi conegê dişewitî min bi ya wê nekir û min emir da gavên ku conegê bibe. Gavên ew bir.

Roja dinê, gava ez li mala xwe rûniştibûm, gavan hat hundir û got: "Ez xulam, ez ê ji te re tiştêkî ku ê te kêfxweş bike, bibêjim û ez xelata xwe ji te dixwazim." Min pirsî: "Xêr e?" Gavên got: "Ez xulam, qîzek min heye. Pîrejineke ku li cem me dimîne ew fêrî sihrê kiriye. Duhî, gava qîza min, conega li pêş min, ez dîtîm, ser û çavê xwe pêça û giriya; û paşê pir-qînî pê ket û got: "Bavo, ma qîmeta min ewqas li cem te ketiye ku tu mirovekî xerîb bi xwe re tîni?" Min jê pirsî: "Kîjan mirovê xerîb? Çima tu ewil giriya û paşê keniya?" Wê bersîv da: "Ev conega kurê, efendiyê me yê bazirgan e, damariya wî, ew û dêya wî herdu jî sihêr kirine. Ji ber nêrînen wî yê conegayî min nikarî, ez xwe ragirim û nekenim. Û ez giriya ji lewre diya vî conegayî ji alî bavê wî ve hate qurbankirin!" Ji van gotinên qîza xwe ez ecêb û şaş mam; heya sibeyê min xwe bêsebir ragirt, da ku sibeyê ez werim cem te û bûyerê ji te re bêjim!"

Kalo got: "Gava min bûyer ji devê gavên hihîst, tavil ez bi wî re vegeriyam, ji fikra dîtina kurê xwe wek vexwarina şerabê ez sermest û gelekî hextiyar û kêfxweş, bûm. Qîza gavên hat pêşiya min, bixêrhatin li min kir û destê min ramûsa. Herweha conega ber bi min ve hat û li ber piyên min mexel hat. Min ji qîza gavên pirsî: 'Ma tiştê ku te ji bavê xwe re di heqê vî conegayî de gotine rast in?' Wê bersîv da: 'Belê, ez xulam, ev kurê te, dalalê ber dilê te ye!' Min jê pirsî: 'Ey keçika xêrxwaz, eger tu kurê min rizgar bikî, ez ê mal û milkê xwe bidim bavê te!' Bi kenîn wê got: 'Ez malê te bi du şertan qebûl dikim, yek: ez dixwazim bi kurê te re bizewicim; du: divê tu bihêlî da ku kê bixwazim, min izin hebe, ez wan têxim bin sihrê. An na, ez nikarim xwe ji xirabiyên jina te biparêzim.'

Gava min ev tişt bihîstin, efrîtê mezin, min bersîva qîza gavên da û got: 'Baş e, bila wek te be; û mal û milkê ku bavê

te îdare dike, ez ji we re dibexşînim. Herçî qîza xwezûrê min e, ez iznê didim te û tu çi bînî serê wê tu serbest î.'

Wê tasek ji paxir yeke piçûk tije av kir, li avê tiştin xwendin; û av li conegê reşand û got: 'Heke Xwedê te conega xuliqandiyê ber conega bimîne û neyê guhertin, lê beke tu di bin sibrê de yî, inşelâh tu ê vegeirî balê xwe yê berê; wek ku Xwedê te xuliqandibû.'

Piştî van gotinên wê, conega bêhuzûr bû, lerizî, hejîya û ji nû ve bû insan. Ez pêş ve ber bi wî çûm, min ew hembêz kir û got: 'Xwedê bi te re be. De ka bêje, qîza xwezûrê min, çi bi serê te û diya te anî?' Wî her tiştê ku qewimîbû behs kir; û min got: 'Ax, kurê min, qeder di destê Xwedê de ye, bi izina Wî tu xilas bûyî, tu vegeiriyayî halê xwe yê berê.'

Û paşê, efrîtê mezin, min kurê xwe bi qîza gavên re zewicand. Paşê bi saya hunera sihrê, wê qîza xwezûrê min xist bin sihirê û ew kir ev xezala ku tu dibînî. Dema ez hatim vir, min ev mirovên qenc li vir dîtî, min ji wan pirsî ka ew li vir çi dikin; û min meseleya bazirgên bihîst, ez rûniştî û min got, de ka ez binêrim, çi tê serê bazirgên. Belê, meseleya min ev bû."

Wê demê efrîtî bi qêrîn got: "Meseleya te gelekî balkêş e, ji lewre ez ji sêyan yek ji jiyana vî mirovî dibexşînim."

Wê gavê kalê duyemîn, yê xwediyê herdu kûçikan got:

Çiroka Kalê Duyemîn

"Ey mîrê cinan yê li welatê efrîtan, ev herdu kûçik birayên min in. Gava bavê me mir ji me re sê hezar dînar mîras hîşt. Min bi para xwe dukanek vekir û dest bi kirîn û firotinê kir. Birayekî min ji bo karê bazirganiyê bi karwanan re çû welatên dûr; û salekê temam bi wan re ma. Gava vegeirîya, hat

malê, çu pereyên wî nemabûn. Min jê re got: 'Birayê delal, ma min ji te re negot meçe?' Wî dest bi girîné kir û got: 'Ax birayê delal, hertişt di destê Xwedê de ye; qeder, ez çî bikim. Çi heyf, niha çu fêda gotinên te nîne; ji lewre min tişteke nemaye.' Min ew bir dukanê, paşê bir hemamê û paşê ji cawên herî baş cil dan wî. Em rûniştin da ku xwarinê bixwin. Min jê re got: 'Bira, ez ê, bêl ku dest bi sermayeya xwe bidim, hatinên dukanê bi te re par ve bikim.' Me welê kir; sala ewil hezar dînar hatina me çêbû. Min ji Xwedê re spas kir û bi birayê xwe re, ew hezar dînar, wekhev dabeş kir. Em li malekê, li cem hev, diman.

Werhasil birayên min dest pê kirin û cardin behsa seferê kirin û ji min jî daxwaz kirin da ku ez bi wan re biçim. Lê min, hercar daxwaza wan red dikir. Bi vî awayî şeş sal çûn, di dawiyê de min got: 'Birayên delal, fermo em pereyên xwe hesab bikin.' Me hesabê xwe kir û dît ku li ser hev şeş hezar dînarê me heye. Min ji wan re got: 'Bi izna we be jî, em nîvê van pereyan ji bo rojên teng, qeza û belayan hilînin. Paşê me her yek hezar dînar dimîne; em dikarin pê ticaretê bikin.' Wan bi kêfxweşî got: 'Bijî, her bijî, Xwedê bi fikra te re be.' Min pere kirin du beş, nîvî hilanîn; ji yê mayîn me her yekî hezar dînarê xwe hilda. Me tiştên cûrbicûr kirîn, keştiyek kirê kir; malê xwe bar kir; em ketin keştiyê û bi rê ketin.

Piştî mehekê em gîhaştin bajarekî, me malê xwe yek bi deh dînanan kar, fîrot. Paşê me terka bajêr kir.

Gava em hatin qeraxê deryayê, em pêrgî jineke kinc kevin û qetiyayî hatin. Ew ber bi min hat, destê min ramûsa û got: 'Ax, efendiyê min, gelo tu dikarî ji bo karekî alîkariya min bikî? Ez ê paşê qenciya te li te vegeřînim.' Min bersîv da: 'Ez ê alîkariya te bikim, lê ne hewce ye ku tu xwe deyndarê min bihesibînî.' Wê gavê wê weha got: 'Ax efendiyê min, de ka min ji xwe re bibe, bi min re bizewice, ez ê bi ruh û canê

xwe ji te re xizmetê bikim, bibim xulama te. Vê qencyê bi min bike; ez ne ji wan kesan im ku qencyê ji bîr dikin. Û divê tu ji balê min yê şerpeze şerm nekî.' Gava min ev gotin bihîstin, dilê min pîrr bi wê şewitî, lê wek tê zanîn ber tişt bi daxwaza Xwedê ye, her Ew mezin û xwedî qudret e. Min daxwaza wê qebûl kir; ew bi min re hat, min ji wê re cilên giranbiha kirîn; li gemiyê xaliyên têrbuha li ber piyên wê raxistin. Min bi hurmet û comerdî bi wê re muamele dikir. Paşê, em bi keşiyê ketin rê.

Wê dil ji min bir; û min bi evîneke, ji dil û hinav, ji wê hez dikir; şev û roj ez bi wê re bûm. Ji birayan ez tenê bi wê re radiketim. Ji ber vê yekê birayên min hesûdî dikir. Ji hebûn û malê min, ji tiştên min yên giranbiha û ji bertîştî dibecîn; û wan sênd xwar ku min bikujin; pereyên min bidizîn.

Gava rojekê, ez li cem jina xwe razayibûm, bi min û jina min girtin û avêtin nav deryayê. Jina min di nav avê de şiyar bû, şiklê wê hat guhertin û ket şiklê efrîtekê. Wê bi milên min girt û ez li giravekê danîm. Paşê ew wînda bû; şevêkê temam, çu eser ji wê, nexuya. Hungura sibê veşerîya cem min û got: 'Ma tu min nasnakî? Ez jina te me. Bi izina Xwedê, min te ji mirinê xilas kir. Lê divê êdî tu zanibî ku ez cin im; gava min cara ewil te dît, dilê min ket te; ji lewre her tişt bi daxwaza Xwedê pêk tê, ez ji Xwedê û resûlê Wî bawer dikim. Ligel ku ez wek jineke feqîr û belengaz jî batim cem te, tu bi min re zewicî; û niba jî, min di dora xwe de, te ji mirinê, ji deryayê xilas kir. Lê ji birayên te ez gelekî aciz bûme; divê tu izinê bidî min da ku ez wan bikujim.'

Bi gotinên wê ez ecêb mam, ji bo qencya bi min kiribû, min spasê wê kir û got: 'Lê heçî kuştina birayên min e, divê pêk neyê.' Paşê min ji wê re ji serî beya bi dawiyê tiştên ku di navbera me birayan de qewimibûn gotin. Dema wê ev tişt

bihîstin got: 'Ez ê îşev bifirim berim keştiya wan xerk bikim da ku ew jî bextreş bimitin.' Min ji wê rica kir: 'Xwedê bi te re be, lê welê neke! Çi be jî birayên min in.' Lê, min bêfêde tika dikir û ji wê rehm û insaf dipa. Wê ez danîm ser pişt a xwe, firiya, wê anî ez li ber xaniyê min, danîm.

Min deriyê malê vekir, ew sê hezarê veşartî ji cihê wan derxist. Min careke din dukana xwe vekir, dest bi kirîn û firotinê kir.

Êvarê min deriyê dukanê girt û ez çûm malê, lê belê min ev herdu kûçik li malê li goşeyekê girêdayî dîtin. Zûrînî bi wan ket, ber bi min hatin, lê jina min bi bezîn hat: 'Ev birayên te ne.' Min pirsî: 'Kê ew welê kirine?' Wê bersîv da: 'Min ji xwişka xwe, ya ku di warê sihrê de ji min jîrektor e, rica kir da ku alikariya min bike; wê, birayên te xistin vê rewşê, ew ê deh salan welê bimînin.'

Û niha, ey efrîtê mezin, ez li ser rê bûm ku herim cem dişa xwe, ji wê tika bikim da ku wan ji vê rewşê rizgar bike, ji ber ku deh salên wan tamam bûne. Li vir, ez rastî vî mirovê ciwan û qenc hatim, wî serpêbatiya xwe got, min nexwest ez ji vir herim berî ku ez bizanibim ka ê çi bibe. Belê, meseleya min ev bû."

Efrîtû got: "Bi rastî meseleyeke ecêb e. Ji lewre ez ji sêyan yekê jiyana vî mirovî ji bo te dibexşînim."

Îcar kalê sêyemîn, xwediyê hêstirê rabû, ber bi efrîtî çû û got: "Ez ê meseleyekê, ji yê wan herduyan ecêbtir bêjim. Divê para sêyemîn, ji xwîna vî mirovî tu li min bibexşîn."

Efrîtû got: "Inşelah! De ka bêje!"

Çiroka Kalê Sêyemîn

"Ey efrît, serekê cinan, ev hêstir jina min bû. Rojekê, gava ji karê bazirganiyê, piştî salekê ez vegeyriyam, min ew li nav

nivînan di hembêza koleyekî reşik de, dît. Ew herdu ketibûn nav kêf û zewqê, bi henekan, bi gotinên şehwetî yek û du teşwîq dikirin... Gava jina min ez dîtîm, hema ji cihê xwe rabû, beziya, kûzekî avê hilda. Bi kuste pistê tiştin li ser kûz gotin û ew av bi ser min de reşand û got: 'şiklê xwe biguhere û bikeve texlîtê kûçikekî!' Ez tavil hatim guhertin û ketim şiklê kûçikekî, wê ez ji malê derxistim derve. Ez vir de wir de çûm, dawiyê ez çûm ber dukana goştfiroşekî. Min dest bi kotina hestiyên ber derî kir, gava goştfiroşî ez dîtîm, wî ez girêdam û paşê bi xwe re hirim malê.

Gava em hatin mala wî, qîza wî serûçavê xwe pêça û ji bavê xwe re got: 'Ev çi ye? Tu tevî zilamekî tê cem min?' Bavê wê got: 'Zilamek? Kîjan zilam?' Lê wê got: 'Ew kûçikê hanê insan e, jinekê sihêr avêtiye ser wî, lê ez dikarim sihrê betal bikim.' Wê gavê bavê keçikê got: 'Xwedê alîkarê te be, qîza min, sihrê betal bike!' Wê rahişt kûzekî avê, tiştin lê xwend û ava di kûz de li min reşand û got: 'Ji vî texlîtî derkeve û bikeve halê xwe yê berê!' Hema wê gavê ez cardin ketim şiklê însanan; min destê keçikê ramûsa û got: 'Heke te jî, jina min, wek ku wê ez xistim bin sihrê, bixista bin sihrê...' Wê gavê, wê tasek av da min û got: 'Heke tu jina xwe raketî bibînî, vê avê li wê bireşîne û daxwaza xwe bêje, ew ê bikeve wî şiklî.' Ez rabûm çûm malê, bi rastî jî min ew razayî dît, min av lê reşand û got: 'şiklê xwe biguhere û bibe hêstir!' Ew tavil hat guhertin û ket şiklê hêstirekê.

Ev hêstira ku tu dibînî, jina min bi xwe ye; ey şahê efrîtan."

Efrîtî berê xwe da hêstirê û jê pirsî: "Ma rast e?" Hêstirê bi serê xwe îşareta 'belê, rast e' da.

Efrît yê ku di dema gotina vê meseleyê de ji kenîn û pirqî-nê dihejiya, para dawî ji xwîna bazirgên jî, ji şêxê sêyemîn re bexiştand.

Bidawîanîna vê çîrokê re, Şehrezadê dît ku êdî hungura sibê ye; û ew bi îtîna bêdeng ma, ligel ku izna Mîr hebû da ku ew çîrokan bêje. Lê xwişka wê Dunyazadê got: "Ax xwişka min, tu çiqasî xweş, jîndar û ji dil dibêjî." Şehrezadê got: "Bi rastî ev çîrok li ber çîrokên ku ez ê şeveke din hêjim ne tiştek in, heke Mîr min sax bihêle û bibexşîne." Û Mîr fikirî: Qesem bi navê Xwedê heya ez guhdariya çîroka wê nekim ez wê nakujim.

Şehrezadê xwe kişandibû ser hev û li kêleka wê Mîr veketî, ew şev welê bofî. Serê sibê Mîr rabû, çû dîwanê da ku fermanan derxe û kar û barê îdareya welêt bimeşîne. Ew pêrgî wezîrê xwe hat yê ku kefenek li ser milên wî; û bawer dikir ku qîza wî niha zûde hatiye kuştin. Mîr dengê xwe nekir; meşiya çû dîwanê. Hin karmend ji kar avêtin, hinên din xistin kar; heya êvarê bi tiştên welê ve mijûl bû. Wezîr jî, li wê derê pîr ecêbmayî, hazir bû.

Piştî bi dawîanîna kar û barên li dîwanê, Mîr vegeriya qesra xwe. Gava şeva duyemîn dest pê kir, Dunyazadê ji xwişka xwe Şehrezadê re got: "Xwişka delal, de ka çîroka bazirgan û efrîtî heya dawiyê bêje." Şehrezadê got: "Bila be, delala dilê min, heke Mîr izin bide." Mîr got: "Tu dikarî bêjî. Izina te heye..."

Wê dest pê kir:

Mîrê zana yê ku bi cesaret û edaleta xwe navdar e, tê gotin ku gava kalê sêyemîn meseleya xwe xilas kir, efrîtê ku ji ber kenîn û pîrçînan dihejiya, weha got: "Ez para sêyemîn ji xwîna vî mirovî, didim te; û bazirgan jî azad e."

Bazirgên ji her sê kalan re jî spas kir. Wan jî ji mirinê rizgarbûna wî pîroz û daxwaza serkeftinê kir. Û her yek ji wan bi riya xwe de çû.

"Lê belê" Şehrezadê got; "ev çîrok li ber çîroka ku ez ê niha bêjim ne tiştek e."

Mîr pîrsî: "Ew çi çîrok e?"

Û Şehrezadê dest bi gotinê kir:

Çîroka Ganem bin-Eyûb û Xweha wî Fetnahê

Û Şehrezadê got:

Min bihistiye, ey mîrê delal, di destpêka wextê de, li ber-banga sedsalan, ji bazirganan bazirganekî gelekî dewlemend hebû; ku bavê du zaroyan bû. Navê wî Eyûb û navê kurê wî Ganem bin-Eyûb bû; û navê wî yê ku ew paşê pê dihat nas-kirin el-Motim el-Maslub bû. Wek heyveke çardehê lewend û mirovekî jîrek, bi dîrayet û bi aqil bû. Qîza wî, xwişka Ganemî, navê wê Fetnah û bêsinor spehî bû.

Gava bavê wan, bazirgan Eyûb, mir, ji zaroyên xwe re gelek mîras hişt. Di nav mîrasê de, sed bar ji cawê hevrişîm û gelek tiştên xemlê û neqîşkirî hebûn. Caw hemî balyekirî bûn, li ser balyeyan bi herfên mezin: Bo Bexdayê nivisandî-bû. Ji ber ku bazirgan Eyûbî nedizanî ku dê bimire; ji lewre wî haziriya xwe kiribû da ku here Bexdayê û li wê derê malê xwe bifiroşe.

Lê gava Xwedê, bi rehma xwe ya bêsinor gazî bazirgên kir, piştî şînê kurê wî Ganemî biryar da, da ku li şûna bavê xwe, ew wê seferê pêk bîne, here Bexdayê. Wî ji diya xwe, ji xwişka xwe Fetnahê, ji xism û mirovên xwe û ji cîranan xatir xwest. Paşê rabû çû bazarê, deveyên ku jê re pêwîst bûn, temîn kirin; malê xwe da bar kirin û tevî çend bazirganên din berê xwe da Bexdayê. Wî xwe spart Xwedê, qedera xwe xiste destê Wî. Xwedê ew ji nebaşîyan, ji qeda û belayan parast; ew bi saxî û selametî tevî malê xwe gîhaşt Bexdayê.

Bi gîhaştina Bexdayê re wî xaniyekî bi kirê peyda kir û xanî bi tiştên giranbiha raxist û xemiland. Xaliyên xweşik û bi-

ha raxistin; balîf û sedirên rind bi cih kirin; ji bo pencere û deriyan perdeyên herî baş kirîn. Ganem li wê malê dima û isterehet dikir, bi sebir li malê ma heya ku bazirgan û dewlemendên Bexdayê hatin ziyareta wî û bixêrhatin li wî kirin.

Rojekê wî biryar da, da ku here bazarê û malê xwe bifiroşe. Wî balyayeke mezin ji deh hevrişimên herî baş vekir, caw paket kirin, bihayê cawê li ser kaxizê nivisîn; û berê xwe da bazarê, cem bazirganên mezin. Li wê derê alîkariyeke mezin ji wî re hate kirin, şerbeta sar ji wî re anîn. Wî birin cem girgirê bazarê. Ew li ser piyan tavil malê Ganemî kirî. Ganem bin-Eyûbî serê her dînarekî, du dînarên zêr kar kir. Ew ji karê xwe gelekî razî bû, bi wî şeweyî wî her roj çend parçe caw û hinek misk difirost.

Wî, bi wî awayî salek borand. Di destpêka sala duyemîn de, wek hergavî ew çû bazarê. Lê wî dît ku deriyên temamê dukanan, tevî deriyê mezin yê bazarê, girtîne. Ji ber ku ne roja tatilê bû, ew gelekî ecêb ma. Wî sebebê wê yekê ji hinan pirsî. Jê re gotin ku bazirganekî mezin miriye û yên din jî çûne ser gora wî. Yekî got: "Heke tu jî herî, dê ji bo te çêtir be, tu ê fêdeya vê yekê bibînî." Ganemî got: "Belê, wisa ye, lê ez cihê goristanê nizanîm, divê hin ji min re bêjin." Jê re cihê goristanê gotin. Ew bi lez çû mizgefteke nêzik, li wê derê destmêj girt û berê xwe da cihê ku bazirgan civiyahûn. Çû tevî xelkê bû; bi hev re çûn mizgefta mezin. Li wê derê ji bo mirî nimêj kirin. Paşê cemaetê cenaze rakir, meşîyan berê xwe dan goristana li derveyê bajêr.

Mirovên mirî -bazirgên- konekî mezin li ser gorê vekiribûn; ku êvarê bi lembe, find û meşaleyên dihat ronîkirin. Yên ku bi cenaze re hatibûn hemî pêkve li bin kon bi cih bûn. Mirî li gorê danîn û ax avêtin ser, gor hate girtin. Mele û gelek kesên din ji Kîtabê terqîn xwendin û dua kirin. Hemî bazirganan tevî mirovên mirî li bin kon, bêdeng guhdari-

ya xwendinê kirin. Herçiqas Ganem bin-Eyûbî dixwest vegere malê jî, lê ji bo xatirê mirovên bazirgên ew jî li wê derê ma.

Ber bi êvarê, ew karê pîroz bi dawî hat. Wê gavê kole tevî sîniyên mezin yên ku xwarin û şêrînahî li ser bû, hatin bin kon; û sînî li ber haziran danîn. Herkesî bi qasê ku li ser gorê û bi wê minasebetê kare bixwe, xwar. Paşê mesîn û teşt anîn, wan destên xwe şûştin û ew li dora gorê rûniştin.

Diviyabû heya sibehê ew li wê derê bana; lê piştî midetekê, Ganem li malê xwe yê ku li xaniyê wî bû fikirî û bêhuzûr bû. Ji dizan ditirsiya; fikirî: Ez mirovekî xerîb im û wek mirovekî gelekî dewlemend tîm naskirin. Heke heya sibeyê ez li vir bim, dê diz bikevin mala min, mal û pereyên min bibin, malê paqij bikin. Di dawiyê de wisa bêhuzûr bû ku rabû ser xwe, hi hêceta ku destmêja xwe xweş bike, çû derve. Meşiya heya ku gîhaşt ber deriyê bajêr. Lê ji ber ku wext ji nivê şevê bihurîbû, derî hatibû girtin. Çu insan li wan deran xuya nedibû. Çu deng nedihat ji bilî -ji dûr- dengê kûçik, çeqel û guran. Bi tirs Ganemî weha got: "Ji bilî Xwedê çu qudret nîne, heya niha, ez li ber malê xwe diketim, malê min di talûkeyê de bû; niha jî jiyana min." Vegeriya, dest bi lêgerîna cihekî ku karibe şevê lê biborîne kir. Ji wê derê ne gelekî bi dûr, wî kumbetek dît ku dora wê dîwarkirî û li kêlekê dareke mezin ya palmiye hebû. Deriyê goristanê ji granî û vekirîbû. Ganem çû hundir, xwe li erdê dirêj kir; lê xewa wî nedihat. Bi tena serê xwe li nav goran, ditirsiya. Rabû ser xwe, derî vekir û li derve mêze kir. Ronahiyek li dûr li ber deriyê bajêrxuya dibû. Ber bi ronahiyê meşiya; lê wî ferq kir ku vaye ronahî jî ber bi gorê tê. Wê gavê Ganem tirsiya; vegeriya bi bayê bazdanê xwe avêt hundirê wî cihê bi kumbet û derî ji paş ve baş asê kir. Lê çî mixabin nema xewa wî dihat. Rabû çû derve, hilkişiya ser dara palmiyeyê û di nav

pelên wê de xwe veşart. Ew roniya ku dîtibû her diçû nêzik-tir dibû. Li dawiyê wî dît ku vaye sê reşik in tèn. Didoyan ji wan tabûtek hildabû yê sêyemîn jî fanosek û du bêr. Gava ew gîhaştin ber deriyê gorê, yê ku fanos pê re bû, ecêbmayî sekînî. Yekî din jê pirsî: "Çi ye, Sûab?" Wî got: "Ma tu tişte-kî nabînî?" Yê din got: "Çi?" Sûabî got: "Erê Kafûr, ma tu nabînî, deriyê ku we duhî vekirî hîşt vaye girtiye û ji hundir hatiye kilît kirin?" Wê gavê reşikê sêyemîn yê ku navê wî Başîta bû, got: "Hûn jî çi dîn in! Ma hûn nizanin xwediyê zeviyân yên ji bajêr, piştî gera li nav zeviyên xwe tèn vir û bêhna xwe vedidin. Û êvaran derî baş digirin û asê dikin da ku xwe ji reşikên wek me biparêzin; ji lewre ew gelekî ji reşikan dîtirsîn. Ji ber ku ew dizanin heke em wan bi dest bixin, em ê wan sor bikin û şahî lidar bixin." Wê gavê Sûab û Kafûrî ji Başîta re got: "Bi rastî jî heke di nav me de yekî kêmaqil hebe ew jî tu yî." Lê Başîta got: "Ez dibînim ku hûn ji min bawer nakin, lê gava em herin hundir hûn ê bibînin. Ez ji niha ve dibêjim heke kesek li hundir hebûya, bi dîtina ronahiyê re ew hilkişiyaye ser darê û xwe veşartîye. Em dikarin li wê, wî bibînin."

Bi gotinên Başîta re, Ganemê bizdiyayî yê li ser darê, fikirî: Çi reşikekî hov! Ez hêvî dikim ku Xwedê ji ber xirabî û hovîtiya wan, qira hemî sūdaniyan bîne! Xwe bi xwe got: "Ji bilî Xwedê çu qudret nîne. Ew herî mezin û qadirê her tiştî ye. Kî kare min ji vê bobelatê, talûkeyê rizgar bike?"

Wan herdu reşikên ku tabût hilgirtibû, ji yê din re gotin: "Sûab, hilkişe di ser dîwêr re bikeve hundir, derî ji hêla hundir veke. Ji ber vê rabûtê em gelekî westiyane, sto û milên me hişk bûne. Heke tu derî vekî, em soza parçeyê herî bi bez didin te, em ê wî baş sor bikin." Lê Sûabî got: "Piştî ku ez kêmaqil im; ez dibêjim ê baştir be heke em tabûtê bi ser dîwêr re biavêjin hundir; ji ber ku me tenê heqê hilgirtinê

heya gorê girtiye.” Lê wan herdu reşikên din weha got: ”Heke wek tu dibêjî, em tabûtê biavêjin, dê ji hev bikeve.” Sûabî got: ”Belê, heke em herin hundir, em ê rastî rêbirrê ku xwe li hundir veşartîye bên, yê ku xelkê dişelîne.” Herduyên din gotin: ”De bes bipeyîve, ma tu bi rastî jî, ji van gotinên tewşo mewşo bawer dikî?”

Paşê wan herduyan tabût li erdê danî, hilkişîyan, di ser dîwêr re xwe avêtin aliyê hundir; da ku derî vekin. Yê sêyemîn jî bi fanosê ji wan re ronî dikir. Wan tabût bir hundir, derî girt û ew rûniştin da ku bêhna xwe vedin. Yekî ji wan got: ”Birano, niha em gelekî westiyane; bi izna we be jî em çend saetan isterehet bikin. Paşê em dikarin cihê ku ji me re hatiye gotin, bikolin û vê tahûtê bêî ku em zanibin ka çi têde ye veşêrin. Piştî ku me isterehet kir em ê dest bi xebatê bikin. Lê niha guh bidin min, pêşniyareke min heye. Ji bo wext bi kêfxweşî û zû bibore; em her sê reşikên xesandî -xadim-, bi dorê sebebê xesandina xwe bêjin. Em ji destpêkê heya dawiyê bêî ku em tiştêkî veşêrin, behs bikin. Bi vî awayî em dikarin şevê bi xweşî biborînin.”

Di vê lehzeyê de Şehrazadê dît ku hungura sibê ye, ew bi dîqet bêdeng ma.

Lê di şeva çilemîn de wê domkir:

Ey mîrê dilovan, min bihîstîye ku gava, yekî ji wan reşikên Sûdaniyan pêşniyar kir ku ew behsa xesandina xwe bikin, wî reşikê ku fanos pêre bû, dest pê kir û got: ”Ma hûn dixwazin ez dest pê bikim û bêjim ji bo çi ez hatim xesandin?” Yê din gotin: ”Belê, lez bike bêje.”

Û vaye çîrok:

Çîroka reşikê xesandî yê yekemîn ji Sûdanê

”Zanibin birano, di pênc saliya min de, bazirganê koleyan

ji welatê min, ez revandim û anîm Bexdayê; ez li vir firotim memûrê serayê yê îcrayê. Qîzeke wî ya sê salî hebû. Em bi hev re mezin bûn; û gava me bi hev re dilîst, yên li malê hemî kêfxweş dibûn. Ez ji bo wê direqisîm, min ji wê re stran digotin. Hemiyani ji wî lawikê reşik yê piçûk hes dikir.

Em mezin bûn, heya ku ez bûm diwanzdeh û ew jî deh salî. Em her bi hev re bûn û me dilîst. Rojekê min dît ew tenê ye; wek her carî ez çûm cem wê.

Her li wê rojê, wê keçikê li hemama malê xwe şûstibû; bêhneke ter û xweş ku mirov pê sermest dibû, ji wê difûriya; rûyê wê mîna heyva çardehê xuya dikir. Gava wê ez dîtîm, ber bi min beziya, hat. Me hezar cûre lîstik lîstin û dînîtî kirin. Wê dev li min kir, min kirasê wê qetand; wê ez qurucandim, min jî ew qurucand; werhasil ew tiştê li nav şeşqên min rep bû. Û di bin cilê min de pîrr êşkere xuya dibû. Wê gavê pîrqînî bi keçikê ket; wê xwe avêt ser min, ez li ser piştê xistim erdê; û li ser zikê min rûnişt. Dest pê kir û xwe di min de da. Dawiyê wê doxîna min vekir û ew tiştê piçûk xist nav destê xwe; wî bi şeweyeke tesîrkar serî hilda. Keçikê ew di navrana xwe de da; ku delîng lê bû. Wê lîstikê ez har û dîn kirim; min ew hembêz kir û ramûsa. Wê jî ez hembêz kirim û ramûsa; wê xwe bi min ve zeliqand û ez ber bi xwe kişandim û şidandim. Ez nizanîm çawa çêbû, ji nişkê ve ale-tê min î piçûk rep bû, bû mîna hesin; delîngên wê qul kir, ket nava wê û bi carekê ew ji keçaniyê xist.

Wê gavê wê keçika piçûk hîn bi heraret ez ramûsam û ez givaştim. Lê ji ber tiştê ku min kirihû, bi tirs û perîşanî min xwe ji nav destên wê rizgar kir û ez beziyam çûm, min xwe li cem reşikekî ku min nas dikir, veşart.

Keçika piçûk çû hundir; gava diya wê kirasê wê yê qetiyayî û delîngê wê yê qulkirî dît; ew qêriya û li nav hêtên wê mêze kir. Gava wê tiştê ku qewimîbû dît; ji ber hêrs û asabiyetê

paş ve qulubî û ji xwe çû. Lê belê zû şiyar bû. Belam tiştê qewimî, qewimîbû; ew piçekî sakî bû; û dest bi tiştên pêwîst kir. Berî her tiştî divê bûyer ji bavê keçikê bihata veşartin. Ew di wê meselê de bi ser ket; du meh wisa bihurîn. Her di wan du mehan de, xwediyê min cihê ku min xwe lê veşartîbû dît; gelek diyarî dan min da ku ez vegerim cem wan. Gava ez vegeriyam malê jî, wan hîn jî, bûyer ji bavê keçikê re ne gotibû. Ew ditirsiyan ku heke bavê keçikê pê bihese ê min bikuje. Lê bi rastî ne diya keçikê ne jî kesên din ji malê nedixwest tiştêk bi min bê; çimkî wan ji min hez dikir.

Piştî ku du meh borîn, diya keçikê soza qîza xwe da berberê; berberê bavê keçikê yê ku ji bo por qusandinê hertim dihat malê. Wê bi pereyên xwe ji bo qîza xwe xişil kirîn û tiştên pêwîst hazir kirin. Lê gava roja dawetê nêzik bû, wan şand pey berberî; ew tevî alavên xwe yê berberiyê hat. Wan bi min girt; berberî gunên min girêdan (ben lê gerand). Wî bi guzên gunê min jê kir, ez xesandim. Paşê daweta keçikê çêbû, wan ez dam keçikê, ez bûm hadimê wê xanima piçûk. Ez ê êdî hertim li pêş wê bimeşiyama, çi gava ew biçûya bazarê, çi jî ew biçûya mala bavê xwe. Diya wê bûyer ji kesî re negot, ne mirovên wan ne jî berber, kesek pênehesiya. Û ji bo ku mêvan û mirovên wan bibînin ku qîza wê bakîre ye, wê kevokek ser jê kir û xwîna kevokê li binkirasê keçikê kir. Sibeyê herkesî binkirasê bi xwîn dît.

Ji wê rojê û pê ve, ez li cem xanima piçûk, li mala berberê mêrê wê mam. Û heya ji min dihat min xizmeta xanimê dikir. Belê, gunê min jê kiribûn lê qamîşê min hebû. Ji lewre heya ku ew di jiyana de bû, min bê qeda û bela ew hembêz kir û ramûsa. Lê gava wek dê û bavê xwe, ew jî mir, ez jî beşdarê nav xadimên serayê bûm. Û bi vê şêweyê ez bûm hevalê we, birano.

Niha êdî hûn dizanin ka ji bo çi ez hatim xesandin û bûm

xadim.”

Bi wê şeweyê ew bêdeng ma. Reşikê duyemîn, Kafûrî dest pê kir:

Çiroka reşikê duyemîn yê ji Sûdanê

Wî got:

”Hevalino, ev meseleya ku ez ê behs bikim, ji heşt saliya min dest pê dike. Her di wî temenî de ez fêrî hunera derewgotinê bûbûm. Her sal, salê tenê carekê, min dereweke welê li hev danî ku bazirganê koleyan ji hêrs û tirsan diket erdê. Ji ber wê yekê, wî dixwest rojekê berê min bifiroşe û ji min xilas bibe. Wî ez birim bazarê, cem kolefiroş(sîmsar) û ji wî re got bi van gotinan bang bike û min bifiroşe: ”Kî dixwaze reşikekî bi hemî kêmasî û xeletiyên wî ve bikire?” Sîmsarî ez li hemî bazaran gerandim da ku min bifiroşe. Bazirgenekî dirust hat û pirsî: ‘Çi xeletiyên vî reşikî hene?’ Sîmsarî got: ‘Xeletiya wî ev e ku salê carekê, -tenê carekê- derewan dike.’ Bazirgên pirsî: ‘Baş e, ma bihayê wî çi ye?’ Sîmsarî got: ‘Bi tenê şeş sed drakmer.’ Bazirgên got: ‘Ez wî dikirim. Û bîst drakmer jî bo sîmsariya te, didim te.’ Şahid hatin, li ser piyan bazara xwe xilas kirin. Sîmsarî ez birim mala xwediyê min yê nuh, pereyên xwe girtin û çû.

Xwediyê min ji min re cilên nuh kirîn û salekê li mala wî mam; bêî ku tiştê biqewime. Werhasil sala nû hat; salê bi hêviyên xweş, têzad û têrfêkî dest pê kir. Bazirganan li bexçeyan bi dorê şahî li dar xistin. Gava dora bazirganê ku ez li mala wî bûm hat, wî bazirganên din vexwendin nav bexçeyekî li derveyî bajêr. Emir da, ku em xwarin û vexwarinê bibin wê derê. Hemî bazirgan hatin wê derê; bi kêfxweşî û zewqê ji serê sibê heya nivroyê xwarin, vexwarin. Wê gavê

xwediyê min ferq kir ku wî tiştê li malê ji bîr kiriye. Gazî min kir û got: 'Zû li hêstirê siwar be û here malê, bila xanim filan û bêvan tiştê hide te; û hîne.' Ez tavil bi rê ketim.

Lê, berî ku ez bigeihê m malê, ez giriyam û min dest bi qêrînê kir, min rondik rijandin. Gelek kes ji bo meseleyê fê m bikin, li dora min civiyan. Xanima malê tevî qîzên xwe beziya hat derve, cem min û pirsî, ka ji bo çi ez welê digirî m û diqîrim. Bi girî nê min got: 'Gava efendiyê min tevî bazirgan li bexçe bû, ji bo ku destmêja xwe xweş bike, çû nêzîkê dîwêr. Wê gavê dîwar hilweşiya û efendiyê min di bin xirbê de ma. Ez bi bayê bazdanê siwarê hêstirê bû m û hatim da ku bûyerê ji we re bêjim.' Gava xanim û qîzên wê, ev tişt bihîstî n, wan kire hawar û qêrî n; giriyan, cilên xwe qetandin, li rûyê xwe dan, hemî cîran li dora wan civiyan. Piştî mirina efendiyê malê, wek edet bû, xanimê mala xwe ser û bin kir; mobîlye şikandin avêtin derve; derî, pencere ji hev xistin. Werhasil tiştên ku dihatin şikestin hemî parçe parçe kirin. Wê dîwar ji hêla derve dan boyax kirin û paşê bi gil û gemarê qirêj kirin. Û wî gazî min kir: 'Hey Kafûrê bextreş, li wê derê welê ebdal neskine! were vir, vê dolabê parçe bike; vê fêfûrê bişikîne.' Ne pêwîst hû ew lê zêde bike. Min ji dil dest pê kir; û her tişt hilweşand, parçe parçe kir. Sandox, dolab, mobîlye û fêfûrên giranbiha şikandin; min xalî, perde, caw û balîfên hêja hemî şewitandin. Paşê min dest bi hilweşandina xênî kir. Gava min ev tişt dikirin, ez her digiriyam, min digot: 'Ax efendiyê bextreş! Ax efendiyê min ê belengaz!'

Paşê xanim û qîzên wê serpûşên xwe rakirin, porê wan li derve, çûn nav kolanê û ji min re gotin: 'Ax Kafûr, de ka bide pêşiya me, me bibe cihê ku efendiyê te di bin dîwêr de ma ye. Divê em wî ji wê derê derînin û bi rêk û pêk cenazeya wî rabikin.' Min da pêşiya wan û ez her digiriyam: 'Ax

efendiyê bextreş.' Rû vekirî, por li derve; bi girîn û gazin hemiyan da dû min. Her diçû hejmara kesên ku tevî me dibûn zêde dibû. Mêr, jin, pîr, kal, zaro û keçên ciwan. Hemiyan dikir qêrîn û warîn. Min bi kêfxweşî ew li nav bajêr gerandin; geh ev kolan geh ew kolan. Yên ku rastî me dihatin min bûyer ji wan re behs dikir, wan jî digot: 'Ji bilî Xwedê çu qudret nîne!'

Yekî ji xanimê re got, baştir e, ew ewil here cem walî û bûyerê ji wî re bêje. Hemiyan berê xwe da qonaxa walî; min ji wan re got ez ê herin bexçeyê, cihê ku efendiyê min di bin xêrbê de maye.

Ez bi lez û bez meşiyam çûm cem efendiyê xwe, yê din jî çûn cem walî. Wê gavê walî rabû ser xwe, li bespê siwar bû, tevî hin esker û karkerên bi bêr, çewal û selikan, wî berê xwe da bexçe.

Lê gava ez gîhaştim nav bexçe, min ax li serê xwe kir; min li rûyê xwe da û got: 'Ax xanima malê! Ax keçên bextreş! Ax efendiyên min! Ez niha çî bikim! Kîjan jin dikare cihê xanima malê ya qenc, tije bike?' Gava efendiyê min ev gotin bihîstin, rengê wî zer bû; wî got: 'Xêr e, çî bi te hatiye, Kafûr? Çî bûye?' Min got: 'Ax efendî, gava ez çûm malê da ku ez wan tiştên te xwestibû, bînim; min dît vaye xanî hilweşiyaye, xanim û zaroyên wê di binî de mane.' Ew qêriya: 'Ma jina min nekarî xwe xilas bike?' Min bersiv da: 'Ax, çî mixabin na! Çu kes xilas nebûye; ya ku ewil miriye xanima malê bi xwe ye.' Wî got: 'Ma qîza min ya herî piçûk jî xilas nebûye, nikaribûye ji xênî derbikeve?' Min got: 'Ax, na! Wî pirsî: 'Ma hêstira ku ez lê siwar dibûm jî miriye?' Min got: 'Na, efendî, xanî him ji hundir him jî ji derve, bi giştî hilweşiyaye û çu tiştêkî zindî xilas nebûye. Heya bi mî, qaz û mirîşkan jî. Her tişt di bin kevirên mezin de mane û helaq bûne.' Wî pirsî: 'Kurê min yê mezin jî?' Min got: 'Çî mixabin ew jî mi-

riye. Çu nîşaneke jiyanê xuya nedibû.’

Gava efendiyê min ev gotin bibîstin, ronahiya çavên wî te-
fiya; ber çavên wî reş bû, gêj bû û wextî biketa. Wî dest pê
kir û cilên xwe qetandin; rîba xwe kişand, li rûyê xwe xist;
şaşika xwe avêt. Wî li rûyê xwe da beya ku ser û çavê wî di
nav xwînê de ma. Ew qêriya: ‘Ax zaroyên min! Ax jina min!
Çi bextreşî! Ma kesî belayeke welê bibîstiyê?’ Bazirganên din
jî li ber halê wî ketin û kelogirî bûn; hin ji wan giriyan.

Paşê efendiyê min û bazirganên din ji bexçe derketin; wî
hîn jî li rûyê xwe dida. Te digot qey serxweş e. Gava ew ji
bexçe derketin, wî dît ku li dûr toz û duxan e; dengê şîn û
girînê bilind dibe. Ew walî bû, tevî siwarên din dihat; li pey
wan jî jin, zaro û yên din yên ku tevî cemaetê bûbûn.

Ya ku efendiyê min ewil dît xanima malê bû; jina wî, tevî
zaroyên xwe dibat. Bi dîtina wan re, wî got qey ew dîn bûye;
lê paşê bi kêfxweşî hev hembêz kirin, qêriyan, giriyan: ‘Ax
bavo, Xwedê te xilas kiriye! Şukir ji Xwedê re!’ Û wî ji wan
re got: ‘Ma hûn çawan in? Çi bi xênî hariye?’ Jina wî got:
‘Şukir ji Xwedê re vaye em te sax û selamet dibînin! Ma te
xwe çawa ji bin xirbeyî xilas kir? Heçî em in, wek tu dibîni
sax û rehet in. Û li malê tiştê nebûye; Kafûr hat û ew bûye-
ra nexweş ji me re got.’ Wî bi qêrîn got: ‘Bûyera çi?’ Wê got:
‘Gava Kafûr hat malê, serqot û cil qetiyayî bû û dikir qêrîn û
hawar: Ax efendiyê bextreş, ax efendiyê belengaz! Me ji wî
pirsî: Kafûr çi ye, xêr e? Wî got: Efendiyê min ji bo dest-
mêjxweşkirinê çû ber dîwêr; û ji nişkê ve dîwar hilweşiya û
ew di bin xirbe de ma.’

Wê gavê efendiyê min got: ‘Bi Xwedê, Kafûr bi bayê baz-
danê hat cem min û got: Ax xanima malê! Ax zarokên wê!
Min jê pirsî ka xêr e, wî got: Xanima malê miriye, ew tevî
zarokên xwe di bin xirbe de mane.’

Paşê efendiyê min bi ser min ve zivirî, dît ku vaye ez axê li

serê xwe dikim, cilên xwe diqetînîm û şaşika xwe min avêtîye. Ez çûm cem wî. Wî got: 'Hey koleyê bêar, hey reşîkê lingreş, kurê dêlikê û hezar segî! Axx, tu yê herî bi lanet; te çima welê kir; te ev xem û êş li me peyda kirin?' Wê gavê min got: 'Bi Xwedê, heqê te nîne tu tişteki bêjî, li ber şahidan gava te ez kirîm, te tevî xeletiya min, ez kirîm. Şahid dikarin şahidiyê bikin ku ev xeletiya min ji te re hat gotin, te pê dizanî. Ango te dizanî ku ez salê carekê derewan dikim; ji ber vê yekê ez hatim firotin û ez niha êşkere dibêjim ku ev derewa min tenê nîvderew bû; berî ku sal bi dawî bê ez ê temam bikim.' Wê gavê efendiyê min qêriya: 'Hey bêar, reşîkê bi lanet, ma ev tişt hemî nîv derew hû? Bi rastî, belayeke mezin e! Here bila çavên min te nebînin, kûçîk kurê kûçîkan! Here winda bibe. Ez te ji koletiyê azad dikim.' Min got: 'Bi Xwedê, heke tu min serbest jî bihêlî, ez te serbest nahêlim; berî ku sal dawî bê, divê ez derewa xwe temam bikim. Wê gavê tu dikarî min bibî bazarê bi pereyên ku te di xeletiya min de dabû û ez kirîbûm, min bifiroşî. Tu nikarî welê min bavêjî derve, min çu huner nîne ku ez xwe pê xwedî bikim. Her tiştê ku ez dibêjim li gorî qanûnê ye; şahid hene.'

Gava em wisa sekinîbûm em dipeyîvîn; ew kesên ku ji bo rakirina cenazeyê hatibûn, hemî heyîrîn; walî û yê din gotin: Ev derew têra xwe mezin e. Tişt nema wan ji min re negot. Gotinên herî xirab dan tûyê min; lê ez keniyam, min got: 'Hûn nikarin min sûcdar bikin ji ber ku ez tevî xeletiya xwe hatime kirîn.'

Em hatin kolana ku xaniyê efendiyê min lê bû. Wî dît ku xaniyê wî xirbe ye; û bihîst yê ku xanî hilweşandîye ez im. Jina wî got: 'Yê ku mobîlye, fêrfêr, guldank şikandin û xanî serûbin kiriye, Kafêr bi xwe ye.' Efendiyê malê, wê gavê yekcar hêrs bû û got: 'Min çu car yekî weha bi lanet, kurê dêlikê nedîtîye; reşîkê bêyom; û niha jî ew dibêje ev tenê nîv derew

e! Heke derew temam baya, gelo dê çi biba? Mumkin e ku wê gavê bajarek an du bajar bi giştî bihatana kavil kirin.' Paşê wî ez birim cem walî; li wê derê wan têra xwe li min xistin; ez bêhiş ketim erdê.

Gava ez ji xwe çûm û ketim, wan gazî berberêkir kir ku tevî alavên xwe ve hat. Wî ez xesandim û paşê cihê birînê bi hesinê sor şewitand. Gava ez hatim ser hişê xwe, min dît ku ez bê gun im; ez hatime xesandin. Wê gavê efendiyê min got: 'Çawa te bi kavilkirinê tiştê min yê herî baş û rind xira kir û ez di nav xeman de hiştim; ez jî niha tiştê ku li ber dilê te herî hêja ye; xira dikim û te di nav xeman de dihêlim.' Bi wî awayî wî ez birim bazarê û bi bihayeke bilind firotim; ji ber ku ez hatibûn xesandin, êdî bihayê min zêde bûbû.

Ji wê rojê û vir de min karê xwe kir tevlihevî; heçî mala ku ez lê mam, min xira kir; xwediyên xwe bê huzûr kirin û di nav kul û derdan de hiştin. Heya ku ez ji aliyê serayê hatim kirîn; bûm malê mîrê mumînan. Lê êdî ez ji taqetê ketibûm; bêgun mayîna min, gelekî ez bêhêz xistibûm.

Ev e, çîroka min û weselam."

Gava wan herdu reşikên din çîroka Kafûr bihîstin; pîrçînî bi wan ket û henekên xwe bi wî kirin: "Bi rastî jî tu derewînekî temam î; tu mîna kûpê derewan î."

Niha jî reşikê sêyemîn yê ku navê wî Başîta bû dest pê kir û got: "Gelî pismaman; tiştê ku heya niha we bihîstiye bi tenê gotin in. Ez ê niha sebebê jêkirina gunê xwe û xesandinê ji we re bêjim da ku hûn bibîhîzin; hi rastî min muameleyeke girantir heq kiribû. Ji ber ku min xanima malê ramûsabû; û min kurê malê ji rê derxistibû.

Lê detayên vê çîroka nebaş gelekî ecêb in; ji lewre wextekî dirêj divê. Berbang nêzîk e, dê dunya ronî bibe; berî ku roj hîlbê, divê em vê tabûtê têxin gorê, veşêrin. Ka em ewil karê ku em ji bo wî hatine biqedînin; ez ê paşê çîroka xwe ya xe-

sandinê ji we re bêjim.”

Bi van gotinan re Başîta û ew herdu reşikên din rabûn ser xwe, wan li ber ronahiya fanosê gorek li gorî tabûtê kola. Kafûr û Başîta gor dikola; Sûabî jî ax dixist sepetê û dibir diavêt derveyî dîwarê li dora goristanê. Wan gorek bi qasî nîv qamekê kola. Tabût li gorê danîn, ax avêtin ser û erdê ser gorê rast kirin. Paşê wan bêr û fanos bilda û ji goristanê derketin, derî girtin û çûn.

Ganem yê ku li ser dara palmiyeyê xwe veşartibû her tiştê ku hate gotin, bihîst. Gava yê xesandî ji ber çavan winda bûn û wî fam kir ku ew bi tenê ye, ew fikirî û wî xwe bi xwe got: Gelo di tabûtê de çi heye, kî dizane ka çi di tabûtê de ye! Lê dudilî bû, ka dakeve an na; heya berbangê li ser darê ma. Wê gavê ji darê hate xwar; dest bi kolana gorê kir; bê westan gor bi destên xwe kola, heya ku wî tabût ji gorê derxist.

Paşê, wî keviyekî birqok peyda kir û lê xebitî da ku qapaxa tabûtê rake; li dawiyê bi ser ket û qapax rakir. Wî qapax hilda, keçikeke ciwan di hundirê tabûtê de bû. Bi tiştên xemlê, mucewher û kevirên giranbiha xemilandîbû. Gerdeneke ji zêr û bi mucewheran neqîşkirî li stûyê wê bû; guhar, bazin û bwd. Werhasil hêjayê xezîneya sultanekî tiştên xemlê lê bûn.

Piştî ku Ganem bin-Eyûbî têra xwe li wê rindeciwanê mêze kir û fam kir ku wan reşikan tiştêk pê nekirine, wî ew ji tabûtê hilda û bi dîqet li erdê vezeland. Gava keçika ciwan hewa paqij tenefus kir, reng hat rûyê wê; wê bihneke kûr kişand; ew pişkiya, kuxiya û wê parçeyek haşîş avêt der; ku bi wê haşîşê filek rojekê bêhiş diket. Paşê wê çavên xwe piçekî ji hev vekirin; çi çav! Di bin tesîra haşîşê de, wê nêrînên xwe birin ser Ganem bin-Eyûbî, hêdî hêdî û bi dengêkî xweş got: ‘Riha, tu li ku yî? Ma tu nabînî ku ez tî me! Here tiştêkî vexwarinê bîne. Û Zara, ma tu li ku yî? Û Sahîba? Cagarat el-

Dor? Û tu, Nur el-Hada? Û tu, Nagma? Û tu, Subhîa? Û berî herkesî tu, piçûka delal Nozha, şêrîn û xweşikê, Nozha? Ma hûn hemî li ku ne, çima hûn bersîva min nadin?’ Gava kesî bersîv neda; wê çavên xwe vekirin, li derûdora xwe mêze kir û tirsîyayî qêriya: ‘Ax li min, bi serê xwe tenê, li nav van goran! Axx, kî ji seraya min, ji nav eywanên xweş xemilandî û raxistî ez anîme nav van goran? Lê xuya ye mirov nizane çî di dilê insanan de veşartîye. Tu, yê ku bi her tiştê dizane; bi sîrrên herî veşartî dizane, Tu yê tolhildar, Tu yê ku baş û xiraban di roja mehşerê, roja qiyametê de, bibînî, Tu ê wan nas bikî.”

Wê gava ku Ganem li wê derê bêî ku xwe ji cihê xwe bilivîne sekinîhû, keçika ciwan bi vê şeweyê dipeyîvî. Lê niha ew çû cem wê û peyîvî: ”Ey xanima delal, sertaca xweşikbûnê; tu ya ku navê wê ji şîreya xurmeyan şêrîntir û xweştir e; nava wê ji şaxa dara palmiyeyê esnektir e; navê min Ganem bin-Eyûb e. Bêşik vir ne serayeke bi xalî û perdeyan xemilandîye; lê vir ne goristaneke bi terman tije ye jî; xulamê te vaye hazir e, ji alî Yê qadir û ezîm hatiye şandin da ku te ji hemî qeda û belayan biparêze, di xizmeta te de be; û her cihê ku ru bêjî te bihe wê derê. Mimkin e wê demê, tu ji hîmeta xwe, dilê xwe bibexşînî min.” Piştî van gotinan, ew bêdeng ma.

Gava hişê wê baş hat serê wê û wê fam kir ku derûdora wê, tiştê ku dibîne ne xewn e, rast in; wê got: ‘Ez sond dixwim ku ji bîlî Xwedê çu Xwedê nîne û Mihemed resûlê Wî ye.” Paşê wê berê xwe da Ganemî, bi çavên xwe yên geş li wî mêze kir; destê xwe da ser dilê xwe û hi dengê xwe yê nerm û şêrîn weha got: ”Ax xortê pîroz, ma tu dikarî ji min re bêjî ka kê ez anîme vir, vî cihê nenas?” Wî got: ”Belê xanima delal, ez xulam, sê heb reşîkên xesandî te di tabûtê de anîn vir.” Wî meseleya xwe ku çawa rê şaş kiriye, hatiye wir, çawa ke-

çik ji bo ku bifetise li gorê hat veşartin; ji serî heta dawiyê ji wê re got. Paşê wî ji wê rica kir ku ew jî meseleya xwe ji wî re bêje. Lê wê got: "Ax mirovê ciwan, şukir ji Xwedê re ku Wî ez xistime destê yekî wekî te. Lê niha ez ji te tika dikim û dixwazim ku tu min cardin têxî tabûtê. Paşê here ser rê bisekine; hêstirekî an heywanekî din ku karibe vê tabûtê hilde, kirê bike. Were min bibe mala xwe; tu ê bibînî ku çiqas fêdeya min ê bigehîje te; û ez ê te kêfxweş û bextewar bikim. Wê gavê ez ê çîroka xwe û serpêhatiyên xwe ji te re bêjim."

Piştî ku Ganemî ev gotin bihîstin, hema taval rabû ser xwe; ku êdî dunya ronî bûbû û ne dijwar bû ku hêstirajoyan peyda bike; çû ser rê. Piştî çend deqîqeyan ew tevî hêstirajoyekî vejeriya û wan tabût ku keçik têde bû, li hêstirê kir. Wan berê xwe da mala Ganemî, yê ku dilê wî bi evîna wê keçikê tije bûbû; û difikirî ku dê keçik hibe ya wî û ji ber vê fikrê serê wî gêj dibû; sermest dibû. Çi keçik, heke li bazarê wek koleyekê bê firotin, bi kêmasî bihayê deh hezar dînarên zêr e; heçî micewher, kevirên giranbiha û cilên wê bi serê xwe dewlemendiyek bûn. Serê wî bi van fikran ve mijûl ew gîhaştin ber malê; wan tabût hilda û bir li hundirê malê danî. Gava ew tenê man, wî qapaxa tabûtê vekir û keçik rabû ser xwe. Wê li derûdora xwe mêze kir; dît ku maleke spehî ye; bi xalî, perde û gelek cûre rengên xweş hatibû raxistin û xemilandin ku çavên mirovî bêhna xwe vedida. Wê balyeyên mezin yên cawê hewrîşim û meşkên tije yên misk dîtin. Û fam kir ku Ganem bazirganekî mezin û gelekî dewlemend e. Wê serpûşa xwe rakir û bi şeweyeke balkêş li Ganemî mêze kir. Wê dît ku ew gelek çeleng û xweşik e; rûyekî wî yê zorbir heye; keçik bi evîne bi wî ve hat girêdan û got: "Ax Ganem, ru dibînî ku ez rûyê xwe ji te venaşêrim. Lê ez gelekî birçî me; ji te rica dikim da ku tu tiştêkî xwarinê hazir bikî." Ganemî got: "Ser serê min, ser çavên min."

Bi lez çû bazarê, berxekî sorkirî kirî. Çû cem Hecî Suleymanî; ku dukançiyê herî meşhûr bû li Bexdayê; sepetek çorek û tiştên welê; dendikên behîvan, fistiq, findiq û hemî cûre fêkî kirîn. Paşê çû çend şerbik şeraba kevin û xweş û her cûre gul û kulîlk kirîn. Hilda hemî anîn malê; gul û kulîlk xistin guldankan; û li pêş keçikê danîn. Wê gavê keçik kenîya, çû cem wî, ew hembêz kir, ramûsa û hezar gotinên xweş û şêrîn ji wî re gotin. Ganemî his dikir ku evîne rehên xwe di dil û ruhê wî de her xurttir dikir û ew bi tamamî esîr dikir. Bi vê şeweyê wan dest bi xwarin û vexwarinê kir, heya êvarê xwar û vexwar. Di wê wextê de fersenda herî baş bi dest ket ku ew hev baş binasin û nêzîkê hev bibin; ji hev hez bikin, ji lewre herdu jî ciwan, hevtemen, tayê hev û xweşik bûn. Ganem rabû ser xwe lembe û find pêxistin; rûyên wan hîn zelal xuya bûn. Wî aletekî musîkê hilda, li kêleka wê rûnişt; piyaleyên şerabê vedagirtin; wan bi hev re vexwar; hezar lîstik û gotinên xweş û şêrîn ji hev re gotin; kenîn, stranên bi pêt û agir gotin; beytên xweş xwendin. Vî tiştî hezkirin û pevgerêdana wan li cem hev xurttir kir. Şeref û pîrozî ji bo Wî yê ku dilan dike yek û evîndaran digehîne hev!

Keçika ciwan û Ganemî şahî û dilxweşiya xwe heya hungura sibeyê domand. Wê gavê di hembêza hev de, di xewê re çûn; bêt ku bigehîjin sertaca kêfxweşiyê.

Gava Ganem ji xew rabû wî biryar da, da ku ew roj jî mîna şeva berê, divê bi kêf û şadî bibore. Bi lez çû bazarê; goşt, şînkayî, mêwe, gul û şerab kirî. Anîn malê û li pêş keçikê rêz kirin. Wan xwar heya têr bûn û vexwar heya sermest bûn. Wê gavê wî dil kir ku keçikê ramûse û bi wê re rakeve; wî got: "Ax ez xulam, izna min bide da ku ez ji lêvan te ramûsim û agirê dil û hinavê sist bikim." Wê got: "Ax Ganem, raweste beya ez serxweş bibim; da ku nizanibim ez çi dikim; wê gavê ji lêvan min ramûse, ji lewre wê gavê ez tiştêkî his

nakim." Tesîra şerabê bêdî hêdî li wê xuya dibû. Ew rabû ser xwe, wê cilên xwe ji xwe kirin; ji bilî serpûş ya ku bi zêr dorlêneqişkirî û binkirasekî tenik tiştekek lê nema.

Gava Ganemî ew welê dît, agir û pêtî bi canê wî ket; wî gor: "Ax delala min, izin bide ez ji lêvan re ramûsim!" Keçikê got: "Bi Xwedê, ez nikarim vê yekê bikim, izna te bidim, ax Ganem, li gel ku ez ji te hez dikim. Ji ber ku li dijî tişteka ye ku li ser kembera min nivisandiyê. Û ez nikarim niha nîşanê te bidim."

Welê ma. Wê keçika ciwan rê neda wî, li gel ku wê jî mîna wî ji dil dixwest. Gava tariyê erd hilçinî, Ganem rabû ser xwe, lembe û find pêxistin; eywan di bin tîrêjên ronahiyê yên lertzok de ma. Wî xwe avêt ber piyên wê, piyên wê ramûsan; tama wan mîna şîr û rûnê nivîşk bû; wî serê xwe xiste nav piyên wê, hêdî hêdî ber bi jor li nav çîpên wê, hêtên wê bir; ji bêhna laşê wê yê ku bêhna misk, gul û yasemîn jê difûrî, sermest bû. Keçik mîna mirîşkeke ku baskên xwe vedide, dilerizî. Ganemî bi coş got: "Ax delalê, piçekî ji vî koleyê evînê re insaf bike; yê ku mexlûbê çavên te û ji ber canê te ketiye erdê. Heke tu nehatiba, ez ji xwe re rehet, bêxem, bêkul û keder dijiyam." Û Ganemî his dikir ku rondikên dilxweşiyê dirijin. Wê gavê wê keçika ciwan got: "Bi Xwedê, ax efendî, roniya çavên min, ez qehûl dikim û dibêjim; dilê min bi evîna te tije ye; ez bi canê xwe ve bi te ve girêdayî me, lê bila di bîra te de be; çu carî ez xwe teslîmî te nakim û nahêlim tu bi min re rakevî!" Ganemî got: "Baş e, çima, asteng çî ye?" Wê got: "Ez ê îşev meseleyê ji te re bêjim; mumkin e wê gavê tu min bibexşîni!" Bi van gotinan re wê mîna gerdenekê ew hembêz kir, ew givaşt, ramûsa û hezar sozên dînane dan wî. Heya hungura sibeyê bi van listikan wan wext bihurand; bêî ku keçik ji wî re sebebê ku ew nikare bi wî re razê, bêje.

Wan mehekê welê bi wan lîstik û henekan borand, bêî ku bi hev re razên. Evîna wan her diçû di dil û ruhê wan de xurttir dibû. Lê şevêkê gava Ganem li kêleka wê veketî û herdu jî ji ber şerabê serxweş, lê bêtetmîn bûn, wî destê xwe xist bin binkirasê wê û bi îtîna ber bi nava wê bir. Gava wî bi destê xwe ew difirikand; keçik bi temamê laşê xwe ve diricifi; wî destê xwe bir ser navika wê, ya ku mîna taseke kirîstali xwe nişan dida; û ew qermîçokên harmonîk û lihev mist dan; bi wê mistdanê re keçik hejiya, şiyar bû, rabû destê xwe bir ser doxîna xwe. Wê ferq kir ku doxîn li cihê xwe ye. Ew cardin ket xilmaşê. Wê gavê Ganemî cardin nava wê firikand, destê xwe bir ser kembera wê, bi kemberê girt da ku veke û bi wî awayî deriyê kêfxweşiyê, bibuştê vebe. Wê gavê keçik careke din şiyar bû; û got: "Ax Ganem, tu dixwazî çi bikî?" Wî got: "Ez dixwazim tu bibî ya min, bi temamî, ez dixwazim jî te hez bikim û bibînim ka tu kêfxweşiyê çawa bi min re dijî." Lê keçikê weha got: "Ax Ganem, baş e, guhdarî bike. Ez ê niha jî te re rewşa xwe, sirra xwe bêjim. Mumkin e tu heq bidî min, piştî ku tu meseleyê bibihîzî û fam bikî ka jî bo çi ez nahêlîm xortê te bi hemî hêza xwe ve, bi min re bibe yek." Ganemî got: "Guhê min li te ye." Keçikê binkirasê xwe rakir, bi kembera xwe girt û got: "Ax Ganem, efendiyê min, de ka tiştê ku li kemberê nivisandiyê bixwîne!" Ganemî bi kemberê girt û ew rêzên ku bi zêr hatibûn neqîşandin, xwendin: "Ez yê te me û tu jî ya min î, ey ji zuriyeta apê pêxemberî."

Gava Ganemî ew rêz xwendin, bi lez destê xwe paşve kişand. Ganem yê ku hîn sakin nebû bû, jî wê pirsî: "Ka bêje, maneya vê çi ye?" Keçikê got:

"Divê tu zanibî Ganem, ez cêriya Xelîfe Harûn el-Reşîd me; ya ku ew wek serek cêrî dizane û jê pîrr hez dike. Ev rêzên li kembera min nişan didin ku ez aîdê wî me û divê ta-

ma lêvên min û sîrrên canê min ji bo wî bên veşartin. Navê min Kuat el-Kulub e. Ez li seraya Xelîfeyî mezin bûm; di zaroktiya xwe de, ez welê xweşik bûm ku bala Xelîfeyî kişand; wî dît ez bi hin xusûsiyet û huneran hatime xemilandin. Xweşikbûna min wisa tesîr li wî kir ku wî bi evîneke mezin dil berda min; û li serayê ji bo min daîreyek da veqetandin û deh koleyên keçik yên xweşik xistin xizmeta min. Paşê wî ew micewher, kevirên giranbiha û tiştên xemlê yên ku gava ez di tabûtê de bûm, te dîtîn, dan min. Ji nav hemî jinên li serayê wî ez ecibandim û jina xwe, mirova xwe Zubeyda jî îhmal dikir. Ji ber vê yekê Zubeydayê ji min nefret dikir; û paşê wê nefreta xwe nîşan da. Gava Xelîfe ji bo serhildanekê çû şer; ji Zubeydayê re fersend çêbû; wê dest bi fen û fûtan kir. Wê hin pere dan koleyeke min; ku ew berê koleya Zubeydayê bû û wê gavê wê koleyê got: "Her tiştê ku tu bêjî ez ê bikim, ji ber ku ez ji te hez dikim û sadîqê te me." Bi fıkra ku ew ê xelatên spehî bi dest bixe, wê bi kêfxweşî vexwarineke ku wê haşîş tevî kiribû da min; berî ku ez gişî vexwim, sanciyê bi min girt, piyên min ji bin min çûn, ez ketim erdê; min digot qey ez mirim. Gava wê koleyê ez wisa bêhiş dîtîm, wê çû gazî Zubeydayê kir; ew hat û ez xistim tabûtê. Wê bi dizî şand pey wan her sê reşikên xesandî yên te behsa wan kir; û diyariyên biha dan wan û got bi şev bibin têxin gorê. Ew cihê ku Xwedê; ji bo tu min rizgar bikî, te li ser darekê danîbû; ey Ganem. Lê belê tu, ronîya çavên min Ganem, yê ku ez di mala wî ya bi rûmet de dimînim û spasdarê wî me. Lê tiştê ku min diêşîne û ez pê bêhuzûr dibim; gelo gava Xelîfe vege-re û min nebîne, dê çi bike û çi bifikire. Û ji ber vê yekê ye, ax Ganem, ji lewre bi kembera xwe ez hatime girêdan, ez nikarim xwe teslîmê te bikim; mêraniya te, germbûna te di nava xwe de his bikim, wê gava ku ew bi min re bibe yek parçe. Ev e çîroka min. Û ez ji te rica dikim da ku tu ji kese-

kî din re nebêjî.”

Gava Ganem bin-Eyûbî, meseleya ku Kwat el-Kulubê ji wî re got; bi tamamî bihîst, -ango kembera li nava wê, ku keçik cêriya Xelîfeyî ya ku wî jê hez dikir û xwediyê wê bû-, wî xwe paşve da û li quncikeke eywanê rûnişt, xwe kişand ser hev; û newêrbû li keçikê mêze bike; ji ber ku li ber çavên wî keçik bûbû yeke pîroz.

Ganem li quncikekê rûniştî, hezar lanet li xwe anîn. Ew fikirî; ku çiqasî nêzîkî sucekî mezin bûbû; û çi dînîtiyeke mezin ku canê cêriya xelîfeyî firikandibû, givaştibû. Fam kir ku barê wî gelekî giran e. Qedera xwe ya ku ew pêrgî bela û derdekî welê anîbû gunelhar kir. Lê wî xwe ji qudret û ezîmeta Xwedê paş neda, got: ”Şeref aîdê Wî ye; bê sebab dilê mirovî xemgîn nake; gava mirov ji hemî xirabî, nebaşî û xeman bi dûr e.”

Di vê lehzeyê de Şehrezadê dît ku hungura sibê ye; bi dîqet bêdeng ma.

Lê gava şeva pênciyemîn hat, wê got:

”Lê, wî xwe ji qudret û ezîmeta xwedê paş ve neda, got: ”Şeref aîdê Wî ye; bê sebab dilê mirovî xemgîn nake; gava mirov ji hemî xirabî, nebaşî û xeman bi dûr e.”

Wê gavê keçika ciwan rabû çû cem Ganemî; ew hambêz kir, ramûsa, piyên xwe li stoyê wî mîna gerdenekê pêçan; bi her awayî, -ji bilî tişteki- hewl da, da ku dilê wî geş bike.

Lê Ganem nema diwêriya bersîva maçên wê bide; ji lewre ew hezkira hukumdarê mumînan bû. Gava wê ew hambêz dikir û radimûsa wî deng nedikir û ew ne li hêviya tişteki welê bû yê ku berê bi pêt û agir dişewitî. Wê maç û mistdanên xwe du qat zêde kirin da ku ew bersîva agirê dilê wê bide, lê bêfêde bû. Ganemî saetekê tamam, bê ku xwe bilivîne, borand. Gava berbangaya sibeyê xwe ji nişkê ve diyar kir, di wê rewşê de, him bi agir û pêtî dişewitî him jî wî xwe ra-

digirt; rabû ser xwe, çû bazarê da ku xwarinê bikire. Midetekî dirêj li bazarê ma; ji berê bêtir tişt kirîn; ji lewre niba sef û rêza mêvana xwe dizanî. Wî ji gulfiroşan hemî gul, ji goştfiroşan berxê herî başsorkirî, çorek û nanê herî teze; mêweyên herî teze û têrşîre kirîn. Hemî birin malê, teslîmê keçika ciwan kirin. Ew bi gavên jixweçûyî ber bi wî ve çû; bi çavên xemgîn û arzûkariyê yên şil, li wî mêze kir, bişirî û got: "Bi Xwedê, tu demeke dirêj ji min dûr mayî, ax delalê min, coşê dilê min! Ne saetekê, tu salekê ji min dûr mayî. Niba ez baş fam dikim ku ez nema karim xwe ragirim. Êşa dilê min di ser dikeve, kela wê diçe; min dihelîne. Ax Ganem, were ez ya te me, were, an na ez ê bimirim!" Lê Ganemî bi nermî ew piçekî ji xwe paş de da û got: "Ax ez xulam, Kwat el-Kulub, Xwedê min biparêze; ez tişteki wisa çu caran nakim. Çawa, ma mumkin e, seg cihê şêr bigire? Tiştê ku malê efendî ye çu car nabe malê koleyî." Wî xwe ji destê wê xilas kir û çû li quncikeki eywanê, dilşikestî û xemgîn rûnişt. Lê keçik çu cem wî, bi destê wî girt, ew anî ber sifreyê li kêleka xwe da rûniştinê û ew mecbûr kir ku bi wê re bixwe û vexwe. Wê keçikê gelekî vexwar ku serê wê mest bû. Wê ew hembêz kir, ber bi xwe ve kişand; xwe bi wî ve zeliqand; kî dizane ka wê çi bi wî kir bêî ku haya wî jê çêbe. Wê ûdek hilda, ji bo wî stran gotin; wê gavê Ganem bin-Eyûb bat ser hişê xwe, bi dilekî xemgîn ji ber halê xwe giriya; gava wê dît ku ew digirî, ew jî giriya. Lê piştî midetê kurt wan cardin dest bi vexwarinê kir; ji bo hev beyt xwendin heya ku dunya bû tarî.

Wek her şevê, Ganem rabû ser xwe, nivîn danîn lê şûna yekî wî du cihên razanê hazir kirin; ku ji hev dûr bûn. Kwat el-Kulubê bi hêrs ji wî pirsî: "Li nav nivîna din, dê kî raze?" Wî bersîv da: "Textek ji bo min yê din jî ji bo te ye. Ji vê şevê û pêve divê em bi vî awayî rakevin; tiştê ku yê efendî ye nabe yê koleyî; Kwat el-Kulub." Lê wê got: "Ax delalê min,

dev ji vê kevnênêrînê berde! Bibêle em ji vê daxwaz û kêfxweşiyê bêpar nemînin; îro heye sibeyê namîne. Herweha: Tiştê ku di qederê de heye nayê guhertin.” Lê Ganemî nedixwest. Wê gavê ew bêtir hêrs bû; û got: ”Bi Xwedê, ev şev bêlî ku em bi hev re razên nebihurî.” Lê wî got: ”Xwedê me biparêze!” Wê dubare kir: ”Were Ganem, binêre ez çawa nava xwe ji te re vedikim; herareta min, daxwaza min, bangî te dike. Ax Ganemê dilê min, were ev lêvên tije li hêviya te ne.” Lê Ganemî cardin got: ”Xwedê me biparêze!” Keçik qêriya: ”Ax Ganem, mêze bike, çawa canê min yê ku te daxwaz dike, şil dibe; feke tazîbûna min li hêviya maçên te ye. Ganem, canê min ji yasemînekê bêtir difûre; were bi min bigire, his bike çawa mest dibe!” Lê Ganemî got: ”Ax Kwat el-Kulub, tiştê ku yê efendî ye nabe yê koleyî.” Wê gavê keçik ji dil û hinav wisa giriya ku mirov digot qey dê dilê wê parçe parçe bibe; herçiqas Ganem jî bêsînor evîndarê wê bû, lê wî nedixwest hurmeta ku ji Xelîfeyê re dikir, bide ber pêyan. Li gel ku keçikê ji dil daxwaz jî dikir, wî bi wê şeweyê mehekê bihurand. De ka em Ganem û Kwat el-Kulubê, cêriya Xelîfeyî li wê bihêlin. Em berê xwe bidin Zubeydayê!

Gava Xelîfeyî ji bo şer sefer kir, wê rakîba xwe bi dûr xist. Berî ku mideteke dirêj bibore serê wê tevlihev bû û weha fikirî: Ma gava Xelîfe vegere ez ê ji wî re çî bibêjim, heke ew pirsra Kwat el-Kulubê bike. Gelo dê çî bibe? Wê qerar da; ku bişeyîne pey pîrejînekê ku ji zaroktiya xwe, ew nas dikir; û bi aqilmendiya wê bawer bû. Wê ji pîrejîne re sirra xwe got û pirsî ka divê ew çî bike. Pîrejîne got: ”Ez gelekî baş fam dikim; ez xulam. Lê wext kurt e, vegera Xelîfeyî nêzîk e. Gelek awa û rê hene ku mirov dikare bûyerê ji wî veşêre; lê ez ê ya herî hêsa, pratîk û emîn bêjim. Tawil bişeyîne pey xeratekî, bila ji dar wek şiklê insanekî şiklekî çêke. Em ê wê şiklê têxin tabûtê û bibin goristanê; bi şîn û merasim divê ev tişt pêk

bê. Fermanekê bişeyîne ji koleyên Kwat el-Kulubê re da ku ew xwe ji bo şînê reş girêdin. Û berî hatina xelîfeyî bila reşikên xesandî, serayê bi rengê reş bixemilînin. Û gava Xelîfe bê serayê û bi beyîrîn(şaşbûn) bipirse ka ev çi ye, çi bûye, bila jê re bêjin: "Ax mîrê me, rebma Xwedê lê be Kwat el-Kulub miriye. Bila temenê wê ji te re be. Herweba, xanima me Zubeydayê bi qedr û qîmet cenaza wê, da rakirin ku layîqê wê û mîrê me bû: Wê emir da, da ku ew li goristanekê bi kumbet ku layîqê wê bû, ew bê veşartin." Wê gavê dê Xelîfe gelekî di bin tesîrê de bimîne û spasî te bike. Herweba ew ji bîr nake, dê bişeyîne pey kesên xwende da ku Quranê li ser gora wê bixwînin. Ji bêla din, ji ber ku Xelîfeyî dizanî ku tu ji Kwat el-Kulubê aciz bû, dê ji te şik bike û weba bifikire: Kî dizane, mumkin e, qîza xwezûrê min tiştêk anîbe serê Kwat el-Kulubê û gorê bide vekirinê da ku bizane ka ji ber çi ew miriye. Lê divê tu netirî; ji ber ku gava ew gorê vekin wê şiklê insanî di nav kirasê berî biba de bibînin û Xelîfe dê bixwaze cara dawiyê tûyê wê bibîne; ji bîr neke tu û kesên din divê hûn bibin maniê Xelîfeyî û bibêjin: "Ey mîrê mûmînan, ne caîz e tu li vê keçika tazî mêze bikî! Wê gavê, dê Xelîfe bawer bike ku Kwat el-Kulub bi rastî jî miriye. Dê izinê bide ku careke din wê veşêrin û ji bo qencyên te ew ê spasî te bike. Bi vî awayî bi izna Xwedê, tu ê ji xeman rizgar bibî."

Zubeydayê got; planeke pîrr baş e, gelek xelat û pere dan pîrejînê û ji wê re got, divê ew bi xwe planê pêk bîne. Pîrejînê xeratek dît; şiklê insanî pê da çêkirin; û ew şikil bir cem Zubeydayê. Wan kirasekî herî hêja ji yê Kwat el-Kulubê li wî şiklî kir; û bi kefenekî têrbuha pêçand. Bi merasim û şînê cenaze rakirin; birin li goristanê li bin kumbetê veşartin; find pêxistin, li dora gorê xalî raxistin. Zubeydayê emir da, da ku seray bi reş bê pêçan û xulam û kole cilên şînê wergirin. Xe-

bera mirina Kwat el-Kuluhê li serayê hate belav kirin; hemiyan, ji nav wan Masrûr û wan her sê reşikên xesandî jî, bi rastî jê bawer kirin.

Piştî demekê Xelîfe ji sefera xwe ya dûr û dirêj vegeriya û hat serayê. Ew raste rast çû daîreya Kwat el-Kulubê; ji ber ku di hizra wî de, hew ew keçika ciwan hebû. Li wê derê wî xulam, kole û xanimên hevalên wê bi cilên şînê dîtin. Ew ji tirsê ricifî. Zubeyda bi xwe jî reş girêdayî, ber bi wî ve dihat. Wê gavê wî pirsî ka çi qewimî ye; jê re hate gotin ku Kwat el-Kulub miriye. Bi bihîstina vê xeberê re Xelîfe bêhiş ket erdê. Gava şiyar bû, wî cihê gora wê pirsî da ku here ser gora wê. Zubeydayê got: "Divê tu zanihî, mîrê mumînan, ji ber hezkirina min bo wê, min xwest ew li seraya min bê veşartin." Xelîfe rabû ser xwe, bêî ku cilên xwe biguhere, çû ser gora wê. Wî findên pêxistî, xaliyên raxistî li dora gorê dîtin û ji ber wê qenciya Zubeydayê wî spasî wê kir.

Paşê xelîfe vegeriya serayê. Lê bêî ku demeke dirêj bi ser bike ve, ji Xelîfeyî re şik û guman çê bûn. Wî emir da, da ku gor bête vekirin û cismê Kwat el-Kulubê bê derxistin. Lê bi saya dek û dolabên Zubeydayê, Xelîfeyî tenê şiklê kefenpêçayî dît û bawer kir ku ew e. Wî emir da, da ku tabût bête veşartin; bi emrê wî gazî kesên xwende û îmaman kirin; gava wan Quran li ser gorê dixwend, Xelîfe jî li kêleka gorê li ser xaliyê rûniştî, dilê wî dihat givaştin, wî xwe ranegirt û giriya.

Meheke temam her roj Xelîfe diçû ser gorê û digiriya û herweha meleyan jî Quran dixwend. Roja dawiyê, wan ji hungura sibeyê heya roja din sibeyê xwend û dua kir û paşê çûn malê. Xelîfe kelogirî rabû çû serayê; û wî nexwest çu kesî bibîne, heya wezîrê xwe û jina xwe Zubeydayê jî. Piştî midetê di xew re çû û ket xewa giran. Du cêrî yek li ber serê wî ya din li ber piyên wî di xizmeta wî de hazir bûn. Wî di xewa xwe de bihîst. Keçika li ber serê wî ji ya din re digot: "Çi

bela, xwişka delal, Subhîa!" Suhhîayê got: "Tu behsa çî dikî Nozha?" Nozhayê got: "Divê mîrê me nebihîze; ji ber ku ew diçe ser gorekê ku xeratekî şiklê insanekî ji dar çêkiriye têde veşartîye." Subhiyayê got: "Tu çî dibêjî, xwişka Nozha. Ma çî bi Kwat el-Kulubê hatiye? Çî bela li serê wê qewimiye?" Nozhayê got: "Koleyeke xanima me Zubeydayê her tişt ji min re got. Zubeydayê gazî wê koleyê kir; da ku haşîşê bide Kwat el-Kulubê, wê jî welê kir. Kwat el-Kulub tavil ji xwe çû; bêhiş ket erdê. Paşê Zubeydayê ew xist tabûtekê û teslîmê reşikan, Sûab, Kafur û Başîrayê kir û emir da, da ku bibin cihekî dûr, bikin gorê." Wê gavê Subhîayê kelogirî weha got: "Ax Nozha, zû bêje heke delala me Kwat el-Kulub bi şeweyeke xedar miriye!" Nozhayê got: "Xwedê ciwaniya wê ji mirinê biparêze! Min bihîst ku Zubeydayê ji wê koleyê re digot: Zahra, min bihîstîye ku Kwat el-Kulub ji gorê xilas bûye û niha li cem bazirganekî ji Şamê ku navê wî Ganem bin-Eyûb el-Motim el-Masslub e, dimîne; ev çar mehên wî ne ku ew li wê derê ye. Herhal tu niha fam dikî ku Xelîfeyê me diçe ser gorekê ku çu kesê mirî lê nîne; ji lewre ew bûyera Kwat el-Kulubê nizane." Bi vê şeweyê wan herdu cêriyan tişt ji hev re digot û Xelîfeyî jî her tişt dibihîst.

Gava ew cêrî bédeng man, Xelîfeyî fam kir ku tişteki din ku bibihîze nema; ew rabû ser xwe bi hêrs qêriya; ji lewre cêriya ku wî jê hez dikir ev çar meh bû li cem zilamekî bazirgan bi navê Ganem bin-Eyûb bû. Cêriyên reben bezîn çûn; wî gazî mirovên giregir, mîr û wezîrê xwe kir; wezîrê wî Gafar el-Barmakî bi lez hat û li pêş Xelîfeyî çok da erdê, li ber piyên wî erd ramûsa. Xelîfeyî bi hêrs ji wî re got: "Çend esker û mihafîzan hilde û here bazarê, bipirse, ka xaniyekî ku bazirganekî ji Şamê bi navê Ganem bin-Eyûb têde dimîne heye. Tu û eskerên xwe bikevin wê malê, Kwat el-Kulubê binin û wî mirovê bêedeb jî bigrin binin vir, wî têxin feleqe-

yê." Gafarî got: "Ser serê min ser çavên min." Wî emir da birek mihafizan û tevî waliyê bajêr û eskerên wî, li nav bajêr geriyan heya xaniyê Ganem bin-Eyûbî dîtin.

Ganem hinekî berê ji bazarê, -ku tiştên xwarinê kirîbûn-hatibû malê; li kêleka Kwat el-Kulubê rûniştî û li ber wan berxekî sorkirî û xwarinên din rêzkirîbûn. Wan xwarin bi destan bi îştah dixwar. Gava wî qêrîn û gazîn ji derve bihîstîtin, rabû ser xwe çû ber pencereyê û li derve mêze kir; û fam kir ku çi bela bi ser wan ve tê. Gafar û waliyê bajêr û eskerên wan dora xênî girtibû. Esker li dora xênî diçûn û dihatin, digeriyan. Wî, çu şik nema ku Xelîfeyî mesele bihîstiye û ji ber bûyer û hesûdiyê ew gelekî qeheriye. Keçik ya ku rengê rûyê wê zer bûbû; ji Ganemî re got: "Ax delalê min, divê berî ber tiştî tu xwe xilas bikî. Rabe, bireve!" Wî got: "Ax delala min, ronîya çavên min, ma xaniyekî ku dora wî ji alî dijminan ve girtiye, ez ê çawa jê birevim?" Wê got: "Ne tirs e!" Wê cilên wî ji wî kirin; cubeyekî kevin û qetiyayî ku dihat ser çokên wî li wî kir; qoşxaneyek ku ji ber mayînên xwarinê têde bûn da ser serê wî, hin pişûriyên nan lê reşandin û got: "Bi vî awayî here derve; ew ê bêjin qey ru xizmetkarekî ji malê yî, kesek dest nade te. Heçî ez im, ji bo min ne tirs e; ez bi tesîra xwe ya li ser Xelîfeyî bawer im; ez ê rêyeke felatê bibînim." Ganem bêî ku ji keçikê xatir bixwaze bi ecele ji malê derket. Di nav rêzên eskeran re derbas bû, çû; kesî ew nenasî û jê şik nekir. Lê yê ku di rojên xirab û dijwar de, mirov diparêze, her ew Xwedayê ezîm e.

Gafar ji hespê xwe peya bû û çû hundirê malê. Li nîvê eywanê ku bi balya û paketên caw yê hevrîşîm li ser hev bûn; wî Kwat el-Kulub dît; wê xwe xemilandibû û ji her carê xwe-şiktir xuya dikir. Wê mucewher û tiştên xemlê yê din jî xistibûn kîsekî. Gava Gafar ket hundir, ew rabû çû pêşiya wî, çok da erdê; li ber piyên wî erd ramûsa û got: "Ax Gafar

efendî, herhal Xwedê te şandiye; ez li bendî fermana te me.” Lê Gafarî got: ”Bi Xwedê, ez xulam, xelîfeyî emir daye ku ez Ganem bin-Eyûbî bi dest bixim. Bêje, ka ew li ku ye?” Wê got: ”Gafar, Ganem bin-Eyûbî çend roj berê piraniya tiştên xwe dan ser hev û berê xwe da şamê; çû da ku diya xwe û xwişka xwe Fernahê bibîne. Tiştêkî din ez nizanim û tiştêkî din nikarim bêjim. Heçî ev kîs e, min tiştên xwe yê herî giranbiha xistine, divê tu lê miqatebî û bibî ji melîkê mumînan re.” Gafarî got: ”Baş e, ser seran ser çavan.” Wî kîsik hilda û da yek ji mihafizên xwe da ku hilbigire. Piştî ku gelekî pesnê Kwat el-kulubê da, wî ji wê rica kir ku bi wan re were serayê, cem melîkê mumînan. Piştî ku mihafizên wezîrî, mala Ganem bin-Eyûbî talan kirin û dest dan ser malê wî, wan terka xênî kir.

Gafar çû cem Xelîfeyî; bûyer jê re got; ango Ganem çûye Şamê lê Kwat el-Kulub anîne serayê. Xelîfeyî bawer dikir ku Ganemî tiştê ku bi keçikeke spehî tê kirin, kiriye; ji lewre ew gelekî aciz bû; û qet nexwest çavên wî bi wê bikevin; emir da Masrûrî da ku wê li odeyeke tarî hefs bikin û pîrejinekê jî, ji bo çavdêriyê, li ba wê deynin.

Xelîfeyî siwariyên xwe ji bo ku Ganem el-Eyûbî peyda bikin û bînin Bexdayê, şandin her deverê. Û ji waliyê xwe yê Şamê, Muhamed bin-Suleyman el-Zînî re jî nameyeke weha da nivîsîn:

”Bo Sultan Muhamed bin-Suleyman el-Zînî, waliyê Şamê re; ji Melîkê mumînan Harûn el-Raşîd; xelîfeyê pîncemîn ji Benî-Abasiyan.

Bi navê Xwedayê mezin û dilo van.

Ey waliyê me; divê tu zanibî ku bazirganekî xort ji bajarê te bi navê Ganem bin-Eyûb hat Bexdayê; ji harema min cêriyek xapand û tecawizî wê kir. Ji bajarê min, ji ber tol û xezeba min reviyaye û hatiye bajarê te û li cem dê û xwişka

xwe dimîne.

Divê tu, wî bi dest bixî, girêdî û pêncsed qamçiyên li wî bidî. Paşê tu ê wî li kolanan bidî gerandin; û divê telalekî li pêşiya deveyê bimeşe û bêje: ' Yên kole, bi vî awayî tî terbiye kirin gava ew destê xwe dirêjî malê efendiyê xwe bikin.' Paşê tu ê wî bişeyînî vir, cem min; ez ê wî bixim feleqeyê û tiştê pêwist dê bi wî bê kirin.

Û berdewam: Divê xaniyê wî bê talankirin û kavil kirin ku kesek nizanibe ka xanî li ku bû.

Û li dawiyê: Ji ber ku dê û xwişkeke Ganem el-Eyûbî heye, divê tu wan bi dest bixî; wan bidî tazî kirin û sê rojan nîşanê xelkê bidî û paşê jî ji bajêr biqewirî.

Fermanên min, bê kêmasî, bi cih bîne.

Weselam!"

Qasidekî tavil bate şandin bo Şamê; ew li şûna bîst rojan, di deh rojan de bi besp ajotîneke lez û bez, gîbaşt Şamê.

Gava sultan Muhemed, nameya Xelîfeyê wergirt, wî name bir ber lêvên xwe, ramûsa, bir eniya xwe; û paşê name xwend û tavil ji bo bicibanîna fermanên Xelîfeyî bewl da, ket kar û xebatê. Wî emir da telalan ku li nav bajêr weha bêjin; "Yê ku dixwazin mala Ganem bin-Eyûbî talan bikin, serbest in."

Walî tevî mibafizên xwe çû ber xaniyê Ganemî û li derî da. Xwişka Ganemî, Fetnaha ciwan lezand da ku bere derî veke, wê pirsî: "Ew kî ye?" Walî got: "Ez im." Wê gavê wê derî vekir, piştî ku wê walî dît; serpûşa xwe bera ser rûyê xwe da û çû da ku xebera diya Ganemî pê bixe.

Di vê lehzeyê de Şehrezadê dît ku hungura sibê ye; û bi dîqet bédeng ma.

Lê gava şeva pêncî û pêncemîn hat, wê got: "Wê gavê wê

derî vekir, piştî ku wê walî dît; serpûşa xwe bera ser rûyê xwe da û çû da ku xebera dêya Ganemî pê bixe.

Diya Ganemî li bin kumbetekê rûniştibû; kumbet ku ji bo bîranîna kurê xwe dabû çêkirin, piştî ku salekê tamam çu xeber jê nestendin, wan bawer dikir ku ew miriye; ji lewre wê kumbetekê ji bo bîranîna kurê xwe da çêkirin. Wê nedixwar û ne jî vedixwar, ew ber digiriya. Wê ji Fetnahê re got, rê bide wan xerîban bila ew werin hundir. Walî çû hundir û dît ku vaye jinek li bin kumbetê rûniştiye û digirî. Wî ji wê re got: "Ez hatime ku kurê te -Ganemî- bibînim û wî bişeyînim cem Xelifeyî." Wê got: "Ax ez a bextreş, kurê min Ganem, delalê dilê min, wî salekê berê ez û xwişka xwe bi tenê hîştin û çû; em nizanin ka çi bi gencîneya wî hatiye, çi qewimiye." Li gel ku walî mirovekî qenc bû jî, lê ew mecbûr bû fermanên Xelifeyî bi cih bîne; ji lewre mala wan talan kirin; xalî, guldank, fêrfûrî û tiştên din yê giranbiha û hêja hatin hildan. Paşê xanî hate kavil kirin; kevirên wî birin li derveyê bajêr danîn. Li gel ku walî pê êşiya jî wî emir da, da ku ew herdu, dê û xwişka Ganemî, bên tazî kirin û sê rojan bên nîşan dan. Û paşê jî, ew ji bajarê Şamê hatin derxistin.

* * *

Heçî Ganem bin-Eyûb el-Motîm el-Masslub bû, ew bi girîn û bê xwarin û vexwarinê wê roja ku reviya, her meşiya. Ji halketî, niv mirî ew gîhaşt bajarekî din; çû mizgeftê û li ber dîwarekî xwe bera erdê da. Li wê derê bêhiş heya sibeyê welê ma; ne dikarî xwe tev bide ne jî tiştêkî bixwaze. Gava serê sibê hin mirov ji bo nimêjê hatin mizgeftê, wan ew li ber dîwêr li erdê, bêhiş dît. Gava wan fam kir ku ji ber birçîbûnê weha lê hatiye; wan ji wî re tebeqek hingiv û du nan anîn; gomlekekî kevin û qetiyayî dan wî, da ku li xwe

bike. Paşê wan pirsî: "Tu kê yî, tu ji ku tê(yî), xerîbo?" Ganemî çavên xwe vekirin, li dora xwe mêze kir, lê nekarî çu gotinekê bêje, kurû giriya. Mirovên ku li dora wî civiyabûn, bîstekê li wê derê sekinîn û paşê belav bûn.

Ganem meheke temam li mizgeftê ma. Rengê wî zer, nexweş û lawaz di nav spî û kêçan de digevizî; guneyê xelkê bi wî hat û wan biryar da, ku wî bişeyînin Bexdayê, nexweşxaneyekê; ji ber ku li nêzik çu nexweşxane tune bûn. Ew çûn, wan ji hêştirajoyekî re got: "Wî mirovê nexweş li hêştira xwe siwar hike û bibe li Bexdayê li nexweşxaneyekê deyne, li wê derê, mumkin e ew rehet hibe. Paşê vegere vir em ê heqê te bidin." Hêştirajoyî got: "Ser seran û ser çavan." Bi alikariya xelkê ku li wê derê hazir hû, xwediyê deveyê, Ganem hilda û li ser piştta deveyê danîn û baş girêdan da ku nekeve.

Li nav temaşevanan -yên ku li wan mêze dikir- du jinên kincqetiyayî û feqîr hebûn ku ji hev re weba gotin: "Binêre, ev nexweşê belengaz çiqasî dişibe Ganemê me! Lê ne mumkin e ku ew ketibe vê rewşê." Jin yên ku cilên wan qetiyayî û gemar bûn, hîn nuh hatibûn wê herêmê; bi bîranîna Ganemî re dest bi girînê kirin. Çi heyf ew jin, dê û xwişka Ganem bi xwe bûn; ji Şamê hatibûn derxistin û diçûn Bexdayê.

Xwediyê deveyê li kerekî siwar bû û hefsarê deveyê di destê wî de berê xwe da Bexdayê. Piştî ku gihaşt Bexdayê li ber nexweşxaneyekê sekinî; hîn nexweşxane venebû bû, ji lewre serê sibeyê zû bû. Wî Ganem li ber deriyê nexweşxaneyê danî û vegeriya bajarê xwe.

Ganem wisa veketî li wê derê ma, heya ku bajar şiyar bû. Wê gavê wan ew dîr, li dora wî civiyan û hezar texmîn hatin kirin. Her di wê demê de bazirganê herî mezin yê bazarê di wir re dibuhurî; wî ew nexweş dît û fikirî: Bi Xwedê, heke vî mirovî bibin hundirê nexweşxaneyê, ji bêxizmetî û bêderman ew ê bimire. Ez ê wî bibim mala xwe, dê Xwedê li bu-

huştê min razî bike. Bazirgên emir da koleyên xwe, da ku wî nexweşî bibin mala wî; koleyên nexweş hildan û bazirgan jî bi wan re berê xwe dan malê. Gava gihaştin malê wî gazî jina xwe kir û got: "Xanima qenc û delal, vaye Xwedê mêvanek ji me re şandiye. Baş li wî mêze bikin, lê miqatebin!" Wê çengên gomlekê xwe lê wergerandin. Di beroşeke mezin de av germ kir; dest, pê û hemî laşê wî şûst. Wê ji kincên mêrê xwe cil li wî kirin. Şerbeteke sar û xweş da wî, gulav li rûyê wî reşand. Wê gavê Ganemî êdî rehetir nefes digirt û dida; hêdî hêdî hat ser xwe, bi hêz bû; Kuat el-Kulub û serpêhatiya wî hat bîra wî. Em Ganem bin-Eyûbî li wê derê bihêlin, ka binêrin çi bi serê keçikê, Kuat el-Kulubê, hat.

* * *

Heçî Kuat el-Kulub bû, ew li wê odeya tarî di bin çavdêriya pîrejinekê de, bêî ku têkiliyên wê bi kesî re çêbin heştê rojan ma. Li dawiyê hema bêje Xelîfeyî ew ji bîr kiribû; lê gava rojekê di ber odeya wê re dibuhurî, wî dengê keçikekê -ku bi kul û keser stran digot- bihîst. Paşê wê stran qut kir û xwe bi xwe weha got: "Ax dostê min! Ax Ganem bin-Eyûb! Te çi ruhekî paqij, dilekî şermoke û asîl hebû! Yê ku zilm li te dikir te qencî pê kir; te hurmet nîşanê cêriya wî dida, wî mirovê ku dê û xwişka te ji xaniyê wan dan avêtin, û li ser te û mirovên te eyb û şermên mezin barandin. Lê rojekê, dê hûn herdu, tu û Xelîfe, hûn ê li pêş qadiyekî xwedî edalet bisekinin; wê gavê yê serketî tu û yê mexlûb dê zilimkarê te be; dê Xwedê qadî û melek jî şahid bin.

Gava Xelîfeyî ev tişt bihîstin û mesele fam kir; têgehîst ku wî neheqî li keçikê û Ganemî kiriye. Zû meşiya, vegeriya dîwanê û emir da serekxadimê xwe da ku here Kuat el-Kulubê bîne cem wî. Keçik hat li pêş wî, serê wê di ber wê de, çavên

wê tije rondik û bi dilekî şikestî sekinî; Xelîfeyî got: "Ey Kuat el-Kulub, min bihîst te ez sûcdar dikirim; ku min bêedaletî kiriye; û te digot ku min neheqî li mirovekî kiriye ku wî berevajî qencî bi min kiriye, min neheqî li mirovên wî yên jin kiriye." Kuat el-Kulubê got: "Ew mirov Ganem bin-Eyûb el-Motîm el-Maslûb e. Ey xelîfe, bi navê te û qenciyên te ez teyîd dikim; Ganemî çu car tehdâ li min nekiriye û zor nedaye min. Xirabî û bêedebî ji wî dûr in." Wê gavê ji Xelîfeyî re çu şik û guman nema; wî got: "Çi qeda û bela, ax Kuat el-kulub! Bi rastî jî, ji bilî Xwedayê ezîm û mezin çu zanîn û qudret li dereke din nîne. Bêje, tu çî dixwazî, Kuat el-Kulub, dê daxwaza te bi cih bê." Wê gavê Kuat el-Kulubê got: "Ey mîrê mumînan, ez Ganem bin-Eyûbî ji te rica dikim." Li gel ku Xelîfeyî ji Kuat el-Kulubê gelekî hez jî fikir wî got: "Baş e, heke Xwedê bêje erê; ez soz didim te û soza xwe çu carî paşve nagirim. Ew ê bi şan û şerefê bête xelat kirin." Wê got: "Ey mîrê mumînan, heke Ganem vegere, tu wî wek mêrê helal didî min?" Xelîfeyî bersîv da: "Belê, heke ew vegere, dê bibe yê te; tu ê bibî jina wî ya helal." Wê gavê Kuat el-Kulubê got: "Ey mîrê mumînan, kesek nizane ka Ganem li ku ye. Waliyê Şamê bi xwe ji te re gotiye, ew nizanin ka Ganem ku ve çuye. Izna min bide da ku ez li wî bigerim, heke Xwedê bêje erê, ez ê wî bibînim." Xelîfeyî got: "Ji bo dîtina wî, te izin heye ku tu her tiştê pêwîst bikî."

Gava Kuat el-Kulubê ev gotinên xelîfeyî bihîstin, ji ber kêfxweşiyê dilê wê hênîk bû û bi xweşî lê dida. Wê piştî ku hezar dînarên zêr xistin kîsekî, ew bi lez û bez ji serayê derket.

Roja ewil ew li temamê Bexdayê geriya, ji temamê bazirganînan pirsî, lê bêfêde bû.

Roja duwemîn çû bazarê cem bazirganînan, paşê çû cem girêgirê bazirganînan; gelek pere dan wî da ku li feqîran belav bi-

ke; û ji wî xwest ku ew alîkariya wê bikin.

Roja sêyemîn çû cem zêrnîgar û zîvnîgaran. Hezar dînarê din jî hildabû; gazî giregirê zêrnîgaran kir; ji bo ku li xerîb û feqîran bête belavkirin gelek pere dan wî jî. Gava wî gotina 'feqîrên xerîb' bihîst, weha got: "Ez xulam, min xortekî xerîb û nexweş aniye mala xwe; lê ez ne zanim navê wî çi ye û ne jî zanim ew kî û ji ku ye. Lê an ew kurê bazirganekî mezin e, an jî ji malbeteke esilzade ye. Bi rastî pirr lawaz e, lê rûyê wî gelekî xweşik e; û xusûsiyetên wî baş in. Ev rewşa wî nîşan dide ku an wî iflas kiriye û di bin deynan de maye, an bi evîneke bêçare dişewite an jî ya ku ew jê hez dike miriye." Bi van gotinan re lêdana dilê wê bilindtir bû; û wê ji wî re got: "Ey qedirbilind, heke tu nikarî bi min re werî, yekî din bi min re bişeyîne da ku mala te nîşanê min bide." Wî gazî lawikekî piçûk kir; û emir da wî da ku riya malê nîşanê Kwat el-Kulubê bide. Lawikî da pêşî, keçik li pey ew çûn mala giregirê zêr û zîv nîgaran, cihê ku ew mirovê xerîb û nexweş lê dima.

Gava Kwat el-Kulub çû hundirê malê, wê silav da jina giregirî. Jinikê Kwat el-Kulub nas kir; ji lewre ew hertim diçû ziyareta xanimên bi navûdeng li Bexdayê. Ew rahû ser xwe çû pêşiya Kwat el-Kulubê û erdê ber piyên wê ramûsa. Piştî bi-xêrhatin û pirsên edetî; Kwat el-Kulubê ji wê pirsî: "Dayika delal, ez hatime mala we da ku ez wî mirovê nexweş ku li cem we dimîne bibînim." Wê gavê jina giregirî, kelogirî, textekî razanê nîşan da û got: "Vaye li wê derê veketiye. Xuya ye mirovekî qedirbilind e." Kwat el-Kulubê berê xwe da cihê ku ew mirovê nexweş lê bû. Wê li wî baş mêze kir; ew ji hal ketî, lawaz, hestî û çerm mabû. Wê nedizanî ku ew Ganem e; lê guneyê wê bi wî xerîbî hat û kelogirî got: "Ax, ev mirovê xerîb çi nexweş û bêmirûz xuya dike; welew ku ew li welatê xwe mirovekî mezin e jî." Wê hezar dînar dan jinikê da

ku li wî mirovê nexweş, qenc mêze bike. Wê bi destê xwe dermanê wî da wî, bi qasî saetekê li cem wî ma; paşê ji jinikê xatir xwest, li bêstirê siwar bû û vegeriya serayê.

Wê lêgerîna xwe ya ji bo dîtina Ganemî domand. Her roj diçû meheleyekê; heya rojekê giregirê zêrnîgar hat cem wê û got: "Ez xulam, Kuat el-Kulub, ji ber ku te ji min re gotibû ku tu dixwazî hemî kesên xerîb yê ku tên Bexdayê bibînî; vaye min du jinên xerîb anîne cem te. Yek ji wan zewicî ye ya din keçeke ciwan e. Bi bejin û bala xwe û rabûn û rûniştina xwe ji malbateke qedirbilind xuya dikin; lê cilên wan qetiyayî, belengaz û li piştê wan tûrê parsê heye; û hertim digirîn. Tu ya ku alîkariya feqîran dike û dikare wan ji halê xirab û pirsên ne qenc rizgar bike; min ew anîne vir. Bi hêviya ku Xwedê ji bo qenciya te li buhuştê roja mehşerê cibekî bide te." Kuat el-Kulubê got: "Bi Xwedê, ez dixwazim tavil wan bibînim. Ew li ku ne?" Wê gavê wî, ew ji derve ji paş derî anîn û birin cem wê.

Kuat el-Kulubê bi îtîna li Fetnaha ciwan û diya wê mêze kir; gava wê xweşikbûna wan û ew cilên wan yê peritî û gemarî dîtî, wê got: "Bi Xwedê, ji rûyê wan xuya dibe ku ev jin ne fêrbûyî kul û keseran û belengaziyê ne." Giregirê bazarê got: "Tu rast dibêjî, ez xulam. Tiştê ku xuya ye belayekê mala wan xira kiriye; û mumkin e, zordarekî dest daye ser malê wan. Bi izna te be, em alîkariya wan bikin; da ku em ji rehma Xwedê bêpar nemînin." Gava dê û qîzê ev tişt bihîstin; ew li Ganem bin-Eyûbî fikirîn û giriyan. Gava Kuat el-Kulubê dît ku ew digirîn, ew bi xwe jî giriya. Wê gavê diya Ganem bin-Eyûbî ji wê re got: "Ax, ez xulam, sultana min, îşlah bi saya Xwedê, yê ku em lê digerin em ê bibînin. Em li kurê min, delalê dilê min, Ganem bin-Eyûb el-Motim el-Maslub digerin." Gava Kuat el-Kulubê navê Ganemî bihîst, qêriya, wê fam kir ku ew dê û xwişka wî ne; ew ji xwe çû û

ket erdê. Gava şiyar bû, wê ew bembêz kirin û got: "Hêviya xwe bi Xwedê û bi min ve girêdin; xwişkên bêja! Bila kul û keserên we xilas bibin, bila ev roj bibe roja we ya ewil ya bextewariyê û ya dawiyê ya xemê."

Paşê berê xwe da giregirê bazarê, hezar dînarên zêr dan wî û got: "Van herduyan bi xwe re bibe mala xwe, ji jina xwe re bêje, bila wan bibe hemamê, ji wan re cilên nuh bikire û baş li wan mêze bike."

Roja dinê Kuat el-Kulub rabû, çû mala giregirê bazarê, da ku bibîne aya daxwaza wê hatibû cih an na. Gava ew ket hundirê malê, mazûbana malê rabû ser xwe, çû destê wê ramûsa û ji bo esalera wê spas kir. Paşê dê û xwişka Ganemî hatin hundir. Ew çûbûn hemamê û wan kirasên nuh li xwe kiribûn; gelekî hatibûn guhertin, spehî bûbûn. Kut el-kulubê bi qasî saetekê bi wan re sohbet kir û paşê ji mazûbanê pirsî ka nexweşê wan yê xerîb çawa ye. Mazûbanê got: "Wek berê ye." Wê gavê Kuat el-Kulubê got: "De ka em bi hev re herin cem wî, em piçekî dilê wî xweş bikin." Wê ew herdu jinên din yên ku li malê li qismê jinan diman û wan heya wê gavê ew nexweş nedîtibû, bi xwe re birin hundir. Li kêleka textê wî rûniştin; wan sohbet dikir û di nav axaftina wan de navê Kuat el-Kulubê derbas bû. Gava yê nexweş ev nav bihîst, reng hat rûyê wî, rûyê wî geş bû, laşê wî bi hêz bû; wî serê xwe rakir; li dora xwe mêze kir û got: "Kuat el-Kulub, tu li ku yî?"

Gava Kuat el-Kulubê dengê wî bihîst, -ku cara ewil bû wî devê xwe vedikir û dipeyîvî- wê dengê wî naskir; xwe bi ser wî ve xwar kir û got: "Ax delalê min, ru Ganem bin-Eyûb î, ne wisa?" Wî got: "Belê, ez Ganem im." Bi bihîstina van gotinan re keçika ciwan(Kulub) bêhiş ket erdê. Dê û xwişka Ganemî qêriyan û ew jî bêhiş ketin erdê.

Piştî midetekî ew şiyar bûn, hatin ser hişê xwe; giriyan û ji

kêfan qêriyan, Ganem ramûsan.

Li dawiyê Kwat el-kulub sakin bû û got: "Şukir ji Xwedê re ku li dawiyê em gîhaştin hev; ez, diya te û xwişka te." Paşê wê mesele bi temamî ji wî re behs kir û got: "Piştî van hemî bûyeran, Xelîfeyî ji min bawer kir; wî te efû kir û ez wek di-yariyekê dam te." Wê gavê gelekî kêfa Ganemî hat; wî destê Kwat el-Kulubê ramûsa; lê belê wê serê wî û çavên wî ramûsan. Paşê Kwat el-Kulubê got: "Hûn hemî li vir bisekinin, ez dê zû vegerim." Ew vegeriya serayê, dolaba ku tiştên giranbiha lê danîbûn anî, vekir; gelekî pere jê hilda û çû cem giregirê bazarê û ji wî re got: "Here ji bo wan jinan û Ganemî cilên nuh -ji her yekî re çar qat-, ji cawê herî baş bîst destmal; deh kember û deh kirasan bikire." Paşê vegeriya mala giregirî, cem Ganem û yên din. Ew birin bemamê. Paşê di bin çavdêriya wê de Ganem, dê û xweha wî sê roj xwarinên baş xwarin û vexwarin vexarin. Bi dîeta sê rojan ew hatin ser xwe. Wê careke din ew birin hemamê û cilên nuh dan wan. Ew rabû çû cem Xelîfeyî; ji wî re got ku Ganem diya wî û xwişka wî Fetnah vegeriyane Bexdayê. Wê îhmalkarî nekir da ku ji wî re behsa xweşîkbûn û rindiya Fetnahê bike. Wê gavê Xelîfeyî ji koleyekî xwe re got: "Gazî Gafarî bike!" Gafarî hat û Xelîfeyî ji wî re got: "Here zû, Ganem bin-Eyûbî bîne vir!" Gafarî berê xwe da mala giregirê bazarê ku Kwat el-Kulub berî wî çûbû wir. Wê, xebera Ganemî pê xist û got: "Niha êdî dema vê yekê ye ku tu herî cem Xelîfeyî û xweşbêjî û dilpakîya xwe nîşanî wî bidî." Wê qatek cilên herî baş û biha li wî kirin; gelek pere dan wî û got: "Divê tu pereyê xwe li serayê belesebe belav nekî, gava tu di nav rêzên xulam û xadiman re bibuhurî."

Gava Gafarî siwarê hespê bi lez û bez hat ber derî; Ganern çû pêşîya wî, bixêrhatin lê kir û erdê ber piyên wî ramûsa. Niha Ganem wek berê çeleng û serbilind xuya dikir. Wezîr

ew bir cem Xelîfeyî; ku li derûdora wî wezîr, walî û pêşkarên serayê û giregirên welêt rûniştibûn. Ganem mudetekî li pêş Xelîfeyî sekinî û paşê bi dengê xwe yê xweş beytek ku bi dilê wî bû xwend.

Xelîfe ji ber xweşî, pakiya zimên û ahenga beytê gelekî ecêb ma. Ganemî tesîrek mezin li ser wî hîşt. Xelîfeyî ji wî re got pêşve were û paşê weha got: "Temamê meseleyê bêî ku tu çu tiştêkî veşêrî bêje." Wê gavê Ganemî ji serî heya bi dawiyê tamamê meseleyê ji Xelîfeyî re got. Lê ne hewce ye ku em li vir careke din tekrar bikin. Qeneeta Xelîfeyî li Ganemî rûnişt ku ew bêguneh e û wî çu niyeteke xirab tune bûye; gava Xelîfeyî gotinên Ganemî yên di heqê rêzên li kembera Kwat el-Kulubê hihîstin wî got: "Ez ji te rica dikim ku tu min ji ber neheqiya li te hûyî efû bikî, da ku ez wijdanen rehet bibim." Ganemî got. "Ey melîkê mumînan, ez te efû dikim. Lê her tiştê ku aîdê kole ye, malê efendî ye."

Xelîfeyî di dema kêfxweşî û dilxweşiya xwe de, karmendiyeke bilind da Ganemî; qesreke spehî wek xelatê da wî; gelek pere û koleyên jin û mêr dan wî. Ganemî lezand çû; ku dê û xwişka xwe û Kwat el-Kulubê bîne qesra xwe ya nuh. Paşê gava Xelîfeyî careke din bihîst ku xwişkeke Ganemî, yeke gelekî spehî û ciwan heye; wî ji Ganemî daxwaza destgirtina xwişka wî kir. Ganemî got: "Ew xulamê te ye û ez jî kole." Xelîfeyî sed hezar dînarên zêr dan wî, şand pey qadî û şahidan da ku mehra wan bête birîn. Di eynî rojê û wextê de Xelîfe û Ganem bin-Eyûb zewicîn; Xelîfe bi Fetnahê re Ganem jî bi Kwat el-Kulubê re.

Roja din gava Xelîfe serê siheyê ji xew şiyar bû, ew gelekî kêfxweş bû; ji lewre wî şeveke xweş û têzewq di hembêza Fetnaha spehî û qîz de bihurandibû. Paşê wî şand pey nivîskarê serayê da ku bi destnivîsa xwe ya spehî çîroka Ganemî ji serî ta bi dawiyê binivîse û li arşîva dewletê bête veşartin; ga-

va neslên pêşedemê bixwînin pê kêfxweş bibin.

Lê Şehrezadê berê xwe da Şahriyar û weha got: "Bawer neke ku ev çîrok ji ya Hemal û Keçikên Ciwan balkêştir e." Mîr Şahriyar got: "Wê gavê wê çîrokê bêje, ji lewre min ne bihîstiyê."

Û Şehrezadê dest pê kir.

Hemal û Keçikên Ciwan

Demekê li Bexdayê mirovekî hemal dijiya. Rojekê gava li bazarê, betal û li kêleka sepeta xwe ya hemaliyê sekinîbû, jineke ciwan ku çarşeveke ji hevrişim û bi pelezêrkan neqîşandî lê bû, hat cem wî. Gava wê goşeya serpûşa xwe rakir, cotek çavên reş, bi mijangên dirêj, xuya bûn. Ew bi bejn û bala xwe, bi her awayî bi rêk û pêk bû. Wê bi dengê nerm û xweş got: "Hemal, sepeta xwe hilde û bide pey min!" Hemal mîna ku hatibe sihêr kirin, sekinîbû û ji çavên xwe bawer nedikir; lê wî sepeta xwe hilda û da pey wê. Jinik li ber deriyekî sekinî; li derî xist, piştî midetekê mirovekî mumîn, bi buhayê dînarekî zeytûn anîn, dan wê. Wê zeytûn li sepeta hemalî danîn û got: "Bimeşe!" Hemalî got: "Bi Xwedê, rojêke xêrê ye!" Wî sepet hilda û da pey jinika ciwan. Jinik li cem mêwefirşokî sekinî, ji wî, sêv yên ji Sûriyeyê, sêvên osmanî, hêjîr yên ji Omanê, yasemîn ji Helebê, zambak yên ji Şamê, xiyar yên ji Nîlê, porteqal, hişkemêweyên aqîdekirî yên tirş, kulîlkên heneyê, binefş, hinar û nêrgiz yên ji Misrê, kirîn. Hemî xistin sepetê û emir da hemalî: "Hilde!" Wî sepet hilda û ew çûn dukana goştîroşekî. Wê ji goştîroş re got: "Pênc weqî goşt bide min!" Wî parçeyek goşt bi giraniya pênc weqîyan jê kir, bi pelê mûzan pêça. Wê goşt xist se-

petê û got: "Hemal, hilde!" Wî emrê wê bi cih dianî, li paş wê, ew ewil çûn cem dendikfiroş, paşê çûn dukana şêrînahiyê. Li wê derê, wê ji her cure şêrînahiyan yê ku li dukanê hebûn, hildan: Hevîrê pasteyan yê bi bêhnên xweş û têxistiyên wî, borekên piçûk, mêweyên bi reçel. Û xistin sepetê. Hemalî got: "Heke te berê bigota, min ê hêstirek bianiya ji bo birina van tiştan." Keçik keniya û meşiya, li ber dukana parfûmfiroşekî sekinî. Deh cûreyên avên bi bêhn, gulav, parfûmê porteçalî û gelek tiştên bêhn-xweşiyê, gîhayên şewatê yên duxanhişk, misk û ember; û li dawiyê çend find yên ji Îskenderiyeyê kirîn. Hemî xistin sepetê û got: "Hilde û bide pey min!" Wî, sepetê ku her diçû giran dibû, hilda; li pey jinika ciwan meşiya heya ku ew hatin ber deriyê qesreke mezin û spehî. Deriyê qesrê ji du beşan pêkhatî, ji abanoz çêkirî û bi zêr hatibû neqîşandin; li hêla hundir bexçeyekî fireh hebû.

Keçikê destê xwe dirêjî zengil kir û li derî xist; dengêkî xweş û melodîk ji zengil bilind bû; û berdu beşên derî ve-bûn. Hemalî bala xwe bi diqet da û çavên xwe heya jê hat vekirin; û ya ku derî vekiribû dît: Keçikeke bi her awayî li hev, rûyekî mîna heyva çardehê dema nû hiltê, eniyeke wek heyvê, birû mîna heyva meha remezanê ya meha salê ya nehemin, çav wekî yên xezalan, dev mîna mora Hz. Suleyman; sînga wê ya girover ku hildibû û dadiket, mîna cotê sêvan; lê navika wê ya nerm di bin kincan de wek naveroka nameyekê ku hatiye pêçan, veşartî bû.

Bi dîtina wê dîmenê, aqil ji serê Hemalî çû, sepet li ser serê wî dihejiya, ew fikirî: Bi Xwedê ez di jiyanan xwe de, rojeke welê bi xêr nejiyame.

Keçika ku derî vekir, ji xwişka xwe ya ku çûbû bazarê û hemalî re got: "Fermo, inşelâh dê hatina we bi xwe re kêfxweşiyê bîne!"

Ew çûn, ketin eywaneke mezin ku li bexçe mêze dikir; û

erdê wê bi ava zêr hatibû cîla kirin. Eywan bi mobîlyeyên ku bi destê heqaqên herî baş hatibûn çêkirin, raxistîbû. Li nîva eywanê, textekî razanê ji mermer ku bi kevirên giranbiha yê mucewher yê ku diçurisîn hatibû neqîşandin û xemilandin; û li ser text, perdeyek wek konekî ji hevrişim, vedayîbû. Li ser textê razanê keçikeke ciwan, efsanewî bi çavên xwe yê babilî, bi bejneke zirav mîna herfa elîf û rûyekî geş ku rojê jê şerm dikir, veketîbû.

Ew rabû ser xwe, çend gav ber bi xwişkên xwe ve avêtin û got: "Çima hûn li wê derê welê hantal sekinîne? Sepetê ji ser serê hemalî deynin!" Ya ku çûbû bazarê li pêş, ya derî vekir li paş û hi alîkariya xwişka sêyemîn, wan hemal ji barê giran xilas kir û sepet danî erdê. Paşê, wan sepet vala kir, hertişt li cihê pêwist danîn; du dînar dan hemalî û gotin: "Bizîvire û bi riya xwe de here, hemal!" Lê hemalî li wan mêze dikir, ji xweşikbûna wan ecêbmayî difikirî ku tiştêkî welê qet nedîtîye. Wî ferq kir ku çu zilam li malê tunebûn; li hemî meşrûbatan, mêweyan, gulan û tiştên din yê xweş, mêze kir û pirr ecêb ma. Çu niyeta wî û çûyîne tunebû.

Wê gavê xwişka mezin got: "Çi bi te hatiye, tu qet nalivî? Ma tu dibêji heqê te hindik e?" Wê berê xwe da xwişka xwe ya ku çûbû bazarê û got: "Dînarekî din jî bide wî." Lê hemalî got: "Xanimên spehî û qenc, bi Xwedê, ez bi du nîv-dînan razî dibim. Ez ji heqê xwe razîme. Lê dilê min, ruhê min bi hebûna we tije bûye. Ez ji xwe dipirsim, gelo bê zilam, yekî ku bi we re yar be, hûn çawa dijîn. Wek tê zanîne minareyek bi serê xwe tenê ne pirr spehî ye, heke ew yek ji çar minareyên mizgeftê nebe. Hûn her sê tenê ne, xanimên delal; yek jê kême e. Hûn dizanin bê mêr, jinek bi serê xwe bextewar nabe. Û wek şair dibêje: Akordek bê çar aletên musikê nabe tamam û harmonîk; debriqeyek, ûdek, gîtarek û bilûrek. Ji ber vê yekê, xanimên delal, kêmasiyeke we heye; hûn

sisê ne, instrûmenta çaran, ango divê bilûr bibe mêrekî zane û hêja; hunermendekî ku karibe sirran veşêre.”

Wan keçên ciwan got: ”Erê, hemal, ma tu fam nakî ku em bakîre ne? Ji lewre em ditirsin xwe bispêrin mirovekî tewtewe; û me şaîr xwendiyê yê ku dibêje: ”Sirra xwe veşêrin, sirra ku eşkere bûye êdî ne sirr e.”

Piştî van gotinan, hemalî got: ”Xanimên delal, ez bi serê we sond dixwim ku ez mirovekî bi aqil im; û min gelek pirtûk xwendine, hûn divê ji min bewer bikin. Ez tenê behsa tiştên qenc dikim yê neqenc û xemgîn ji xwe re, di dilê xwe de, dihêlim.”

Gava xwişkan ev tişt bihîstin, piçekî nerm bûn û ji bo peyvê, gotin: ”Hemal, divê tu zanibî, me gelek pere ji bo vê qesrê mesref kiriye. Û tu yê ku dixwaze li ber sifreya me rûne; û heya hungura sibê ku roj rûyê me ronî bike, textê razanê bi me re parve bike; ma tu dikarî mesrefa vê qesrê bidî? Ji ber ku bêî mesrefê em te dawet nakin..” Xwişka mezin lê zêde kir û got: ”Evîneke bê pere ne giranbiha ye.” xwişka dergevan got: ”Eger tiştêkî te nîne, tu çawa destvala hatî welê jî here.” Lê keçika ku çûbû bazarê got: ”Ax, xwişkên delal, piçekî bêdeng bin! Bi xwedê vî zilamî roja me xirabtir nekiriye. Yekî din ba, bi me re ewqas sebir nedikir. Ez, mesrefa ku dê li wî biçe digirim ser xwe.”

Vî tiştî hemal gelekî kêfxweş kir û wî got: ”Bi Xwedê, ez ji te re gelekî spas dikim û deyndarê te me.” Her sê xwişkan got: ”Hemalê jîrek, li cem me bimîne, bêşik em te wek mirovekî qenc dizanin.” Keçika herî ciwan rabû ser xwe kûzê şerabê vekir, şerab sefand, li dora hawizê avê cihê rûniştinê çêkir û her tiştê pêwîst raxist û danî. Wê şerab bera piyalan da û hemal li nav wan, ew her sê rûniştin. Wî hîn jî digot qey, ev xewn e, xeyal e.

Wan carekê, ducar, sêcar qedehên xwe vala kirin. Hemalî

çend qesîde xwendin, destên keçikên ciwan ramûsa; keçikan dest bi reqsê kirin û bi gulan re leyîstin. Hemalî ew ber bi xwe dikişandin û ew radimûsan, keçikekê çend gotin bi henekî dan rûyê wî, ya duyemîn xwe sparte wî, ya sêyemîn bi gulan li wî da. Wan bi vî awayî vexwar heya ku aqil ji serê wan dûr ket. Gava desthilat bi temamî ket destê şerabê, keçika dergevan rabû ser xwe, kincên xwe hemî ji xwe kirin; û çîp oryan xwe avêt nav hêwiz; bîstekê avjenî kir, av xiste devê xwe û avêt hemalî. Wê xwe şûşt, av li nav hêtên xwe reşand. Li dawiyê ji avê derket, li ser çokên hemalî rûnişt, nav hêtên xwe, navrana xwe, nîşan da û ji hemalî pirsî:

"Delalo, tu zanî navê vî çi ye?" Hemal keniya û got: "Xelk dibêjin, ew xaniyê rehmê ye." Wê dengê xwe bilind kir û got: "Bê edeb!" û li wî xist. Wî bi qêrîn: "Na, na, navê wî qûn e" "û hinek tiştên din." Bi van gotinan re wê bi hişkî li wî da, welê ku çermê canê wî rabû; hemal qêriya: "Baş e, bi ya te navê wî çi ye?" Wê bersîv da: "Gullêva min." Wî got: "Xwedê bi gullêva te re be."

Paşê qedehên şerabê cardin geriyan. Niha keçika duyemîn cilên xwe ji xwe kirin; û xwe avêt nav hêwiz, wê jî wek xwişkêka xwe kir û li dawiyê hat li ser çokên hemalî rûnişt. Wê jî nav hêtên xwe nîşan da û pirsî: "Roniya çavên min, navê vî çi ye?" Wî got: "Qula te ye." Wê bi qêrîn got: "Çi bêedebî, gotineke welê xirab, di devê mêrekî de." Wê çend şîmaqên baş li wî dan. Wî got: "Ew gullêva te ye." Wê li piştta stoyê wî da û got: "Na, na!" Wî got: "Baş e, tu bêje?" Wê got: "Kunciya min ya qeşartî."

Niha jî keçika sêyemîn rabû ser xwe, cilên xwe danîn û ketê avê. Wê jî wek xwişkên xwe kir. Ji avê derket, cilên xwe ji xwe kirin û hat li ser çokên hemalî rûnişt û ew cihê nazik nîşan da û got: "Texmîn bike, ka navê vî çi ye?" Wî dest pê kir vir de wê de, bû pil pila wî; berî ku keçik dest bi lêdanê bike,

wî got: "De ka tu bêje!" Wê got: "Cihê şevnivîna Abû Mansur."

Wê gavê hemal rabû ser xwe, cilên xwe ji xwe kirin, çû ket avê. Piştî ku wî jî wek keçikan xwe şûşt, ji avê derket, xwe avête hembêza keçika dergevan û piyên xwe danîn ser çokên keçika herî temen piçûk. Wî jî aletê xwe nîşan da û ji mazûbanê pirsî: "Ez xulam, navê vî çi ye?" Bi bihîstina van gotinan re pîrçînî bi her sê keçikan ket; ji ber kenîne dihejiyan... û bi dengê bilind, gotin: "Tiştê te." Wî got: "Na!" û yek li dû yekê wî dev li sînga wan kir, wê gavê gotin: "Aletê te." Wî got: "Na, na." û qurmîçek avêtin sîngên wan. "Belê, ew aletê te ye, germ bûye û bê sekin hildavê." Lê hemalî ew radimûsan, qurmîçek diavêt wan, ew heinhêz dikirin, ji ber kenîne keçikan dikir ji ser xwe herin. Di dawiyê de wan got: "Ma bi ya te navê wî çi ye?" Hemal midetekê fikirî, li nav hêtên xwe, li aletê xwe mêze kir, çav lê şikand û got: "Xanimên delal, niha ez ê ji we re bêjim ka vî xortî, ji min re, çi got: Ez im, yê bihêz ku gullêva şêrîn vedikim, silavekê li kunciya qeşartî dikim û bi nihênî dikevim nav nivîna Abû Mansur."

Bi van gotinan re ew her sê xwişk welê kenîn ku li erdê digevizîn. Heya êvarê vexwarin. Wê gavê wan ji hemalî re got: "Niha berê xwe bizivirîne da ku em nav milên te yê fireh bibînin û ji vir bere." Hemalî got: "Bi Xwedê ji ruhê min re hêsantir re ku terka laşê min bide, şûna ku ez terka we, terka vê malê bikim, xanimên delal. Bi izna we bila ev roja bidawîhatî, bi şevê re yek be, sibeyê em her yek bi riya xwe de herin; ka di qedera me de çi heye." Wê gavê keçika ku çûbû bazarê ji xwişkên xwe re got: "Xwişkên delal, ma çi dibê heke em bihêlin, ew îşev li vir be? Welê xuya dike ku ew zilamekî yarîker, bêşerm û tijî kêf û zewq e; bi hevaltîya wî me her kêf kiriye." Wan ji hemalî re got: "Baş e, tu dikarî îşev li

vir bimînî; lê şertekî me heye, yê ku biryarê dide em in; û divê tu, sebebê çu tişteki nepirsî; yê ku tu bibînî." Wî got: "Belê, ez xulam." Wan got: "De ka here tiştên ku li ser derî nivîsandîne, bixwîne!"

Di wê lehzeyê de Şehrezadê dît ku êdî hungura sibê ye; bi diqet bê deng ma.

Gava şeva şêst û pêncemîn hat, Dunyazadê got: "xwişka delal, çîrokê temam bêje!" Şehrezadê got: "Bi kêfxweşî û dilşahî mîna ku wezîfeyeke min be." Wê domand:

"Keçikan ji hemalî re got: "Here tiştê ku li ser derî nivîsandîye, bixwîne!"

Ew rabû çû, wî kaxiza li ser derî ku bi xetên zêrîn lê hatibû nivîsîn xwend: "Tiştê ku te eleqedar nake pirs neke, bi vî awayî tu dikarî xwe ji bihîstina tiştên nebaş û bixem biparêzî."

Wê gavê hemalî got: "Ez xulam, ez we şahidên xwe qebûl dikim û soz didim, tiştê ku min eleqeder neke, ez napirsim."

Piştî ku hemalî soz da, xwişka piçûk sifreya xwarinê raxist, xwarin danî; wan bi hev re bi kêfxweşî û bi mad xwarin xwar. Paşê lampe pê xistin, gulav reşandin, giyayên bêhn-xweş şewitandin, dest bi vexwarin û xwarina ew hemî tiştên ku ji bazarê kirîbûn, kirin; bi taybetî hemalî her wê gavê qesîdeyên(beytên) melodîk digotin û pê re çavgirî serê xwe dihejand. Lê ji nişkê ve dengê lêdana derî hat wan, lê wî dengî, şahiya wan qut nekir. Di dawiyê de, dergevana ciwan rabû ser xwe ku biçê, binêre ka kî ye li derî dixê. Ew vegeyriya û wê got: "Tiştê ku xuya dike, dê avahî îşev tije bibe. Li ber derî sê mirovên xerîb sekinîne, her sê jî tû kurkirî ne û ji çavê xwe yê çepê mehrûm in. Bi rastî tesadufek nedîtîye! Min tavil tê derxist û fam kir ku ew xerîh in; bêşik ew ji welatê Rûmê ne. Ew qet naşibin hev; lê ecêb kenê mirov bi wan tê, heke em bihêlin ew bèn hundir, em ê têra xwe bi wan yariyan bikin."

Wê bi vî awayî xwest xwişkên xwe razî bike; li dawiyê wan got: "Baş e, rê bide wan bila werin, lê bi şertê ku tiştên ku eleqeya wan pê tune, divê nepirsin da ku gotinên nexweş nebihîzin." Keçika ciwan bi kêfxweşî beziya çû ber derî û paşê bi wan her sê yek çavan re vegeriya. Rûyê wan bi rastî jî kurkirî lê simbilên wan ber bi jor badayî bûn; ji rewşa wan welê xuya bû ku ew ji terîqeta parsekan(kalenderan) ya Farisan bûn. Wan silav da yên hazir û serên xwe tewandin; lê li piyan piçekî dûr sekinîn. Heya ku keçên ciwan ew dawetî tûniştinê kirin. Wan li hemalî yê ku serxweş bûbû, mêze kir; gîhaştin wê qeneetê ku ew jî ji terîqeta wan e. Wan got: "Vaye parsekekî din jî li vir e!" "Em kêfxweş bûn." Hemalî serê xwe rakir, çavên wî doş bûn; û got: "Dev ji min berdin, herin li wê kaxiza ser derî binêrin." Pirqînî bi keçikan ket û ji hev re gotin: "Niha em ê têra xwe henekan bi van parsekan û hemalî bikin." Keçikan ew dawetî sifreyê kirin. Kalenderan bi îştah xwar û vexwar. Wê gavê hemalî got: "Gelî biran, ma di tûrê we de çu çîrok an mesele nînin ku hûn ji bo me bêjin, da ku em pê kêfxweş bibin?" Piştî van gotinan heyacanê bi wan kalenderan girt û tika kirin ku heke hebe ji wan re aletekî musîkê bînin. Dergevan çû defikeke bi zengil ji Mûsilê û ûdeke ji Iraqê û bilûreke farisî bîne. Her sê parsek rabûn ser xwe, yekî defik hilda, yê din ûd û yê sêyemîn rahişte bilûrê û dest bi lêxistinê kirin. Keçikan stran digot, hemal jî ji guhdariya dengên mukemel û musîka xweş jixweçûyî hil dibû.

Piştî midetekê bi bihurîna vê kêf û zewqê, cardin dengê lêdana derî bihîstin; dergevan rabû çû binêre, ka kî ye li derî dixê.

* * *

Û niha bibihîze ka kî ye li derî dixê!

Her di wê şevê de Xelîfe Harûn el-Reşîd, ji bo bi çavên xwe bibîne û guhên xwe bibihîze ka li bajarê wî çi diqewime, tevî wezîrê xwe Gafar el-Barmakî û celadê xwe Mansûr yê ku bi fermana xelîfeyî serî difirandin, xwe bera nav bajêr dabû. Ew, yek caran bi vî awayî bi cilên bazirganan li nav bajêr digeriyan.

Her di wê demê de, gava ew di ber xaniyê ku dengê musîkê û stranên jê dihat dibuhurîn, Xelîfeyî daxwaza xwe eşkere kir, ango wî dixwest ew biçin hundir û bibînin ka ew kî ne stranên dibêjin. Lê Gafarî îtiraz kir: "Bêşik, komek serxweş in, divê em xwe ji tiştên nexweş biparêzin." Xelîfeyî got: "Na, îlam em ê herin wir, de ka tu ji ho em herin hundir û wan şaş bihêlin, rêyekê bibîne." Piştî vî emrî, Gafarî got: "Ser seran û ser çavan;" û çû li derî xist.

Gava dergavana ciwan derî vekir, Gafarî got: "Ey xanima delal, em bazirgan û ji Tîberîas in; tevî malê xwe em hatine Bexdayê. Ev deh roj in, em li vir in û em li meheleya bazirganan dimînin. Em îşev mêvanê bazirganekî bûn, şeva me xweş û dewlemend bû; lê şevbêrka me zû xilas bû. Gava em ji wê derê rabûn û derketin da ku em biçin taxa xwe, em xerîb in, tarî ye, me riya xwe winda kir. Û niha, em ji we tika dikin da ku hûn, îşev me wek mêvanan, bihewînin. Xwedê qenciyan ji bîr nake, dê xelatan ji we re bibexşîne."

Dergevanê bi diqet li wan mêze kir, wê geneet anî ku ew bazirgan in; û pîr muhterem xuya dikirin. Ew çû bi xwişkên xwe şewirî û wan biryar da, ku wan vexwînin malê. Keçik rabûn ser xwe û bi van gotinan silav li wan kirin: "Hûn bi xêr hatin, inşelâh hûn ê ji me razî bimînin, gelî mêvanan! Lê şertekî me heye, ango divê tiştên ku we eleqedar nakin, hûn nepirsin da ku hûn pêrgî xirabiyan neyên." Wan bersiv da: "Baş e, me qebûl e." Paşê ew rûniştin; qedehên vexwarinê hatin dagirtin, mey hate gerandin. Xelîfeyî li wan kalenderan

mêze kir û ferq kir ku her sê jî bê çavê xwe yê çep in; û ew gelekî ecêb ma; lê zerafet û xweşikbûna wan her sê keçikan ew mit û mat hêla. Keçikan şerab pêşkêşî wî kir; lê wî bi gotinên weha red kir: "Na, ez li ser riya hecê me, ez diçim Mekeyê." Wê gavê dergevanê maseyeke xweş neqîşandî li ber wî hazir kir û li ser maseyê fincaneke ji ferfûra Çînî danî; û fincan, bi ava teze ya gulan û şekir; ku bi hinek berfê hatibû sar kirin, tije kir. Wê ew fincan dirêjî wî kir; wî ji dil spas kir û fikirî: "Sibeyê, ji bo vê qencî û xizmeta wê, divê ez hin diyarriyan bidim wê."

Keçikan, ji ber qedirgirtina mêvanan, tiştên vexwarinê her dianîn. Lê gava şerabê tesîra xwe nîşan da, mazûbanê bi destê xwişka xwe ya piçûk girt û jê re got: "Tu hazir î?" Xxwişkê bersîv da: "Belê, ez hazir im." Wê gavê dergevan rabû ser xwe û ji kalenderan re got, herin li ber derî bisekinin. Wê tiştên ku li erdê raxistîbûn dan alî; û eywan paqij kir. Wan herdu keçên din, ji hemalî re got: "Ji hevaltiya te tişteke xuya nake; goya tu ne xerîb î, tu ji malê yî." Wê gavê hemal rabû ser xwe, cilên xwe rast kirin, kembera xwe şidand û got: "Ez di emrê we de me." Bi îşareta keçika herî ciwan, hemalî da pey wê, ew çûn derve cihê ku du dêlik girêdayî bûn. Gava wî ew herdu dilêk anîn eywanê, mazûban çû pêşiya wan û wê benê li stoyê dêlikekê ji destê hemalî girt û bi qamçiyê li serê dilêkê da. Dêlik bi nûze nûzê her digiriya, lê keçikê her li wê dixist, heya ku ew westiya. Wê gavê, mazûbanê qamçî ji destê xwe avêt, dêlik hembêz kir û rondikên wê zuwa kirin û serê wê ramûsa. Paşê ji hemalî re got: "Ya din bîne!" Hemalî ya din anî, wê her eynî tişt bi wê jî kir.

Dilê Xelîfeyî, bi wan pirt şewitî û xemgîn bû; çav da wezîrê xwe Gafarî da ku ew ji keçikê sebebê van tiştan bipirse. Lê Gafarî bi îşaretan got, ya çêtir ew e ku em bédeng bimînin.

Di dawiyê de mazûbanê berê xwe da xwişkên xwe û got:

"De ka em niha jî, karê xwe yê hercarî pêk bînin!" Wan bersîv da: "Ser seran û ser çavan!" Wê gavê mazûban hilkişiya ser textê razanê yê ji mermer û bi zêr û zîv neqîşandî û got: "Niha jî, de ka marîfetên xwe nîşan bidin." Dergevan hilkişiya ser textê razanê, cem mazûbanê, xwişka piçûk ûdek dirêjî wê kir. Wê dest hi gotina straneke li ser evîn û xemên evîniyê kir; wê welê bi tesîr û ji dil digot ku wê kincên xwe peritandin û hêhiş ket erdê.

Gava li erdê, nîvtazî û herweha piştta wê zelût veketîbû, xelîfeyî li piştta wê cihên qamçiyên dît û gelekî ecêb ma. Lê xwişka piçûk av anî, li rûyê keçîka jixweçûyî reşand, jê re kirasekî nuh anî û ji bo lixwekirinê alikariya wê kir.

Wê gavê Xelîfeyî ji Gafarî re got: "Tu, şêweyeke pîrr tuhaf sakin î; ma te cihê qamçiyên li laşê wê keçîkê ne dîtî? Ez nema karim xwe ragirim, divê ez zanihim ka maneya van tiştan çi ye? Û li pêş her tiştî, rewşa wan herdu kûçikan." Gafarî bersîv da: "Xelîfeyê min, bila şertê ku me qebûl kiribû bê bîra te, heke em naxwazin pêrgî xirabiyan bîn, divê em tiştêkî nepirsîn, ango yên ku me eleqedar nakin."

Her di wê gavê de, keçîka herî piçûk rabû ser xwe, ûd hilda, li ser sînga xwe ya girover danî; tiliyên xwe li ser ûdê gerandin û straneke evînî ya xemgîniyê got. Wê gavê mazûbanê kirasê xwe qetand, ew jî wek xwişka navîn jixweçûyî ket erdê. Stranbêj çû cem wê, ji bo wê ji bêhişiyê şiyar bike av li wê reşand û kirasekî nuh ji wê re anî. Mazûban li ser textê razanê rûnişt û got: "Ji bo em karibin deynê xwe bidin, ma tu nikarî straneke din jî bêjî?" xwişka herî piçûk careke din akorda ûdê têkûz kir û stranên xemê û evînê; û herweha yên kêf û zewqê gotin; bi vê yekê re cara duyemîn keçîka dergevan bêhiş ket erdê; pê re jî cihê qamçiyên di laşê wê de cardin diyar bûn.

Bi wê, rewş û bûyerê re wan her sê kalenderan ji hev re go-

tin: "Dê gelekî çêtir bana beke em nebatana vir, welew ku li derve, li bin asîmanê sayî jî, em razana; ji ber êşa vê menzereyê mirov nikare tehamul bike." Xelîfeyî berê xwe da wan û pirsî: "Çima?" Wan got: "Ji ber ku tiştên em li vir dibînin gelekî tesîrê li me dikin, me diêşînin." Xelîfeyî got: "Ma hûn ne ji malê ne?" Wan bersîv da: "Nexêr, na. Em dibêjin qey, mirovê li kêleka te rûniştî, xwediyê malê ye." Lê wê gavê hemalî nema xwe ragirt û got: "Bi Xwedê, ev cara yekemîn e, ez li vir im; xwezî li şûna vir ez li derve li ser komek keviran veketîbama."

Wan mêvanan li hev kir ku ji keçikan îzahetekê bixwazin, heke pêwîst be wan mecbûrê vê yekê bikin. Tenê Gafar li dij vê yekê sekinî û got: "Ma durist e, rast e, em welê bikin? We çî zû ji bîr kir ku em mêvanên wan in; û me şertê wan qebûl kiriye, ji lewre divê em bi ya keçikan bikin û li ser soza xwe bimînin. Vaye dunya wê ronî be, berbang nêzîk e, sibeyê em her yek, em ê di riya xwe de herin, ka di qedera me de çî heye." Wî çav da xelîfeyî û cuda ji wî re got: "Tenê saetekê maye, ez soz didim te ez ê sibeyê wan ji te re bînim serayê, da ku em karibin îzaha meseleyê ji wan bixwazin." Lê xelîfeyî red kir û got: "Min sebir nemaye; ez nikarim heta sibeyê rawestim." Mêvanan munaqêşeya xwe domand û careke din zivirîn ser pirsê, ka dê kî daxwaza wan bi cih bîne, ango ji keçikan bipirse. Bi ya hinan ji wan ev wazîfeya hemalî bû.

Piştî midetekê keçikan pirsî: "Mirovên qenc, hûn li ser çî dipeyîvin?" Wê gavê hemal rabû ser xwe, li pêş mazûbanê sekinî û got: "Ez xulam, bi navê Xwedê ji te rica dikim; û li ser navê hemî mêvanan daxwaz dikim da ku tu bûyera wan herdu kûçikan, ango te çima bi qamçiyên li wan xist, paşê tu giriyayî û te ew ramûsan; de ka ji me re bêje, da ku em têbigihin, ma çima li laşê xwişka te şûna qamçiyên lêdayî hene?"

Keçikê berê xwe da mêvanên din û pirsî: "Ma rast e, hemal

li ser navê we jî dipeyîve?" Hemiyani ji bilî Gafarî got, "rast e." Gava keçikê bersîva wan bihîst weha got: "Gelî mêvanan, bi Xwedê ev xebera herî nexêrê bû ku min bihîst. Me berê şertê xwe ji we re gotibû, tiştê ku bi we neketiye ne pirsin û nexweşiyani peyda nekin. Ma we nedikarî hûn ji halê xwe razîbin, me xwarin, vexwarin û cih da we. Lê xeletî ne ji we ye; ji xwişka me ye, ji lewre wê rê da we da ku hûn werin hundir, cem me, mala me."

Bi van gotinan re wê çengên gomlekê xwe lê wergerandin; sê caran piyên xwe li erdê dan û qêriya: "Hoo, tavil werin vir!" Wê gavê deriyê dolabeke kincan vebû; heft heb reşikên wek zebaniyan, di destê wan de şûrên tûj, hatin der. Wê emir da: "Piyên van gevezeyan girêbidin; û paşê jî benê wan hemiyani bi hev ve girêdin!" Reşikan welê kir û paşê pirsî: "Ey, hukumdara me, tu, kulîlka ku ji nêrînên mêran dût dijî, em serê wan bifirînin?" Wê got: "Na, bîstekê rawestin; di-vê ewil ez ji wan bipirsim, ka ew kî ne."

Wê gavê hemalî got: "Bi Xwedê, ez xulam, yê din sûcdar in, min çu xeletî nekir; min nekuje. Bifikire, bi Xwedê heke ev kalenderên lingreş nehatana, me yê çu kêf bikira. Ev kalenderên weha lingreş bi hebûn û hazirbûna xwe dikarin bajarekî kavi bikin."

Bi van gotinan re keçik kenîya, ber bi zilaman çû û got: "Her tiştî bêjin; ji lewre li jiyane tenê saetek wextê we heye. Ji hêla din tehamula min ji ber feqîriya we ye, heke hûn ji eşîr an jî ji hukûmetê, ji yê xwedî qudret bana, niha zûde min serê we dabû jêkirin."

Wê gavê Xelîfeyî ji Gafarî re got: "Ax li halê me, tu niha mecbûrî ji wê re bêjî, ka em kî ne, an na dê me bikujin." Lê Gafarî betsîv da: "Di heqê me de ye." Xelîfeyî got: "Niha çu fêdeya henekan nîne; henek jî cidiyet jî wextê wan heye."

Keçikê berê xwe da kalenderan û pirsî: "Ma hûn birayê

hev in?" Wan got: "Na, bi Xwedê em di nav hejaran de yên herî hejar in; em bi hunera, zelû danîn û rakirinê dijîn." Wê ji wan yek bi yekî, bi taybetî pirsî: "Ma tu ji diya xwe yek çavî çêbûyî?" Yê yekemîn bersîv da: "Bi Xwedê, na, meseleya korbûna çavê min dirêj e; û yekta ye, heke hin hebin û binivîsin, tije şîret û ders in." Kalenderên duyemîn û sêyemîn jî wekî yekemîn bersîv dan. Paşê wan got: "Em ji welatên cuda tên. Serpêhatî û macerayên me cuda û yekta ne." Wê gavê keçikê got: "Baş e, madem weha ye, ka behsa serpêhatiyên xwe bikin; û bêjin ka hûn çima hatin vir. Paşê destên xwe bibin ser serê xwe, ji me re spas bikin û bi riya xwe de herin. Hûn û qedera we."

Yê yekemîn ku pêşte hat hemal bû; wî got: "Ez xulam. Ez tenê hemal im; ne çu tiştêkî din." Xwişka te li bazarê da pêşiya min û ez anîm vir. Tiştê ku li vir hatiye serê min û qewimiye hûn pê dizanin û herweha hûn dizanin ji bo çi ez naxwazim behs bikim. Meseleya min hemî ev e; û min çu gotineke din jî nîne ku lê zêde bikim."

Keçikê got: "Baş e, rabe ser xwe, spasî me bike û bi riya xwe de here!" Lê hemalî got: "Na, bi Xwedê, heya ez guhdariya yên din, ka ew çi dibêjin, nekim, ez ji vir naçim."

Wê gavê kalenderê yekemîn ber bi pêş ve hat û dest pê kir.

Çiroka Parsekê Yekemîn

"Ez ê bo we, sebebê rûkurkirin û ji çavê xwe bûyîna min çi ye, behs bikim.

Bizane ku bavê min li bajarekî û birayê wî jî li bajarekî din mîr bûn. Roja ku ez ji dêya xwe çêbûm, her di wê rojê de, pismamekî min hat dunyayê.

Dem çû, sal û roj borîn; ez û pismamê min, em mezin

bûn. Ji çend salan carekê ez diçûm cem pismamê xwe û bi mehan li wê derê dimam. Cara dawiyê gava ez çûm cem pismamê xwe, wî pirr bi dilxweşî û comerdî bixêrhatinê li min kir; mêşin da serjêkirin û gelek şerab hate çêkirin... Me dest bi vexwarinê kir; me vexwar heya ku ji alî şerabî ve em zorbirî bûn. Wê gavê pismamê min got: 'Ax pismam, ez ji herkesî pirrtir ji te hez dikim, ez ê tikayeke mezin ji te bikim; ez naxwazim tu hêjî na, an jî tu ji min re bibî asteng.' Ji bo xatirê dostaniyê min soz da wî ku ez ê alîkariya wî bikim; lê wî ez dam ber sondên mezin; min hi Quranê sond xwar, bi wî awayî ew razî bû. Gava min daxwaza wî bi cih anî; rabû çû derve û piştî midetekê tevî jineke ku cilên giranbiha lê û bi mucewheran xemilandî bû, vegeriya. Wî got: 'Vê jinê bi xwe re bibe û herin filan û bêvan cihî, li ber filan gorê li hêviya min rawestin.' Piştî sondê êdî min nedikarî ez red bikim, ji lewre ez û keçik -em- çûn. Li goristanê, me xwe da bin kumbetekê û em li benda pismamê min sekinîn. Piştî demekê ew hat, pê re bêrek, tûrek kils û mesînek av jî hebû. Wî ji ser gorê kevir rakirin, ax da alî heya qapaxek di şiklê deriyekî piçûk de, xuya bû. Wî qapax hilanî, derenceyek xuya dikir; wî îşaret da jinikê. Ew tavil rabû ser xwe, di derenceyê re daket û ji ber çavan winda bû. Wî berê xwe da min û got: 'Pismam, gava ez di derenceyê re daketim jêr, vê qapaxê wek berê bide ser, axê bavê ser û keviran mîna berê deyne. Paşê avê li kilsê bike û tevbide, kilsê welê baş li nav keviran bide ku bi hev ve bizeliqin da ku kesek bîr nebe ku kils nuh e lê kevir kevnin; û bi vî şeweyî pê bihesin ku gor vebûye. Herweha divê tu zanibî, pismam, ev salek e ku ez welê pê mijûl im; ji bilî Xwedê çu kesekî nizane.' Û lê zêde kir: 'Ez hêvî dikim tu ji min nexeyîdî û aciz nebî, ji ber xatir xwestina bi vî awayî, Xwedê alîkarê te be!' Paşê daket jêr û winda bû. Min qapax danî ser û wek wî gotibû kir, gorê mîna halê xwe yê berê xu-

ya dikir.

Ez vegeriyam seraya apê xwe, ji ber ku apê min tevî siwar û peyayan çûbû nêçîrê, ez çûm odeya xwe ya razanê. Sibeyê min dest pê kir û ez li ser bûyera ku di navbera min û pisma-mê min de borî bû, fikirîm; ez poşman bûbûm. Lê poşmani-yê fêde nedikir. Ez rabûm ser xwe, çûm goristanê da ku wê gorê bibînim. Heya êvarê ez bêsebeb lê geriyam, neçar ez ve-geriyam serayê. Min ne dikarî bixwim û neji vexwim; pisma-mê min bergav di hizra min de bû. Roja din û befteyên din her ez li gorê geriyam, lê bêfêde bû; di dawiyê de ez welê bê-huzûr, xemgîn û aciz bûm ku ez ditirsiyam ku ez dîn bibim.

Ji bo ku piçekî ji kul û derdan bi dûr kevim, ez vegeriyam bajarê bavê xwe. Bi gîhîştina min ya li ber deriyê bajêr ve birrek mirovan êriş anî ser min û destên min girê dan. Ji vê yekê ez gelekî aciz bûm, ez kurê Mîr, ew xelk hemî xulamên bavê min, herweha xulamên min jî. Min bi tirs meraq dikir; gelo çi bi bavê min hatiye, min ji wan yên ku min girê da-bûn pirsî; lê wan bersîv neda. Piştî midetekê koleyekî min î xort got: 'Qedera bavê te nebaş bû; eskeran bi wî re îxanet kir; û wezîrî bavê te da kuştinê.'

Paşê ez birim, ji ber mirina bavê xwe ez wisa xemgîn bûm ku min nedizanî ka ez dijîm an na. Wan ez birim avêtim pêş wezîrî, yê ku bavê min kuştibû. Ji ber sebebê ku ez bêjim, di navbera min û wezîrî de dijminahiyeke kevin hebû. Min ji tîrkevan û tîr avêtinê gelekî hez dikir. Rojekê teyrekî mezin li ser kumbeta seraya wezîrî danîbû û wezîr jî li wê derê bû. Min tîrkevanê xwe hilda, ji bo ku ez tîrekê biavêjim teyrî, min kevan şidand, tîr ji kevanî derket û çû rastî çavê wezîrî hat û çavê wî kor bû; qeder û daxwaza Xwedê, wê carê wezîrî ji ber ku ez kurê mîr bûm deng nekir. Lê vê carê gava destên min gêrêdayî li pêş çavê wî bûm, wî emir da; ku serê min jê bikin. Min ji wî pirsî: "Bê ku min sûcek kiribe, ma tu difi-

kirî min bidî kuştin?” Wî çavê xwe yê ku tîr lê ketibû û kor bûbû, nîşan da û got: ”Ma ji vî mezintir sûc heye?” Min got: ”Min bi zanebûn welê nekir, çu qesta min nebû.” Wî got: ”Heke te bêqest jî kiribe, ez li şûna wî bi qest welê dikim.”

Wî destê xwe dirêjî min kir; tiliya xwe di çavê min yê çepê re kir û bi temamî çavê min tehrîp kir. Piştî wê bûyerê, hew çavekî min heye.

Paşê bi fermana wezîrî, wan ez xistim sepeteke mezin û wezîrî ji celad re got: ”Berpirsiyarê wî tu yî. Şûrê xwe ji kalên bikişîne, wî bibe derveyî bajêr serê wî bifirîne, bila heywanên dirinde laşê wî bixwin.”

Celadî ez birim derveyî bajêr, berî ku min bikuje, wî dest û piyên min girêdan û baziriya çav girêdanê dikir. Wê gavê ez giriyam û min ji bêhêvî beytek xwend. Gava celadî beyt bihîst, hat bîra wî û fikirî ku li cem bavê min celad bû; û min gelek qencî bi wî kiribû. Wî got: ”Ma ez ê çawa karibim te bikujim? Ez koleyekî te î sadiq im. Bazde ji vir here; û çu caran venegere van herêman, ji lewre dê te jî, min jî, bikujin.”

Ez vegeyriyam bajarê apê xwe, herçiqas ez ji çavekî bûm jî, ji ber ku ez ji kuştinê xilas bûbûm min şikur dikir û ez hebe-kî teselî dibûm. Gava min bûyerên çêbûyî ji apê xwe re gotin, ew gelekî şaş bû, welê giriya ku ji xwe çû. Paşê gava şiyar bû, wî got: ‘Ez ji ber mirina kurê xwe pîrr xemgîn im; û niha jî bi bihîstina van tiştên hatine serê te û bavê te, kul û derdên min her zêde bûn. Herçiqas tu ji çavekî xwe bûyî jî, lê şikur tu dijî.’

Bi van gotinên wî re êdî min nekarî ez xwe ragirim; tiştên ku bi lawê wî hatibû min jê re gotin. Apê min gelekî kêfxweş bû; û got: ‘Wê gorê tavil nîşanê min bide!’ Min got: ‘Apo, bi Xwedê, ez cibê wê nizanim. Ez gelekî lê getiyam lê min nedî.’

Werhasil ez û apê xwe, em rabûn çûn goristanê; vê carê min baş bala xwe da yê û ez lê geriyam û min cihê gorê dît. Apê min pîrr kêfxweş hû, em çûn bin kumhetê me ax da alî û qapax hilanî û em ji derenceyê daketin jêr; pêncî pê bû. Di dawiya derenceyê de em rastî duxanekê hatin, ji ber duxanê me nedikarî pêşiya xwe bibînin. Apê min duayek ku mirovî ji tirsê rizgar dike, kir. 'Ji bilî Xwedê yê mezin û xwedî qudret, çu hêz an qudreteke din nîne.'

Em meşiyar çûn hundirê odayekê ku tije arvan, hemû cûre zad û tiştên xwarinê û hwd li wê bû. Li nîva odayê textekî razanê ku dora wî perdekirîbû, hebû. Mamê min perde dan alî, dît ku kurê wî û ew jinika ku pêre daketibû gorê li ser textî veketîne û herdu jî mîna ku di nav agir de bişewitin, kizirîne.

Bi dîtina wê menzereyê ve apê min tif li rûyê kurê xwe kir û qêriya: 'Di heqê te de ye xebîs! Li vir tu bi êşên bin erdê ezab dikişînî, lê êş û ezaba wê dunyayê li benda te ne; û dijiwartir in.' Apê min şimikek ji piyê xwe hilda û bi wê li rûyê kurê xwe da."

Bi van gotinan re Şehrezadê dît ku êdî hungura sibê ye û bi îtîna bêdeng ma...

Lê hatina şeva heftêyemîn wê got:

Mîrê delal, tê gotin ku gava parsekî meseleya xwe ji keça ciwan re digot, wan kesên din, Xelîfe û Gafarî jî guhdarî dikir:

"Bi dîtina wê rewşê, ango dema apê min bi şimikê li rûyê kurê xwe dida ez sersem bûm û ez gelekî li ber pismamê xwe û keçika li kêleka wî veketî, diketim. Min nema xwe ragirt: 'Mamo, bi Xwedê, ya baş ew e, em ji vir herin! Dilê min gelekî bi kurê te û vê keçika ciwan dişewite; û bi ser de jî tu bi şimikê li rûyê wî didî.' Wê gavê mamê min weha gor:

'Erê birazî, divê tu zanibî ku vî kurê min, ji piçûktiya xwe

ve bi dilekî têr û tije bûbû evîndarê xwişka xwe. Min ew ji hev dûr xistin û min got, hîn xeşîm in, xort in, de xem nake. Lê çi mixabin bi kamilbûna xwe re ew bûyera xirab qewimî. Hatin ji min re gotin, min ne dixwest ez bawer bikim, lê min his dikir û min ji lawê xwe re got: 'Xwe ji sûc û xirabi-yên weha biparêze, jê dûr be, an na tu yê eybê bi ser xwe de bînî û bikevî devê herkesî. Vaye ez ji te re dibêjim, gunehên welê neke, heke tu bikî ez ê ewil te lanet bikim û paşê jî bikujim.' Ji bo ku ew ji hev dûr bin, min gelekî hewl da; lê Şeytên jî karê xwe dikir; herweha sebeb hene ku mirov bawer bike, angû vê jinika xirab jî, ji kurê min gelekî hez dikir.

Gava kurê min dît ku ez wî ji xwişka wî, dûr dihêlim, ji hev diqetînim; ihtimala mezin wî ev cihê bin erdê peyda kir û gava ez ji bajêr bi dûr diketim, diçûm nêçîrê, ew dihatin vir. Lê tiştê xuya dike, wê gavê, Xwedayê mezin, ew tavil şewitandin, kirin komir. Lê ezabên mezin û xirabtir li dunyaya din in.'

Bi van gotinan re mamê min, nema xwe girt û giriya; min jî bi wî re rondik rijandin. Wî ji min re got: 'Ji vir û pê ve li şûna wî tu ê bibî lawê min.'

Gava em vegeriyan bajêr, gelemşeyeke mezin li dar bû. Li her derê dengên defên şer û herbê bilind dibûn; esker vir de wir de dibeziyan; ji ber simên hespan toz û tofan radibû. Mamê min pirsî ka çi qewimiye; hinan bersîv dan, gotin: 'Wezîrê ku birayê te kuştibû, niha tevî eskerên xwe ve hatiye û dixwaze dest deyne ser bajarê me, gava bajariyan dît ku berxwedan fêde nake; dest hil nedan.'

Min fam kir ku beke ez bikevim destê wezîrî, dê min bikuje, mîna ku bavê min kuştibû, ji bo ez neyêmin nasîn min tûyê xwe kur kir; hin cilên din li xwe kirin û min koçê vî bajarê Bexdayê kir; bi hêviya ku ez rastî hinan bêmin ku riya serayê nîşanî min bidin; ez berim cem Melîkê mumînan, haki-

mê dunyayê Harûn el-Reşîdî; û meseleya xwe jê re bêjim. Vê êvarê ez hatim bajêr û min nedizanî ka ez bi ku de herim. Wê gavê ez rastî vî kalenderî hatim; gava em sekinîbûn û me bi dostanî bi hev re qise dikir, kalenderê din jî hat û silav da me û got: 'Ez li vî bajarê xerîh im.' Me got: 'Em jî xerîb in.' Em li nav bajêr geriyar heya tariyê bi ser erdê de girt; qedera baş em anîn vir, cem we xaniman.

Ev e, îzaha yekçavbûn û rûkurkirina min."

Gava kalenderî gotina xwe xilas kir, keçika mazûban ya ciwan got:

"Baş e! Xatir bixwaze û bi rîya xwe de bere!" Lê wî bersîv da: "Ez xulam, ez naxwazim herim, berî ku ez meseleya hevalên xwe bibîhîzim."

Yên din hemî rûniştî û ji tiştên ku bihîstin ecêb man. Xelîfeyî ji Gafarî re got: "Di jiyana xwe de min tiştekî welê ecêb nebihîstiye."

Gava parsekê yekemîn rabû ser xwe û çû cihekî piçekî dûr mîrankî rûnişt; yê duwemîn hat li pêş keçika mazûban çok da erdê, erd ramûsa û dest bi gotinê kir:

Çiroka Parsekê Duyemîn

"Ez xulam, ez bi xwe ji diya xwe yekçavî nehatime dunyayê. Meseleya ku ez ê niha bêjim welê ecêb e ku heke hin binivîsin, bêşik dê gelekî tecrûbe û ders, jê bèn wergirtin.

Ez mîr kurê mîr im û ne mirovekî nezan im: Min Quran û heft çîrokên wê, pirtûkên gir yê zanayên mezin xwendine; min ilmê stêrkan xwendiyê; min gotinên şairan xwendine. Bi kurtî: Min wisa bi zanabûn û daxwaz ilim xwendiyê ku ez bi rehetî dikarim bêjim, ez ji hevdemên xwe xwendetir im.

Ji lewre, li nav xwende û mîran nav û dengê min hebû; şuhreta min li gelek welatan belav bûbû. Di dawiyê de navûdengê min gîhaşte Mîrê Hindistanê. Wî qasidekî xwe tevî gelek xelatan şand cem bavê min û tika kir ku ez herim cem wî. Bavê min got 'erê'; û şeş keştî tije mal dan hazir kirin.

Em bi keştiyê mehekê tamam çûn û gîhaştin reşahiyê. Ji wan deveyên ku me bi xwe re birihûn, deh ji wan bi xelatan ji bo Mîrê Hindistanê, barkiribûn. Em bi rê ketin. Piştî midetekê li pêş me duxaneke tîr rabû û ji me re bû asteng; angos me pêşiya xwe nedidît. Gava duxan ji hev belav bû, şeş siwarên wek şêran li pêş me xuya bûn. Wê gavê me fam kir ku ew rêbirrên ereb in; ku li kêleka riyan xwe vedişêrin; em reviyên. Bi dîtina wan deh deveyan re ku ji bo Mîrê Hindistanê bi xelatan barkirî bûn, wan serê hespê xwe berdand û dan dût me. Me îşaret da wan û got: 'Em qasid in, em diçin cem mîrê Hindistanê, xirabiyekê bi me nekin.' Lê wan bersîv da: 'Em ne li welatê wî ne û me hewce bi wî nîne.' Paşê, wan çend heb ji xulamên me kuştin, yê din û tevî min, em her yek bi hêlekê ve reviyên. Ez bi xwe jî birîndar bûm. Lê eraban neda pey me, ji ber ku ew bi xenîmetê biliyabûn.

Min, ne dizanî ez li ku derê me, ne jî dizanî ka ez çi bikim. Ax, hinek berê ez di nav hebûn û serbilindiyê de bûm û niha jî bêkes û feqîr bûm. Ez raviyam heya ez gîhaştim serê girekî bilind; li wê derê di şikeftekê de min bêhna xwe veda û şev borand.

Roja sibeyê min ajot, ez gîhaştim bajarekî mezin, bajar di bin siya demsaleke xweş de bû; ku çu tesîra zivistanê lê nexuyabû û biharê ber tişt bi kulîlkên xwe yê renga reng xemilandibû. Bi çûyina xwe, ya wê derê, ez kêfxweş bûm; ji lewre piştî siwarîbûyîna demeke dirêj ez gelekî westiyabûm. Ez bi tamamî hatîbûm guhertin; bêşik geş bûn û rengê rûyê min çûbû, rûyê min zer bû bû.

Min ne dizanî ka ez bi ku de herim; lê gava ez di ber terzî-xaneyekê re diborîm; ku terzî rûniştî û cil didurûtin; ez seki-nîm, min silav da wî. Bi dilgermî wî bixêrhatin li min kir; ci-hê rûniştinê nîşanî min da, got 'fermo rûnîke.' Paşê sebebê ewqas dûrhatina min ji welêt, sebebê hatin û karê min pirsî. Min tiştê ku qewimîbû ji serî heya dawiyê jê re got. Ew gele-kî li ber min ket û got: 'Dostê hêja, divê tu ji çu kesî re behsa xwe nekî, her kî be jî. Ji lewre ez, ji Mîrê vî bajarî ji bo jiyana te endîşe dikim. Ew dijminekî kevin yê bavê te ye, di navbe-ra wan de meseleyeke nehelkirî, heye.'

Paşê wî xwarin, vexwarin îkram kir; me xwar, vexwar; heya êvarê em peyîvîn. Êvarê wî ji min re cihê razanê li terzîxane-yê çêkir. Piştî ku ez sê rojan li cem wî mam, wî ji min pirsî, ka di destê min de çu huner heye ku ez karibim pê nanê xwe derxim. Min got ku belê ez mirovekî xwende; û xwedî hezar fen im, gelek ilman(zanistan) û bi taybetî hiqûqê dizanim; dikarim bixwînim û hesab bikim. Lê wî got: 'Dostê qenc, ev ne huner in.' Wê gavê mirûzê min daket, wî lê zêde kir: 'Bi kêmasî, çu mişterî ji bo wan hunerên te, li vî bajarî nîne. Li vir çu kes naxwîne, kesek ne kare bixwîne û ne jî binivîse û ne jî hesab bike; lê bi vî an wî awayî herkes karekî dike û pê nanê xwe derdixe.' Hêviya min bi temamî şikest û min her dubare kir: 'Bi Xwedê, ji bilî ev hunerên min gotin tiştêkî din ji destê min nayê.' Wî got: 'Madem welê ye, xortê qenc, bivirekî û werîsekî hilde, kincên xwe biguhere; here ji çolê êzingan bîne; heya ku Xwedê dergehêkî baştir veke. Lê, bila ji bîra te neçe, behsa xwe ji çu kesî re neke; an na dê te bikujin.'

Bi wî awayî, wî bivirek û werîsek dan min, ez şandim cem kesên din yên ku êzing hûr dikirin, li cem wan bû keflê min û ez dam nasîn. Min dest bi hûrkirina êzingan kir; min gur-zek êzing hildidan dianî li bajêr bi nîv dînarî difiro. Min bi

qismek ji wan pereyan xwarin dikirî yên din jî bi îtîna vedişart. Bi wî awayî min salekê kar kir; û ez her roj diçûm terzî-xaneyaya dostê xwe, ez li quncikekî, mîrankî rûdiniştim û min bêhna xwe vedikir.

Rojekê gava ez çûm çolê da ku êzingan bînim, ez çûm nav daristaneke gurr. Li wê derê gelek darên hişk ji bo êzingan hebûn; min dareke hişk hîlbijart, min ax ji dora qurmê darê da alî. Ji nişkê ve bivirê min, di çengilekî ji paxir de, asê bû; gava min baş bala xwe da yê, min dît ku çengil bi darqapaxekê ve ye. Min qapax rakir, derenceyek xuya bû: Ez di derenceyê re daketim heya ez gîhaştim ber deriyekî. Bi vekirina derî re, min xwe li eywaneke muhteşem ku eywana koşkeke spehî bû, dît. Li wê derê keçikek rûniştî û mîna mircaneke herî zelal diçurisî; bi rastî welê xweşik bû ku bemî derd û kulên min bi carekê ji bîra min çûn û tune bûn. Min nedikarî ez nêrînên xwe ji wê bi dûr bixim. Ez bi şeweyeke mutewazî li Avakarê wê keçika bêqusûr difikirîm.

Gava wê ez dîtîm, wê ji min pirsî: 'Tu insan î, an cin î?' Min got, ez insan im. 'Kê berê te da vî mekanî, ev bîst sal in ku çavên min bi çu mexlûqan neketine?' Piştî ku wê ev peyv bi awayekî pirr nerm, şêrîn û xweş gotin; min got: 'Ez xulam, Xwedê ez şandiine vir, da ku ez derd û kulên xwe, xemên xwe ji bîr bikim.' Paşê ji serî heya dawiyê min ji wê re her tiştê ku qewimî bû gotin. Xuya bû ku ew gelekî li ber min diket, dilê wê bi min şewitî, giriya û got: 'Ez ê meseleya xwe ji te re bêjim.' Wê got:

'Divê tu zanibî ku ez qîza Aknamûs Mîrê herî dawî yê Hindistanê û hukumdara Ebenholtson im. Bavê min, ez dam kurê xwezûrê min, lê belê di şeva daweta min de, berî ku ez ji keçaniyê bikevim, efrîtekî ez revandim ku navê wî Corcíros e; kurê Racmûs ku kurê Îblîs bi xwe ye. Wî anî ez li vir danîm; şêrînahî, xwarin, vexwarin û herçî tiştên min ji wî

xwestin peyda kirin; caw û cilên biba û ev tiştên xemlê û ra-
xistinê anîn. Ji deh rojan carekê tê cem min, şevêkê li vir di-
mîne û berî ku dunya ronî be, winda dibe, diçe. Wî ji min
re gotiye ku heke min di nav van rojan de pêwistiyek bi wî
hebe, tiştê divê ez bikim, tenê ev e ku ez destê xwe bidim ser
wan herdu rêzên nivisî ku di bin qubeyê de xuya dikin. Û
rast e, wê gavê ew tê. Ew çar roj berê li vir bû; şeş roj mane
ku ew vegere, tu dikarî pênc rojan li vir bimînî.’

Min got, baş e, ez ê li cem te bimînim; ew gelekî kêfxweş
bû, bi destê min girt, ez birim hemamekê xweş û têrgerm.
Min tavil cilên xwe danîn, wê jî hemî cilên xwe ji xwe kirin.
Piştî hemamê em li kêleka hev rûniştin; wê şerbet û kulînce
anîn; me bim sohbet dikir him jî tiştên ku efrîtî anîbûn dix-
war û vedixwar. Dawiyê wê got: ‘Divê tu îşev pîrr rebet û
xweş razê û bêhna xwe berdî; ji lewre piştî wan zehmetiyan,
lazim e tu baş bi ser xwe ve bêhî.’

Gava ez şiyar bûm, ew li kêleka min rûniştî pê û lingên
min difirikand, min xwe pîrr baş his dikir. Min duayên herî
qenc ji bo wê kirin, bi qasî saetekê em peyîvîn; paşê wê ev
gotinên delal gotin: ‘Gava û heya, ez di vê koşka binerd de
bi tenê bim ez ê hertim xemgîn û azar bim; ev bîst sal in ez
welê me, ji ber ku çu kesek nîne ez pê re bixivim; lê şukir ji
Xwedê re vaye Wî tu şand vir.’

Min destê xwe da ser sînga xwe û spasî wê kir; wê gava ku
evîne di dilê min de reh da û hemî kul û xemên min winda
bûn. Em rûniştin me heya êvarê ji qedehekê vexwar; wê şevê
ez bi wê re razam. Di jiyana xwe de, min çu carî xwe weha
bextewar his nekiribû. Ji ber rewşa wê dilê min dişewitî; û
herweha min dixwest ez bextiyariya xwe bidomînim; ji ber
vê yekê min ji wê pirsî, gelo dê çawa be, heke ez wê ji wê
koşka binerd birevînim û ji efrîtî rizgar bikim. Wê gavê ew
keniya û got: ‘Bêdeng be(biş be) û ji halê xwe razî be! Bifiki-

re, ji deh rojan carekê ez ji efrîtê re û neh rojan ya te me.' Lê ji hêrsê min nedikarî ez xwe ragirim: 'Na, ez ê niha wê nivîsê xira bikim da ku efrît were û ez ê wî bikujim. Ji lewre ji kuştina efrîtan, çi yên binerd çi yên ser erdê, hemiyan kêfxweş dibim.' Û min pehînek li dîwêr da.."

Di wê lehzeyê de Şehrezadê dît ku hungura sibê ye û bi îtîna bêdeng ma.

Di şeva heftê û pêncemîn de wê got:

Mîrê delal, min hihîstiyê ku wî parsekî li pêş mazûbanê welê domand:

"Gava min pehîn li dîwêr da, jinikê ji min re got: 'Niha efrît tê! Ma min ji te re ne gotibû? Bi Xwedê tu min diavêjî nav bextreşiyê. Zû, qe nehe xwe xilas bike, riya ku tu hatî, her di wê rêyê de vegere.'

Ez her hi derenceyê beziyam, ji ber lezê, min şimikên xwe û bivir ji bîr kirin. Gava ez zivirîm ku herim wan bînin, min dît ku erd ji hev vebû û efrîtekî bi xof jê derket, diyar bû. Wî ji jinikê re got: 'Xêr e, qeza çêbûye, te weha bi hêz gazî min kir?' Wê got: 'Na, çu qeza çênebûne, min pîrr bêriya te kirihû, gava ez çûm ji xwe re vexwarinekê bêhnveker bînim, ez likumîm û li dîwêr ketim.' Lê efrîtê got: 'Tu derewan dikî, jinika bêşerm.' Wî li der û dora xwe mêze kir, şimik û bivir dîtin. Wê gavê qêriya: 'Ev çi ne? Ev tiştên mirovan ji ku hatin?' Wê got: 'Min qet ew nedîne. Heye tune ew bi kincên te ve zeliqîne, bi te re hatine.' Wê gavê efrît pîrr hêrs bû, hemî cilên wê ji wê kirin, ew tazî kir, dest û piyên wê ji hev vekirî bi çar singan ve girêdan; ji bo ew bipeyîve û bêje ka çi qewimiye; wî dest bi îşkenceyê kir. Ji ber hawar û fixana wê, ji tirsan min nikarîbû ez li wê derê bimînim; ez ji wê derê reviyam; min qapax da ser û wek berê min ax avête ser. Lê belê qasî ku mirovek dikare poşman be, ez poşman bûm; min nedikarî ez li wê jinika ciwan nefikirim; xweşik-

bûna wê; û ew işkenceyên ku wî efrîtê bi lanet, li wê dikir; li gel ku ev bîst sal bûn ku ew bi wê re bû. Û berweha ez gelekî li ber diketim, ji ber ku ji rûyê min ew işkence li wê dibûn. Bavê min, welatê wî, halê min yê nebaş yê êzingbûrker; dihatin bîra min, kelogirî û çavên min tije rondik min beytek der heqê xemê de xwend...

Terzî, ji windabûna min ya demdirêj, bêhuzûr bûbû; lê ez li dukanê di quncikekê de rûniştî û bûyerên ku qewimîbûn, difikirîm. Wê gavê terzî ber bi min ve hat û got: 'Mirovekî ku dişibe farisan vaye li ber derî, di destê wî de, bivir û şimikên te, pirsra te dike. Wî li kolanê ji hemî terzîxaneyan pirsîye, wan ew şandiye vir.' Ji tirsê ez bi temamî zer bûm, reng di rûyê min de nema; wextî ez ji xwe biçûma. Di wê gavê de li ber min erd ji hev vebû û mirovê ku behsa wî dibû, diyar bû. Efrît bû! Wî işkenceyên nedîtî li wê jinika ciwan kiribû, lê wê çu tişt negotibû. Di dawiyê de efrîtî ji wê re gotibû: 'Ez ê nîşanê te bidim ku ez Corcîrûs ji zuriyeta Îblîs im. Em ê bibînin, ka ez dikarim xwediyê van şimikan û vî bivirî bînim vir, an na?'

Bêî ku saniyeyek tewş bibore, wî ez revandim. Ewil em ber bi asîman bilind bûn; paşê daketin û ein ketin nava erdê. Ez bêhiş kerim; lê gava em hatin hundirê koşka bin erdê, cihê ku min kêf û zewqa efsanewî ya buhuştê his kiribû; ez şiyar bûm. Gava min jinik, -ku tazî û ji laşê wê xwîn diçû- dît; çavên min bi rondikan tije bûn. Lê efrîtî bi wê girt û got: 'Vaye evîndarê te, jinika bêdedeb û şehwanî, bêexlaq!' Wê jina ciwan li min mêze kir û got: 'Ez wî nasnakim, berî niha min qet ew nedîtiye.' Efrît qeherî: 'Çima? Aha ji te re delîleke zindî, hîn jî tu li xwe mikur nayê!' Lê wê dubare kir: 'Ez wî nas nakim, min di jiyana xwe de çu car ew nedîtiye. Di huzûra Xwedê de derew kirin ne baş e.' Wê gavê efrîtî got: Heke bi rastî jî, tu wî nas nakî, de ka rabe bi şûrê min serê wî jê

bike.' Wê şûr hilda û ber bi min ve bat: Ji tirs û dehşetê zer-bûyî, min bi birûyên xwe îşaret dan wê ku bi insaf be, herweha ji çavên min rondik dibarîn. Wê bersîva îşaretên min bi dengekî bilind da: 'Sebebê van bextreşîyan hemî, tu bi xwe yî.' Min careke din îşaret da wê û beytek ku du maneyên wê hebûn -ku efrîtî fam nedikir-, got, wê gavê ew piçekî nerm bû; û şûr ji destê xwe avêt. Lê efrîtî şûr hilda dirêjî min kir û got: 'Serê wê jê bike, ez ê çu xirabiyê bi te nekim; û te azad bikiin, berdim.' Min şûr girt, ez bi cesaret pêş ve çûm û min destê xwe rakir. Wê gavê wê bi birûyên xwe îşaret da min: 'Ma çu zerara min gîhaştîye te?' Çavên min tije rondik, min şûr avêt û min ji efrîtî re got: 'Ey efrîtê mezin, heke ev jin bi aqil û wefakar nebana, dê serê min jê bikira; piştî ku wê weha nekir; ne mimkin e ku ez serê wê jê bikim; ji lewre min berî niha çu carî ew nedîtiye, ji ber vê yekê ez nikarim wê bikujim; welew ku ez ji destê te qedeha jehrê ya tehl vexwim jî.' Bi van gotinan re efrîtî got: 'Haa, niha delîl çêbûn ku hûn ji hev hes dikin.'

Wê gavê, ez xulam, wî şûrê xwe yê bi lanet hilda, herdu destên wê yek li pey yekî û paşê herdu piyên wê yek li pey yekî jê kirin. Min ev tişt bi çavên xwe dîtî û min digot qey ez ê bimirim.

Wê jina ciwan bi nêhênî li min mêze kir û bi çavan îşaret da min, lê efrîtî ferq kir û qêriya: 'Ey qîza fahişeyan, tu niha jî bi çavên xwe fuhşê dikî.' Wî şûrê xwe rakir, serê wê jê kir û zivirî ji min re got: 'Tu zanibe, kurê mirovan, li gorî qanûna me cinan, heqê me heye da ku em jina xwe ya nesadiq bikujin. Gava min ev jina ciwan di şeva daweta wê de, ew revand, ew wê gavê dozdeh salî bû, hîn çu kes bi wê re ranezabû; ew qîz bû. Min ew anî vir; û ji deh rojan şevêkî ez dihatim û di şiklê yekî faris de bi wê re radiketim. Lê roja ku min ferq kir ku bi min re ne sadiq e, min ew kuşt. Û wê tenê bi

çavên xwe -ku çav li te şikand- bi min re îxanet kir. Herçî tu yî, min nekarî ez îspat bikim ku tu bi wê re razayî û te alîkariya wê kiribe ku bi min re ne sadîq be. Ji lewre ez te naku-jim. Lê ji bo ku tu li paş min henekên xwe bi min nekî, ez ê bi şeweyekê te biêşnim da ku xurûra te bê şikestin; tu bi xwe bêje ka ez te çawa biêşnim, çi cezayê bidim te.'

Wê gavê, ez xulam, ji bo ku ez ji mirinê xilas dibûm, ez gelekî kêfxweş bûm. Min ji wê rewşê cesaret girt û min xwest ji efûya wî îstîfade bikim. Min got: 'Ey ustadê mezin Corcîrûs, tu, yê ji zuriyeta Îblîsê mezin, heke tu min efû bikî, dê Xwedê jî te efû bike, herhal tu naxwazî yekî bêguneh û bêşûc ceza bikî?' Bi vî awayî, min ji wî lava û rica kir, heya ku ew aciz bû û got: 'Bes bipeyîve! Ez mecbûr im te bixim bin sihrê.'

Paşê wî, ez rakirim, qubeya li ser serê me ji hev belav kir; ber bi asîman bilind bû; welê bilind bû ku dunya ji jor mîna tasekê ku av tê de be xuya dikir. Paşê daket li ser çiyayekî berz danî. Kulmek ax avêt ser min, li min reşand û pêre gotinên sihrê gotin: 'Ji şiklê xwe yê niha derkeve û bikeve şiklê meymûnekî.' Û tavi, ez xulam, ez ketim şiklê meymûnekî. Çi meymûn! Bi kêmasî sed salî, yekî zîşt û qermiçî. Min li ser piyekê çil da, ez giriyam, lê efrît bi şeweyeke xof kenîya û ji ber çavan winda bû.

Wê gavê ez li bêdaletî û neheqîya qederê fikirîm; û ji tecrûbeyên xwe ez tê gîhîştin ku qedera me ne di destê me de ye.

Min dest bi koçê, gerê kir, ez mehekê temam bi rê ve çûm. Bi şev ez li ser daran dimam; heya ez gîhaştim qeraxa deryayê. Keştiyeke bi xêl ber bi min dihat. Min li paş zinarekî xwe veşart û ez sekinîm. Gava keştî hat qeraxê û sekinî; mirov jê daketin reşahiyê; min cesart kir, ez hi bayê bazdanê çûm, ketim keştiyê. Wê gavê yekî kir qêrîn: 'Lez bikin, heywanê dûr bixin, nîşana ne xêrê ye!' Yekî din: 'Na em bikujin çêtir e!'

Yê sêyemîn: 'Bi vî şûrî em hûr hikin.' Min bi pencê xwe serê şûrî girt; û ji dil û hinavê ez giriyam, dilê kaptanê keştiyê bi min şewitî; wî ez parastim. Kaptên, avêtina min ya ji keştiyê û êşandina min li yê din qedexe kir.

Li ber bayekî xweş keştî panzdeh rojan çû û gîhaşt bajerekî mezin ku gelek rûniştvanên (şênîyên) wî hebûn ku tenê Xwedê kare hijmêre.

Mîrê bajêr çend kole ji bo bên cem me şandibû. Wan bi-xêrhatin li bazirganan kir û got: 'Mîrê me silavan dike û dixwaze hûn bi destnivîsên xwe yê spehî her yek rêzekê li vê parşûmenê binivîsin.' Min parşûmen ji destê wan kişand, -bi tevgerên meymûnekî- û min çil da û hinekî dûr sekinîm. Ew ditirsiyan, digot qey ez ê parşûmenê biqetînim, biavêjim nav avê. Kirin qêrîn û ez bi kuştinê tehdît kirim. Lê kaptên got: 'Bihêlin bila meymûn binivîse' Heke karibe binivîse ez ê wî bi kuranî qebûl bikim an na em ê mudaxele bikin. Ez çu carî rastî meymûnekî welê bi aqil nehatime.'

Wê gavê min zilpênûs hilda, min di huburdankê de dakir; piştî ku baş hubur ragirt, min çar bend(çarîne) ku di hişê min de bûn, nivîsî. Min her yek bi deststîleke cuda nivîsî; angû: Stîla ewil rikaa, duyemîn rihanî, sêyemîn çulsî û çaremîn muşîk. Gava min karê nivîsînê kuta kir, min lûleya parşûmenê dirêjî wan kir. Hemî heyirîn û paşê her yekî bi destnivîsa xwe ya herî spehî rêza xwe nivîsî.

Gava parşûmen birin dan Mîr, wî tenê nivîsa min eciband; ji lewre bi çar cûreyan hatibû nivîsîn; û min, pê bi nav û deng da; hîn jî ez kurê mîrekî bûm. Wî ji mirovên xwe yê hazir û koleyan re got: 'Tavil herin cem wî ustadê ku ev rêz nivîsîne; kincên qedirbilind bidin wî, wî siwarê hêstira herî baş bikin; û bi şahî û musîkê wî bînin huzûra min!'

Bi van gotinan re yê hazir kenîyan; Mîr xeyîdî û got: 'Ev çi ye, hûn bi fermanên min dikenin?' Wan bersîv da: 'Ey

Mîrê sed sala me, çî hedê me ye ku em bi gotinên te bikenin; lê divê tu zanibî, yê ku ev rêzên spehî nivisîne ne insan e, meymûnek e ku yê kapranê keştiyê ye.' Mîr gelekî ecêb ma û pirqînî pê ket û got: 'Ez dixwazim wî meymûnî bikirim.' Paşê emir da, da ku meymûnê bînin, kincan lê bikin û siwarê hêstirê bikin û bînin pêş wî.

Hatin, ez ji kaptên bi bihayekî giran kirîm; herçiqas ewil kaptên nedixwest min bifiroşe jî. Min bi îşaretan xemgîniya xwe -ku ji mecbûriyetê min terka kaptên dikir-, nîşan da; wan kincên qedirbilind li min kirin, ez li hêstirekê siwar kirim; bi def û zirneyê, musîkê, me berê xwe da serayê. Bajariyan bi awayekî ecêb û şaşbûyî li wê dîmena nadir mêze dikir.

Gava ez birim pêş Mîr, li ber piyên wî min sê caran erd ramûsa; û bêî ku ez xwe bilivînim, li wê derê sekinîm. Mîr cihekî rûniştinê nîşanê min da, min xwe li pêş wî bi rêzdarî xwar kir. Kesên hazir hemî ji tevgerên min heyirîn. Û herî pîr jî Mîr ecêb ma. Piştî hurmet nîşana min, wî emir da, da ku hemî ji dîwanê bi der kevin. Ji bilî min, xadimê pêşkar û koleyekî ciwan li dîwanê kesekî din nema.

Mîr emir da xulaman; ku ji bo min xwarin û vexwarinê bînin. Bi her cûre xwarinê sifreyeke mîrane hate danîn ku ezmanê dev û çavên mirovî kêfxweş dikir. Wî îşaret da min ku ez xwarinê bixwim. Min heft caran li ser hev erda li ber piyên wî ramûsa û ez li ber sifreyê rûniştim.

Piştî xwarinê min destên xwe paqij kirin; min zilpênûs, huburdank û parşûmenek hilda û dest bi nivisînê kir; min du bend bi erebî nivisî. Mîr xwend û bi ecêbmayî weha got: 'Ma mimkin e, meymûnek karibe welê bi rêk û pêk binivîse û xwe îfade bike? Bi Xwedê, ev mucîzeyek e ku sertacê mucîzeyan e!'

Anîn textê setrancê danîn û Mîr îşaret da min û pirsî, ka ez dizanim bilîzim. Min bi serê xwe got erê û berik(piyes) li ci-

hê wan danîn. Me leyîst; min du caran zora wî bir. Êdî Mîr nedizani ka ji çi bawer bike; hişê wî tevlihev weha got: 'Heke ev benîadem bûya, dê ji hevdemên xwe re nan nehîsta!'

Mîr ji mirovê xesandî re got: 'Here cem hukumdara piçûk, qîza min, jê re bêje bila tavil were vir. Ez dixwazim qîza min vî meymûnî bibîne.'

Serekxesandî çû û piştî midetekê tevî qîza mîr vegeriya. Bi dîtina min re wê serûçavê xwe pêça, veşart û got: 'Ey bavo, ma te ji bo vî mirovê xerîb şande pey min?' Mîr bersîv da: 'Keçika delal, li vir ji bilî min, koleyê min yê ciwan û xesandî yê ku te perwerde kiriye û vî meymûnî kesekî din nîne.' Lê qîza wî got: 'Bavo, bizane ku ev meymûn pismîrek e. Navê bavê wî Aymarûs e û li welatekî li hêla hundir hukum dike; ev mirov hatiye sihêr kirin; yê ku ew welê kiriye efrîtê bi navê Corcîrûs ji zuriyeta Îblîs e. Ewil efrîtê jina xwe ku qîza mîr Aknamûs li Ebenholtsonê, kuşt. Ev meymûn insan e; mirovekî xwende, perwerdekirî û gelekî bi aqil e.'

Mîr gelekî ecêb ma, bi dîqet li min fikir û got: 'Ma tiştên ku qîza min dibêje rast e?' Wê gavê min bi îşaretên serî got erê û ez giriyam. Mîr herê xwe da qîza xwe û got: 'Baş e, ma tu çawa dizani ku ew di bin efsûnê de ye?' Wê got: 'Koleyeke pîrejin ya diya min hebû, wê hunera sihêrbaziyê dizani; ewil ji wê fêr bûm. Paşê min zanîna xwe fireh kir; û ez du sed û befrê paragrafan ji pirtûka sihrê fêr bûm. Ji wan bi ya herî piçûk û qels mirov dikare, seraya te û temamê vî bajarî û li pey çiyayê Qafê deyne; bajêr bike golek û rûniştvanên wî jî bike masî.'

Wê gavê, bavê wê nema xwe ragirt û got: 'Qîza min, bi Xwedê, divê tu vî mirovî rizgar bikî; ez ê wî bikim wezîrê xwe, mirovekî biaqil û sempatîk(çêlxweş) xuya dike.'

Keçika ciwan bersîv da: 'Ez ê bi dilxweşî daxwaza te bi cih bînim; bi rastî vî mirovî jî ev daxwaz, heq kiriye.'

Bi van gotinan re keçikê, bi kêreke ku devê wê, bi hin gotinên zimanê ibranî hatihûn neqışandin, li nîva odayê li erdê çembereke bi gotinên nivîsî û tilsimî kêşa. Çû li nava çembere rê sekinî; gelekî bêdeng çend şifreyên sihrê gotin; ji pirtûkeke kevin hin tişt xwendin ku kesî jê fam nedikir. Ji nişkê ve derûdor tarî bû, me got qey bi saxî em di bin hilweşîna dunyayê de man. Û efrîtekî bi şêweyeke pirr tirsdar û xof diyar bû. Dest û lingên wî her yek hi cûreyeke ecêb xuya dibûn; ji çavên wî pêti diçû. Em ji tirs û dehşetê mit û mat mabûn; lê dotmîrê got: 'Efrît ez silavên bixêrhatinê li te nakim; çu pêşwazî li te nabin.' Wê gavê efrît got: 'Jinika mizir, tu çawa diwêrî li ser soza xwe nemînî? Ma me li hev nekiribû ku em dê têkel karê hev nebin, an jî li dij hev nexehitin? Li gel sonda xwe jî tu niha li dij min kar dikî, ji lewre tiştên ku bên serê te di heqê te de ne. Binêre!' Efrît xwe guhert bû şerek, bi borîn devê xwe vekir û ber bi dotmîrê êriş kir. Wê bi lez ta-yeke ji porê xwe kişand, bir ber lêvên xwe, formula sihrê lê xwend, ta bû sûrekî tûj. Bi şûr, wê êriş bir ser şêr; şêr kir du qet. Lê serê şêr bû dûpişkek û ji bo bi pehniya keçikê ve de, ber bi wê çû. Wê xwe veguhast bû marekî mezin û da pey dûpişk, da ku wî bikuje. Lê dûpişk xwe guhert hû pêşîngeke reş û mar jî bû gur. Pising û gur li serayê rabûn hev, şerekî dijwar qewimî. Lê gava pisingê ferq kir ku bindset e, xwe guhart bû hinareke sor û mezin û gêrî nav bendava li beçê serayê bû. Gurî da dû, lê hinar li kêleka bendavê li kevirê mermê ket û parça parçe bû. Dendikên hinarê li detûdorê belav bûn; lê gur jî bû dîkek û dest bi xwarina dendikan kir; gava nikilê xwe li dendikê dawiyê xist; dendik ji nav nikilê wî pengizî; qeder, çû ket navbeyna kevirên bîra avê. Dîk nedî ka dendik kude çû; ji lewre wî dest bi qêrînê kir; baskên xwe hejandin, bi nikilê xwe îşaret dan me. Lê me, ji zimanê wî, fam nedikir; ji ber vê yekê me nedizanî ka ji me çi dixwaze.

Wê gavê dîk welê bi hêz bang da, me got dê niha seray hilweşe; dîk dest bi lêgerîna dendikê kir. Li dawiyê wî, dendik di nav kevirên bîra avê de dît; berî ku ew hixwe, dendik ket nav bîra avê û bû masiyek; û li nav bendavê winda hû. Dîkî xwe guhert hû masiyekî pîrr mezin û da pey yê din. Herdu jî ji ber çavên me winda bûn; saetek welê borî. Lê wê gavê, efrît bi hemî hîdet û dehşeta xwe, ji nişkê ve xuya bû; çavên wî mîna kûreyekî agirî dişewitî; ji dev û bêvila wî pêtî derdiket. Piştî wî keçika ciwan derket, laşê wê mîna madeyeke helandî, li pey efrîtî bû, yê ku nêzîkî li me dikir. Ji tîrsa ku em ê bi saxî bên şewitandin, sawê em girt û em difikirîn ku em xwe biavêjin nav bendavê, wê gavê ku efrît bi êriş dihat û pêtî li me dibarand. Lê keçika li pey wî, pêtî li rûyê wî pif kir ku ew pêtî gîhaşt me jî; lê berevajî pêtiya efrîtî, pêtiya wê çu xesar negilhand me. Ji pêtiyên efrîtî çirûskek li çavê min yê çepê ket û ew ji binî ve texrîb bû. Çirûskek rastî Mîr hat; jêr-hêla rûyê wî û rîha wî, dev û diranên wî -qora binî- şewitand. Çirûskeke sêyemîn li koleyê xadim yê xesandî, li sînga wî ket, ew şewitî û tavil mir.

Lê keçikê, bêrawestan pêtî li efrîtî diharand heya ku efrît bi temamî şewitî û bû xwelî. Wê gavê wê berê xwe da me û got: 'Zû, qedehek avê bidin min!' Wê hin tiştên nediyar li avê xwendin û av li min reşand û got: 'Bi navê Xwedayê mezin, careke din vegere şiklê xwe yê berê!'

Wê gavê ez bûm insan, lê ez ji çavekî xwe bûbûm û her welê mam. Ji ho dilxweşkirinê keçika ciwan weha got: 'Agir vegeriya ser eslê xwe, kesê bêkes.' Û her eynî tişt ji bavê xwe -yê ku ji rîha xwe û ji diranên xwe yê jêrîn bûbû-, re got. Paşê wê got: 'Heçî ez im, qeder e, ez ê bimirim. Welê hatiye nivîsîn. Kuştina efrîtî ji bo min ê karekî ne dijwar bana heke efrît insan bana. Min ê ew tavil bikuşt. Lê karê herî dijwar dendikên hinarê bûn. Û ew dendikê ku ez li dawiyê lê geri-

yam, di wî dendikî de ruhê efrîtî hehû. Heke min ew bixwara dê efrît tavil bimir. Lê çi heyf min ew nedît, qeder bi awayekî din bû. Ji ber wê yekê, çi di bin erdê de çi li hewayê çi jî li nav avê, ez mecbûrê şerekî gelekî dijwar bûm. Hercara ku wî deriyekî rizgariyê ji xwe re vedikir, min li dij wî kar dikir û derî telef dikir; di dawiyê de, wî deriyê agir vekir. Lê gava deriyê êgir vebe, xilasî nîne, mirov ê bimore. Qederê rê da min, berî ku ez hişewitim min efrît şewitand. Berî ku ez wî bikujim, min hewl da, ku ew îmanê bi baweriya me, dînê îslamê bîne, lê wî red kir. Xwedê, cihê min yê ku li cem we vala dimîne, tije bike û sebirê bide we.'

Û paşê wê gazî êgir kir; çirûsk di nav xweliyê de cardin pêketin, ber bi sîng û rûyê wê firiyen. Gava agir gîhaşte rûyê wê, wê nema xwe ragirt, ew giriya, wê got: 'Ji bilî Xwedê çu xwedê tune û Muhemed resûlê Wî ye.'

Bi dawîanîna gotinên wê re, ew şewitî, bû xwelî û tevî xweliya efrîtî hû.

Wê gavê buzneke nedîtî bi me girt, min digot xwezî ez li şûna, -cihê ku wê keçika ciwan û spehî ya ku ewqas qencî bi min kir, şewitî bû xwelî-, wê bama. Lê çu kesek nikare li dijî fermanên Xwedê raweste.

Gava Mîr dît ku qîza wî bû xwelî, rîha xwe ya mayîn kişand, li rûyê xwe xist û cilên xwe qetandin. Min jî wek wî kir û bi dengê bilind li ser xweliya wê keçikê giriyam. Mîr emir da; ku goreke mezin bi kumbet li ser xweliya qîza wî bête avakirin. Û li ser gora wê şev û roj lembe pêketî man. Lê berçî xweliya efrîtî bû, li ber bayê hate avêtin.

Ez xulam, ez ji wê derê çûm û min çu car bawer nedikir ku ez ê xilas bihim. Min ne dizanî ka ez bi kude herim. Ez careke din li tiştên ku qewimîbûn fikirîm: şûna ku mirov ji jiyane bibere, ji çavekî xwe bûyîn çêtir e. Berî ku ez terka wî bajarî bikim, ez çûm hemamê ji bo xwe bişon û rîha xwe

kur bikim da ku bi şêweyeke emin, mîna parsekekî bi riya xwe de herim. Çu carî tiştên ku hatin serê min ji bîra min neçûn, bi taybetî çavê min. Ez ji bajarekî diçûm yekî din heya ez hatim wargehê aşiyê, Bexdayê; cihê ku min hêvî hebû ku fersendek çêbe da ku ez karihim serpehatiyên xwe ji hukumdarê mumînan re bêjim.

Û li vir, li Bexdayê ez rastî vî birayî hatim; kalenderê yeke-mîn, min silav da wî, em peyîvîn heya birayê sêyemîn hat. Û me bi hev re hevaltî kir bêî ku em serpehatiyên hev bizanibin; heya ku qederê û tesadufê em anîn ber vî xaniyî û em hatin cem we.

Di vê lehzeyê de Şehrezadê dît ku hungura sibê ye û bi diqet bêdeng ma.

Lê gava şeva heştêyemîn hat, wê got:

Kalenderê duyemîn weha xilas kir: "Û me bi hev re hevaltî kir bêî ku em serpehatiyên hev hizanibin; heya ku qederê û tesadufê em anîn ber vî xaniyî û em hatin cem we.

Ev e, ez xulam, sebebê telefbûna çavê min û kurkirina rîha min."

Wê gavê mazûbana ciwan got: "Çîroka te, bi rastî jî ecêb e. Baş e, niha bi riya xwe de serhest here!"

Lê wî got: "Na, ez ji vir naçim, berî ku ez çîroka hevalê xwe yê duyemîn nebihîzim."

Wê gavê kalenderê sêyemîn pêş ve bat û dest pê kir:

Çîroka Parsekê Sêyemîn

"Ey xanima spehî û navdar, bawer meke ku çîroka min ji yên hevalên min kêm ecêbtir e. Na, ew hêsînor ecêh e.

Eger bextreşîya hevalên min ji ber qederê an tesadufê rû da be jî, ez bi xwe, yên ku ez êşandime, ez ji çavekî û rîha min

kirine, gunehkar nakim.

Niha guh bidin min! Ez mîr û kurê mîrekî me. Mîr Kasîb bavê min bû, piştî mirina wî, mîrektî bi weraset derbasî min bû; min bi aqil û edalet ji bo qenciya rûniştvanên Mîrîtiya xwe, welat îdare kir.

Min ji gerên li ser deryayê gelekî hez dikir; ji vê yekê ez ne mehrûm bûm; ji lewre paytextê min li kêleka deryayê bû û herweha gelek girav jî bi ser Mîrîtiya min ve bûn; ku ji bo şer û parastina welêt hatibûn bi çek kirin. Carekê min xwest ez serîkî li giravên xwe bixim; ji bo seferê min deh keştî dan hazirkirin. Piştî sefera me bi bîst rojan, şevêkê em pêrgî dij-bayekî bûn, bi hungura sibeyê re ku êdî pêlên deryayê sist bûbûn; me li ber giraveke lenger avêt. Em ji keştiyê daketin, çûn reşahiyê, xwarin hate çêkirin; me xwarin xwar û em du rojan li wê derê li hêviya daketina pêlan man (coşa deryayê man). Werhasil em cardin ketin keştiyê û em bîst rojên din jî çûn; lê mixabin me rota xwe winda kir; ne me, ne jî kaptên dizanî ka em li ku derê ne. Me dîdevan şand ser dîregê keştiyê, ew hilkêşa jor, piştî midetekî ew daket û wî got: 'Li milê rastê, min li ser avê masî dîtin; lê li dûr, gelekî dûr tiştêkî ku geh reş geh spî dibû, xuya dikir ' Wê gavê kaptên bi tirseke mezin şaşika xwe avêt erdê; rîha xwe kişand û qêriya: 'Ew tişt dawîya me ye, kesek ji me ji vir sax xilas nabe!' Wî xwe negirt û giriya; em jî giriyan; min ji wî pirsî ka mesele çi ye. Wî got: 'Ey mîrê me, tu zanî, roja ku em pêrgî dij-bayekî hatin û em ji rotayê derketin; ji wê rojê vir de, em rotayê nabînin, min nekarî ez rotayê sererast bikim. Çi mixabin bayekî xweş jî nîne ku me bibe ser rîya (rota) me. Ew tiştê ku dîdevanî ji jor dît, ew çiyayekî reş î bi miknatis e; jê re çiyayê miknatis tê gotin; ew, keştiya me ber bi xwe, bê ku em karibin tiştêkî bikin, dikişîne. Keştî dê ji hev bikeve û hemî bismar bifirin herin bi wî çiyayî ve bizeliqin. Herhal tu

texmîn dikî çiqas bismar ji keştiyên xerqbûyî, hilweşiyayî bi wî çiyayî ve zeliqîne. Tenê Xwedê dizane. Li ser topika çiyayî kumbetek ji paxir ku deh stûnan radigirin heye. Li ser kumbetê, siwarekî li pişta hespekî ye, di destê wî de rimeke ji paxir heye û sînga wî bi zirxeke ji gulle pêçayî ye ku lê tilsim û navên nenas hatine neqîşandin. Û divê tu zanibî, ey Mîrê min, heya ku ew siwar li pişta wî hespî be, hemî keştiyên ku di vir re biborin dê bên hilweşîn, parçekirin, hemî hesin dê bi wî çiyayî ve bizeliqin û dê rêwî hemî bixeniqin. Çu rêyeke felatê nîne heya ku ew siwar ji ser pişta wî hespî neyê daxistin.'

Bi van gotinan re, kaptan bi awayekî tesîrkar û xemgîn gîriya; me hemiyan xatir ji hev xwest; me bawer dikir ku çu çareyeke felatê nemaye.

Bi rastî jî bi hungura sibehê re, me tesîra çiyayê bi miknatîs his kir; gava em nêzik bûn; bi hezaran bismar ji keştiyê hatin rakirin û ber bi çiyayî firriyan û bi çiyayî ve zeliqîn. Pê re jî kêlekên keştiyê ji hev çûn û em hemî gêrî nav deryayê bûn.

Piraniya me xeniqîn; hinek jî li ber pêl û bayî vir de wir de çûn. Heçî ez im, ez xulam, Xwedayê mezin, ez ji kul û derdên din yên mezintir, parastim. Min hişk bi textekî girt û xwe pêve zeliqand, pêlan ez avêtim qeraxa deryayê; quntara çiyayê bi miknatîs.

Li wê derê, min, şiverêyek ku wek derenceyek di zinaran de hatibûn kolan ber bi jora çiyê hildikişiya, dît. Min gelekî dua kirin û ji Xwedê re spas kir; bi alîkariya Xwedê ez gîhaştim serê çiyê. Ji ber serkeftina xwe ez gelekî kêfxweş bûm; min çok da erdê careke din ji Xwedê re spas kir; lê ez welê westiyabûm ku ez di cih de ketim erdê û di xewê re çûm. Di xewa xwe de min dengê bihîst: 'Ey kurê Kasîb, gava tu şiyar bibî, li ber piyên xwe bikole; tu ê tîrkevanekî ji paxir û sê tî-

rên guleyî ku bi îşaretan neqîşandîne bibînê. Bi wî tîrkevanî, tîr biavêje siwarê li pişta hespê û wî bikuje; bi vî awayî tu ê mirovatiyê ji qamçiyê wî rizgar bikî. Ew ê gêrî nav deryayê bibe û dê tîrkevan ji destê te bikeve erdê; divê tu wî tîrkevanî li cihê berê veşêrî, biêxî bin axê. Piştîrte dê xumînî bi deryayê bikeve û av bilind bibe heya ku bigehîje ser çiyayî, cihê te. Wê gavê tu ê qeyikekê û mirovekî tê de bibînê ku ew dê bêrê qeyikê dirêjî te bike. Netirse, bikeve qeyikê, lê divê tu navê Xwedê zikir nekî. Mirovê li qeyikê dê deh rojan bi te re seferê bike; paşê hûn dê bigehîjin deryaya rehmê, li wê derê mirovekî din dê te bibe welatê te. Lê ji bîr neke her tişt bi şertê wê yekê ye, angû divê tu navê Xwedê bi lêv nekî.

Ez ji xewê şiyar bûm û min tavil her tiştê ku ji min re hati-bû gotin kir. Min bi tîrkevanî siwar gêrî nav avê kir. Min tîrkevan xist cihê berê, ax avêt ser; paşê ava deryayê bi xumîn û gurmîn bilind bû; gîhaşt cihê min. Piştî keliyekê qeyikek xuya bû û ber bi min ve hat; min spasî Xwedayê mezin kir. Li qeyikê mirovekî ji paxir ku sînga wî bi zirxekî guleyî pêçayî û bi îşaret û navan neqîşandîbû, rûniştî bû. Bêl ku ez gotinekê bêjim, ketim qeyikê. Mirovê ji paxir dest avêt bêran û em çûn. Em rojekê, sêrojan, deh rojan çûn. Wê gavê, li dûr, min çend girav dîtî: Ez filitîbûm. Ez gelekî kêfxweş bûm, min xwe ji bîr kir û navê Xwedê bi lêv kir, min got: 'Xwedê mezin e, Xwedê qadir e.'

Bi van gotinan re, mirovê ji paxir, bi milê min girt û ez avêtim nav deryayê û çû, wînda bû.

Heya êvarê min avjenî kir, ez welê westiyabûm ku hema bêje min nedikarî piyên xwe tev bidim; min bawer dikir ku mirin nêzîk e. Hema wê gavê min xwe hazir kir ku kelîmeya şehadetê bînim û bimirim; lê pêleke mezin hat, ez bilind kirim, avêtim qeraxa deryayê, reşahiya yek ji wan giravên ku min dîtîbû. Hertîşt bi daxwaza Xwedê ye.

Min cilên xwe ji xwe kirin, givaştin, min ew li ser erdê ji bo zuhabûnê raxistin û ez vezeliyam da ku rakevim. Roja dinê, ez rabûm li giravê geriyam; min bala xwe dayê; ew giraveke piçûk û li nîva wê geliyekî bi ber bebû. Çi qeza! Ez fikirîm. Hîn ez ji yekê nefilitîme pêrgî yeke xirabtir dibim. Gava ez rûniştî û li balê xwe difikirîm ku min ji dil û can mirin dixwest, qeyikeke mezin, tije mirov, li ser deryayê, ber bi min ve dihat. Ji tirsê ku dê helayeke din were serê min, ez hilkîşiyam ser darekê û min li nav şaxên wê xwe veşart. Qeyik hat qeraxê û deh kole jê daketin, wan dest bi erd kolanê kir; paşê rastê deriyekî hatin, wan derî hilda. Ew vegehiyan qeyikê û tiştên ku mirovekî kare daxwaz bike û bivê anîn: Nan, arvan, hingiv, rûn, mî, çuwalên tije, cilên spehî û giranbiha. Wan ev tişt hemî birin malika bin erdê. Û niha karekê hêjayî hurmetê di nav koleyan de xuya dibû; ew pirr kal, piştixûz û pirr zêf bû. Wî hi destê lawikekî pirr çeleng girtibû, bejn û bala lêwik welê li hev, esnek û xweşik bû ku ez bi dîtina wî re ricifim. Hemî çûn hundirê wî xaniyê bin erdê, lê piştî midetekî vegehiyan, ji hilî lêwik. Ew ketin qeyikê û çûn.

Gava ku ew ji ber çavan winda bûn, ez ji ser darê daketim; çûm cihê ku wan kola bû; û cardin ax avêtibûn ser. Min ax da alî, bi alîkariya Xwedê min derî yê ji dar ku qasî berdê aş bû, hilanî. Derenceyeke ji keviran xuya kir. Ez gelekî ecêb mam; ez meşiyam daketim jêr. Ez rastî eywaneke pirr mezin hatim; eywan bi hevrîsim û şifonan hatibû raxistin. Lawik li navbera findên pêketî, guldank û sêniya mêweyan, li ser dîwanê veketî û bi bawêşinekê xwe hênik dikir. Gava wî ez dîtîm, ew gelekî tirsîya; lê bi şeweyeke herî nerm min weha got: 'Selamueykum!' Wî bi şeweyeke piçêkî sakin bersîv da: 'We eleykume selam.' Min lê zêde kir: 'Ez xulam, tu her bextiyar bî! Ez kurê mîr û bi xwe jî mîr im; Xwedê ez şandim da ku ez te ji vir, ji binê erdê rizgar bikim; ji vî cihê ku

te, ji bo tu bimitî, danîne; were em bibin dostê hev, bi dîtina te aqil ji serê min diçe.'

Wê gavê xorto bişirî; ez dawetê ser dîwanê, li kêleka xwe rûniştinê, kitim; û got: 'Belê begê min, ez nehatime vir ji bo mirinê, beravajî ez hatime ku ji mirinê xilas bibim. Lê belê, divê tu zanibî ku ez kurê zêrfiroşekî me; ku li temamê dunyayê bi dewlemendiya xwe tê naskirinê; ew kerwanên bazirganiyê dişeyîne hemî welatan da ku mucewheran bifiroşin mîr û hukumdaran. Gava ez hatim dunyayê êdî bavê min bi emir bû, wî ji remilavêjan bihîst ku ez ê beriya dê û bavê xwe bimirim. Yekî xwende ku dikarî qedera min li stêrkan bixwîne weha got: 'Mîrekî kurê mîrekî din bi navê Kasîb dê kurê te bikuje; ev tişt dê piştî çil rojan ku Mîr siwarê ji paxir gêrî nav avê kir, dê biqewime. Bavê min î zêrfiroş, pîr xemgîn bû; wî ez bi îtîna mezin û perwerde kirim heya ez gîhaştim panzdeh saliya xwe. Lê gava wî bihîst, siwar gêrî nav avê bûye; wî bi kul û keder dest bi şîne kir û bi carekê ve kal bû. Wî ez anîm li vir danîm; ev xanî ji zûde hatibû hazir kirin; da ku ez di bin erdê de ji destê wî mîrê ku siwar gêr kiribû, bifilitim. Him bavê min û him jî ez em gelekî bawer in ku dê kurê Kasîb li vir, li vê girava nenas, min nebîne.'

Piştî van gotinên xortê ciwan, ez xwe bi xwe fikirîm: Gelo çawa yên ku stêrkan dixwînin dikarin ewqas xelet bin? Bi Xwedê, vî lawikê ku ruhê min xistiye nav êgir, kuştina wî dê kuştina min bi xwe be. Min got: 'Ax, kurê min, Xwedayê qadir dê çu carî izinê nede da ku kulîlkekî wekî te bê qurmiçandin. Ez li vir im da ku te biparêzim; û ez ê li temamê jiyana xwe li cem te bim.' Wî bersîv da: 'Bavê min ê piştî bîst û çar rojan were min bibe; ji ber ku piştî wê demê êdî talûke namîne.' Min got: 'Ey kurê min, ez ê, di vê mideta van bîst û çar rojan de, li cem te bim; û paşê ez ê ji bavê te rica bikim da ku bihêle tu bi min re werî welatê min, bibî dostê min û

warisê min.'

Wî xortê ciwan kurê zêrfiroşî bi gotinên dostane û munasib spasî min kir. Min ferq kir ku ew bi min ve û ez bi wî ve tîm girêdan. Em bûn dost û me bi şeweyeke dostane sohbet dikir. Me ji wan hemî xwarinên xweş û şêrîn ku hebûn xwar; yên ku midetê salekê têra sed kesî dikir. Piştî xwarinê em veketin û em heya sibeyê razan. Serê sibê şiyar bûm; min xwe şûst, min teştî ji paxir bi ava bêhnên xweş tije kir da ku lawik jî xwe bişo. Min xwarin çêkir; me xwar, me lîstikên cûrbicûr leyistin; me bi kêfxweşî wextê xwe heya êvarê bo-rand. Me êvarê mîheke bi dendikê behîvan, mewij, mîsket, baharatên bêhn-xweş û îsot dagirtî, çêkir; me bi xwarinê re ava teze vexwar. Me zebeş, pasteyên hingivîn û gelek cûreyên şêrînahî ku bi hingiv, dendikê behîvan û baharatan hatibûn çêkirin, xwarin. Wek şeva berê em çûn razan. Bi vî awayî me bîst û çar roj bihurandin.

Ji ber ku niha xortê ciwan li hêviya bavê xwe bû, wî xwest xwe baş bişo. Min jê re av di beroşeke mezin de germ kir, hin-ek ava sar bera ser da, da ku germiyeke xweş çêbe. Xorto ket avê, min ew lûfik kir; mesaj kir, bi gulavên xweş ew mist da. Min paşê ew li ser dîwanê danî, xewliyeke bi zîv neqîşan-dî li serê wî gerand; min jê re vexwarineke xweş û hênik anî; paşê ew di xewê re çû.

Gava şiyar bû, daxwaza tiştêkî xwarinê kir; min jê re zebeşekî herî baş û mezin anî. Min zebeş li ser lihêfê danî, ez çûm ser textê razanê da ku kêreke mezin ku li jora textê razanê bi dîwêr ve bû, bînim. Xorto bi henekî destê xwe dirêj kir û bi lingê min girt. Ez yê xurikî bi ser wî ve ketim û kêra destê min di dilê wî de çû û ew tavil mir.

Ez bi şeweyeke hov qêriyam; min li rûyê xwe da, cilên xwe qetandin; bi girîn û nalîn min xwe avêt erdê. Dostê min yê ciwan miribû; qedera wî ya ku stêrkzanan gotibû bi cih hati-

bû. Lê min destên xwe ber bi Wî yê herî jor rakirin û min got: 'Ey Mîrê dunyayê, heke min sûcek kiribe ez ji ezabê re hazir im!' Wê gavê ez ji mirinê re amede bûm; lê, ez xulam, çu car duayên me nayên qebûl kirin, çî yên baş çî yên nebaş.

Min êdî tehemul nedikir ku ez li wir bimînîm û min diza-nî di dawiya roja bîst û çaremîn de, dê bavê wî, zêrfiroş we-re, ez di derencekan re hilkişiyam, min derî girt; ax wek berê avêt ser.

Lê min dixwest ez bibînîm ka dê çawa û çî bibe; ji lewre min xwe veşart da ku bi destê wan deh koleyan bi ezaba herî giran neyê kuştin. Ez hilkişiyam ser dareke mezin. Min xwe veşart û berê xwe da deryayê û min mêze kir. Piştî saete-kê qeyik tevî kalo û deh koleyan xuya bû. Ew hatin reşahiyê, bi lez çûn ber darê, lê wan wê gavê dît ku ax ne wekî berê ye; rirseke mezin bi wan girt, kalo bi tamamî xwe winda kir. Koleyan ax dan alî, derî rakirin. Mirovê kal bi dengê bilind gazî kurê xwe kir; lê kurê wî bersîv neda; ew li wî geriyar û li dawiyê ew li ser dîwanê kuştî dîtî.

Gava kalo kurê xwe dît, ji xwe çû; ji koleyan jî, nalîn û girîn bilind dibû. Wan xorto hilda anî jor, jê re gorek kolan û ew defin kirin; paşê wan kalo û tiştên din, birin li qeyikê danîn.

Gava qeyik ji ber çavan winda bû, ez ji ser darê bi dilekî xemgîn daketim. Ez li qezayê fikirîm û gelekî giriyam. Bi şê-weyeke gêj ez di giravê de geriyam; şev û roj. Paşê min dît ku vaye av vedikişe, dadikeve, dimiçiqe. Rojeke xweş min dît vaye deryaya di navbera giravê û reşahiya mezin zuha bûye. Wê gavê min ji Xwedê re spas kir, ji lewre li dawiyê Wî dixwest min ji wê girava bêyom rizgar bike. Ez bi lez û bez meşiyam û gîhaştîm reşahiya mezin. Bi zikirkirina navê Xwedê ez ji sibehê heya êvarê çûm. Wê gavê li dûr min agirek dît. Bi bawerî û hêviya ku hin mirov li wê derê mîhekê sor dikin,

min lezand. Lê gava min nêzîkahî li wî cihî kir, min dît ku ne agir e; lê koşkeke ji paxir e; û ji ber daketina rojê welê diçurisiya, wek êgir xuya dîkir.

Ez ji dîtina wê dîmenê, wê koşka muhteşem a ji paxir, pîrr ecêb mam. Wê gava ku min lê mêze dîkir, deriyê koşkê vebû û ji koşkê deh mirov bi gewdeyên xwe yên xweş li hev û bi rûyên xwe yên pîrr xweşik ku ji ber xweşikbûna xwe spasdarê Avakar bûn, hatin der. Kalekî hêjayî hurmetê jî bi wan re bû. Lê belê ya ecêb ew mirov hemî ji çavê xwe yê çepê mehrûm bûn.

Ez fikirîm: Bi Xwedê, bi rastî jî ev tesadufêke ecêb e! Çawa, çi bûye ku ev deh mirov hemî pêrgî bêşansiyê bûne û ji çavê xwe mehrûm mane. Gava ez welê sekinibûm û difikirîm, ew mirovên ciwan hatin û silav dan min. Min jî silav li wan kir û serpêhatiya xwe ji destpêkê heya dawiyê ji wan re got. Lê ne hewce ye, ez ji te re dubare bikim, ez xulam.

Ez welê gêj li wê derê, wan got: 'Fermo were mala me, dê comerdiya me te kêfxweş bike.' Em ji gelek eywanan re yên ku bi hevrişim û şifonan raxistûbûn borîn; li dawiyê em hatin eywaneke ji yên din mezintir û spehîtir. Li eywanê deh sedirên bi nivînpoş û yek jî -ya dawîn- bënivînpoş hehûn. Kalo çû ser sedira bënivînpoş ya yanzdemîn, yê din jî her yek li ser sedirekê rûniştin û wan ji min re got: 'Li dawiya eywanê rûnike û der heqê tiştên ku tu ê bibînî, tişteki nepirse.'

Piştî midetekê, mirovê kal çû; paşê wî xwarin û vexwarin anî, me hemiyar xwar û vexwar.

Paşê mirovê kal ji ber mayînên xwarin û vexwarinê rakirin û li cihê xwe rûnişt; lê wan xortan got: 'Bi çi rûyî tu rûdinî, berî ku tiştên pêwîst ji bo me bînin da ku em wazîfeya xwe pêk bînin?' Bê gotinekê kalo rabû, çû derve. Kalo li ser serê wî teşteke ku çarşefekî ji hevrişim avêtibû ser û di destê wî de fanosek vegeriya û li kêleka xortê herî nêzîkî derî, danî. Wî

ev tişt deh caran tekrar kir heya ku hemî xort bûn xwedî teşt û fanosekê. Lê kalo tiştekek neda min, ji ber vê yekê ez aciz bûm. Wan xortan çarşef rakirin, min dît ku di teştan de xwelî, komir û komirên daran heye. Wan hemîyan xwelî li serê xwe kir; komir di rûyê xwe de dan; û komirên daran ber bi çavê xwe yê rastê birin û giriyan; û hi girî û nalîn weha digotin: 'Me ev tişt heq kiriye, di heqê me de ye, piştî wan neqencî û xirabiyên me.' Wan ew nalîn û kalîna xwe heya hungura sibê domand. Wê gavê kalo teştên avê anîn; wan xwe şûst, paqij kir û cilên pak li xwe kirin û bûn wek berê."

Di vê lehzeyê de Şehrezadê dît ku hungura sibê ye, hi îtîna bêdeng ma.

Di şeva heştê û pêncemîn de wê weha got:

Parsekê sêyemîn çîroka xwe domand:

"Wê gavê kalo teştên avê anîn, wan xwe pak kir û cilên paqij li xwe kirin û bûn wek berê.

Ez xulam, gava min ew tişt dît in ez gelekî ecêh mam; lê min cesaret nekir da ku ez ji wan hipirsim; ji ber ku qedexa bû. Şeva piştî wê, ya sêyemîn, çaremîn welê bihurî. Êdî min nekarî ez xwe ragirim û min got: 'Gelî efendiyan, divê hûn ji min re bêjin, ka ji bo çi hûn ji çavekî xwe bûne û mebest ji xwelî, komir û komirê daran çi ye, bi Xwedê, mirin ji vê meraq û nezaniyê çêtir e.' Wê gavê ew qêriyan: 'Hey bextreş, tu çi dibêjî? Heke em ji te re bêjin, ji bo te mirin e, pirr xirab e!' Min got: 'Ji vê meraq û nezaniyê ji min re mirin çêtir e.' Wan got: 'Bila haya te ji çavê te yê çepê hebe, lê miqate be!' Min bersîv da: 'Tu fêdeyeke çavê min yê çepê nîne heke ez her di vê şik û gumanê de bim.' Wan got: 'Baş e, bila qedera te jî bi cih bê; ew tiştê hatiye serê me dê bê serê te jî; û sehebê vê yekê tu bi xwe yî, xeletî ji te ye; sûcdar tu yî. Herweha piştî ku tu ji çavê xwe yê çepê bibî jî tu nîkarî werî cem me, ji ber ku li vir bi tenê deh sedir hene û ya yazdemîn nîne.'

Niha mirovê kal tevî mêşinekê hat hundir; wan mêşin ser jê kir û gurand. Wan got: 'Niha em ê te têxin nav postê vê mêşinê û devê postê bidurûn; em ê te li ser banê vê koşkê deynin. Wê gavê teyrêkî mezin ku navê wî Rok e; û welê bi hêz e ku dikare bi penceyên xwe filekê rake, ew ê bêje qey tu mêşin î, dê te hilde ber hi ewran rake û li ser çiyayekî bilind ku çu insan nagehin wir, deyne; da ku te bixwe. Lê bi vê kêrê tu ê çerm jêbikî û ji nav çermî derkevî; ew teyrê xof yê ku insanan naxwe, dê bifire; here. Paşê tu ê bimeşî heya tu bige-hî qesreke ku ji vê koşkê deh caran mezintir û hezar car spehîtir e. Qesir bi zêr xemilandi ye; di dîwarên wê de kevirên mezin yên mucewher, bi taybetî zumrut û mircan hatine danîn. Tu ê di deriyê vekirî re herî hundir, wekî me berê kiriye û paşê ru ê bibînî ka çi dibe. Me çavên xwe yên çepê li wir danîn; em hîn jî cezayê wê yekê dikişînin ya ku me heq kiriye; ya ku her êvar em tekrar tekrar pê diêşin; ku ru şahid î. Bi kurtî ev e serpehatî û çîroka me. Û heçî ru yî, bila qedera te pêk bê!

Piştî van gotinan ez li ser soza xwe mam; wan kêrek da min; ez xistim nav çermê mîhê û birim li ser banê koşkê danîm; ew çûn. Paşê ji nişkê ve min his kir ku ez ji alî wî teyrî ve hatim rakirin. Teyrî ez birim li ser çiyayekî berz danîm. Min çerin jê kir, jê derketim; teyr firiya çû. Min ew dît; ew teyrêkî spî û mezin, bi baskhejanên giran firiya, ew bi qasî giraniya deh filan û bi qasî bîst deveyan pêkve mezin bû.

Bi meraqeke mezin, bê sebir ez bi rê ketim; eynî rojê ez gîhaştim wê qesrê. Li gel salixdana wan xortan jî, ez bi dîtina wê qesrê mit û mat mam; ji ber ku ji salixdana wan xortan gelekî spehîtir bû. Ji bilî deriyê mezin yê ji zêr, neh deriyên din jî hebûn, her yek ji cûre darekî saxlem, herî hêja û giranbiha ku bi zêr û mucewheran hatibûn neqîşandin; û ber bi eywan û bexçeyan vedibûn ku têde hemî gencîneyên erd û

deryayê komkirî bûn.

Di eywana yekemîn de ez rastî çil qîzên ciwan hatim; ew welê spehî bûn ku ez gêj bûm û min nedizanî ka ez li kîjan keçikê mêze bikim. Wan bi dengêkî xweş û şêrîn bixêrhatin li min kir; û got: 'Mala me, mala te ye, mêvanê delal, em hemî di xizmeta te de ne.' Wan ez dam rûniştinê, ew jî li ber piyên min rûniştin: 'Ey mêvanê qedirbilind, em kole û malên te ne, tu xwediyê me yî; sertaca serê me yî.'

Paşê wan dest bi xizmeta min kir: Yekê ava germ û xewliyên nerm anîn, piyên min şuştin; yeke din bi mesînekî zêrîn ava bi bêhnkulîlk li destê min kir; yeke sêyemîn cilên hevrişimî û kemberek ku bi zêr û zîv hatibû neqîşandin li nava min girêda; yeke çaremîn taseke vexwarin ku jê bêhna kulîlkan difûriya dirêjî min kir. Yekê li min mêze kir, yeke din bi min re bişirî; yeke sêyemîn çav da min; yeke çaremîn beytek xwend; yeke pêncemîn destên xwe dirêjî min kirin û yekê got: 'A', yeke din 'O!', yeke sêyemîn 'Ax, tu ruhê min!' yeke çaremîn 'Ax dilê min!' yeke pêncemîn 'Ax, agir min dişewitîne!'

Wan dest bi firikandin û givaştina laşê min kir û got: 'Ey mêvanê delal; ka meseleya xwe bêje, ji ber ku ji zû ve em li vir in; bê zîlam in; û niha em bi hatina te bextewar in.' Wê gavê ez sakin bûm û min beşek ji meseleya xwe ji wan re got; wext bihurî û bû êvar.

Wê gavê wan bê hejmar find anîn, li eywanê danîn; welê ronî bû ku mirov digot qey tava nîvro ye. Wan sifre danî, xwarinên bijarte û vexwarinên sernestiyê rêz kirin; gava min xwarin dixwar, wan musîkeke zindî ku miriyan ji gorê radike lê dida; bi dengên efsûnkar stran digotin; û çend ji wan dest bi reqsê kirin.

Piştî wan hemî kêfxweşî û şahiyên wan got: 'O, delalo, niha wexta kêfxweşiya herî heja û rastî ye. Niha yekê ji me ji

xwe re hilhihijêre; û ji dilêştina yên din netirse, ji ber ku em her yek şevêkê bi te re dimînin û paşê cardin ji serî dest pê dikin.'

Lê wê gavê, ez xulam, min nedizanî ka ji wan xwişkan kîjanê hilbibijêrim, ji lewre hemî wek hev û arzûkar bûn. Min çavên xwe girtin; destê xwe dirêj kir û yek ji wan neqand. Min çavên xwe vekirin; lê min tavil girtin, ji ber xweşikiya wê min nedikarî ez li wê mêze bikim; çavên min venedibûn. Wê destê xwe dirêjî min kir, ez birim. Ez bi şev li cem wê mam; ez çil carî bi wê re raketim; her carê wê digot: 'Ax, delalo!' Wê ez givaştim, min dev li wê kir, wê ez quruncandim; me heya sibeyê bi kêf û henekên welê dom kir. Ew şeva pîroz bi wê şeweyê borî.

Bi wî awayî şev li pey şevê, geh bi vê keçikê geh bi ya din; bi êrişên geh ji paş, geh ji pêş, me bi kêfxweşî şev li şevan zêde kirin. Salek bi wê şeweyê bêî ku me hayî jê hebe borî. Her sibehê keçika şeva bê dihat ez dibirim hemamê, laşê min dişûşt, ez mesaj dikirim û hemî ew avên bi bêhnên xweş ku Xwedê dane ebdên xwe di canê min de dida û digivaşt.

Û nîhayet dawiya salê hat. Sibeyekê hemî keçik pêkve ketin hundir, cem min; bi dengêkî berz digiriyan; porê xwe di ser rûyê xwe de berdand û gotin: 'Ax, ronîya çavên me, niha wek yên din, divê em terka te bikin. Divê tu zanibî ku tu, yê ne ewil î; beriya te gelek kes di ser me re derbas bûne, bi me re razane. Lê çu kesî ji te baştir nekiriye û demeke dirêj ne domandiye. Bê şik tu, ji nav wan yê herî muhteşem û bi heraret î. Ji lewre em jî nikarin ji te biqetin, dûrkevin.' Min pirsî: 'Baş e, çima, ma hûn mecbûr in, herin? Ji ber ku ez jî naxwazim ji vê kêf û zewqa ku hûn dibexşînin, bêpar bimînim.' Wan got: 'Divê tu zanibî ku em hemî qîzên mîrekî ne; lê diyên me cuda ne. Piştî ku em mezin bûn û pêve, em li vir li vê qesrê dimînin. Her sal Xwedê berê delalekî dide vir ku

em wî û ew jî me hi kêf û zewqê tadmîn dike. Lê her sal, çil rojî, divê em ji vir herin cem dê û bavê xwe, ziyareta wan. Û niha wextê vê yekê ye.' Wê gavê min gôt: 'Keçikên delal, madem welê ye, ez li vir li benda we disekinim, ji Xwedê re dua dikim, heya hûn vegerin.' Wan bersîv da: 'Bila daxwaza dilê te bi cih bê. Aha va ne ji te re kilîtên hemî deriyên qesrê. Tu dikarî li vir bimînî û hihî efendiyê serayê. Lê divê tu deriyê li bexçeyê yê herî dawiyê yê ji paxir venekî; heke tu vekî tu nema karî me bibînî; li gorî qederê jî dê belayeke mezin were serê te.'

Hemî hatin cem min, ez hembêz kirim, ramûsam û bi girîn gotin: 'Xwedê bi te re be.' Bi çavên xwe yên tijî rondik li min mêze kirin û çûn.

Bazina kilîtan di destê min de, ez çûm derve, da ku ez li serayê bigerim, ji ber ruh û canê min berê bi keçikan ve mijûl bû, min nekarîbû ez li serayê bigerim.

Min deriyê ewil vekir, ez çî bibînim: Bexçeyekî mezin yê darên fikîyan, bexçeyekî welê xweşik û mezin, min çu carî nedîtibû. Di nav daran de coyên avê hatibûn çêkirin; daran wisa xweş av hildida ku mêweyên wan ecêb gir dibûn. Min mêwe tam kirin; mûz, xurme yên bi qasî tiliyan, hinar, sêv û hêjîr. Gava min têr xwar, min ji Xwedê re şukir kir û deriyê duyemîn vekir.

Ji bêhnxweşî, spehî û geşbûna kulîlk û gulên li bexçeyê bêvil û çavên min zorbirî bûn. Li wir hemî kulîlkên ku li bexçeyên serayên dunyayê hene, hebûn: Yasemîn, fulya, gul, binevş, sumbil, karanfil, lale, û gelekên din. Piştî bêhnkirina hemî cûre kulîlkan, min yasemînek hilda, ber bi bêvila xwe bir; bi bêhnkêşaneke kûr min bêhn kir û ji Xwedê re ji bo wê yekê spas kir.

Min deriyê sêyemîn vekir; guhên min bi deng û stranên çûk yên renga reng û cûrbicûr hatin dagirtin; çûk di qefese-

ke pirr mezin de hûn ku ji du darên herî baş û giranbiha hatibû çêkirin. Tasikên avê yên çûkan ji zîv û tasikên qût ji ji zêr bûn. Erd paqijkirî, avê hi xwişîna xwe û bi stranên çûkan pêkve ji Xwedê re spas dikir. Min guhdariya wê aheng û dengxweşiyê kir; heya ku tariyê xwe li erdê pêça, paşê ez ji bo razanê vegeriyam.

Lê roja dinê, bi kilîta çaran min deriyê çaremîn vekir; û li wê derê, ez xulam, min wisa tişt dîtî ku insanekî tew nikare wan tiştan xeyal ji bike. Di nîva hewşeke mezin û fireh de, qubeyeke berz, bilind dibû ku li ber qubeyê çil derence ji somakî ber bi çil deriyên ji abanoz çêkirî û bi zêr û zîv neqîşandî hildikişîya, hebû. Her deriyek li odeyekê vedibû; û hemî jî vekiribûn. Li her odeyê gencîneyek hebû ku hêjayî temamê Mîrîtiya min bû. Li eywana ewil gelek sandoq tije mircan bûn ku her yek bi qasî hêka kevokê bûn; û wek heyvekê dibiriqîn. Eywana duyemîn ji ya ewil dewlemendtir bû, bi kevirên elmas, yaqût, yaqûtê saîmanî tije bû. Li ya sêyemîn sade zumrut, ya çaremîn kulçeyên zêr, li ya pêncemîn sîkeyên zêr ji hemî welatan, li ya şeşemîn zîvê sade, li ya heftemîn sîkeyên zîv ji hemû welatên dunyayê, hebûn. Eywanên din jî hemî bi hêjayên erd û deryayê yên wek mucewher, topaz, firûze, sumbil, kevirên yemenî, kevirên birqok yên giranbûha ji hemî rengan, guldank ji mîneralên kesk, gerdenî, bazin, kember û hemî cûre cewahîrên xemlê ku li gencineya şah û mîran hene, tije bûn.

Û min, ez xulam, awir û destên xwe ber bi asîman rakirin û ji Xwedê re, yê herî berz re, ji bo wê qenciyê spas kir. Paşê her roj min hin derî vedikirin û mit û matbûna min, heyîrîna min zêde dibû. Roja çilemîn tenê kilîtek mabû; ango yê ku deriyê ji paxir vedikir. Ez li wan çil keçên ciwan fikirîm; ji bîranînên wan ez gelekî dilxweş bûm; ji şêrîniya wan, ji laşê wan yê ter û teze, ji hêtên wan yê esnek û xweşlihev, ji

berzikên wan yên narîn, ji kulîmekên wan yên girover û nerm; bi qêrîn û dengên wan yê bi agir û pêtî, yê lertzok: 'Ax çavê min!', 'Ox jiyana min, dilê min!', 'bi Xwedê îşev şeva xêrê ye!' Ez mest bûm.

Lê Şeytên her kilîta di destê min de dixist hîra min, kilît di destê min de giran dibû, bi wî awayî ez ji rê derketim, min nema xwe girt; ez çûm, min derî vekir. Min tiştê nedît, lê bêhneke pîs û giran bi ser min de girt û ez ji xwe çûm; ez li hêla derve ketim erdê; derî cardin hat girtin. Gava ez şiyar bûm, her min bi ya Şeytên kir û min cardin derî vekir; ez li derve sekinîm heya ku bêhn sist bû.

Ez çûm eywaneke mezin, bi find û lembeyên ji zîv û zêr ku ji wan bêbna emberê radibû, ronî dibû. Li nîva eywanê hespek sekinî bû, hespekî reş, bi tenê stêrkeke spî li eniya wî bû; û herweha deqên spî li jora çoka pêşî, ya çepê û çevoka paş ya rastê hebûn. Zînê hespî bi zêr neqîşandî bû; afir bi kuncî û cehekî baş tije; cîrnê avê bi aveke bêbnxweş tije bû. Hesp yên ku kula dilê min bûn, ji lewre li welatê xwe ez siwarê herî jîrek bûm, ez fikirîm ew hesp tam li gorî min bû. Ji ber wê yekê min bi hefsarê wî girt, ji eywanê bi derxist anî bexçe; û ez lê siwar bûm. Lê wî hespî xwe ji cihê xwe nelivand. Wê gavê min bi zincîra ji zêr li stoyê wî da. Hespî, ravil du baskên mezin û reş vekirin; ku min berê baskên wî ferq nekiribûn. Bi xof kire hîre hîr, sê caran simekî xwe li erdê xist; û bi hewa ket, difiriya.

Erd li bin me wînda bû; nema xuya dikir. Wek siwarekî baş min xwe li pişra hespî şidand. Dawiyê hesp daket li ser banê wê seraya sor, ya ji paxir, ya ku ez li wir pêrgî mirovên ciwan û yekçavî hatibûm. Hesp rabû ser piyên dawî û ez ji pişta xwe avêtim; bi serê haskekî xwe çavekî min kor kir, tehrîp kir; paşê bi hewa ket, firiya ji ber çav wînda bû.

Destekî li ser çavê min yê bi birîn, ez li ser banî çûm û ha-

tim; ez dinaliyam. Wê gavê ew deh mirovên ciwan hatin derve û gotin: 'Te guh neda me, tu jî niha rewşa xwe bibîne. Em nikarin ji te re bêjin fermo, li cem me be, ji ber ku ji niha ve em deh kes in; lê heke tu bidî ser vê û wê rê tu ê bigehî Bexdayê; cem hukumdarê mumînan, Harûn el-Raşîd; ku me navûdengê wî bihîstiye; tu li wir dikarî xwe bisipêrî wî, tu û qedera xwe.'

Piştî ku min rîha xwe kur kir, cilên parsekan li xwe kir da ku pêrgî bextreşiyên nuh neyem; ez şev û roj meşiyam û ez li çu derê ranewestam, heya ku ez gîhaştim vê herêma aşîtiyê, Bexdayê. Li vir ez rastî van herdu mirovên yekçavî hatim û min silav da wan û got: 'Ez xerîb im.' Û wan bersîv da: 'Em jî xerîb in.' Bi vê şeweyê em hatin vî xaniyê rehmê, ez xulam.

Û niha êdî malûmê te ye ka ji bo çî ez yekçavî me û min rîha xwe kur kiriye.'

Piştî vê meseleya tuhaf, mazûbana ciwan ji kalenderê sêyemîn re got: 'Bi riya xwe de here, ez te dibexşînim, efû dikim.'

Lê kalenderî weha got: 'Bi Xwedê heya ez meseleya yên din nebihîsim, ez ji vir naçim.'

Keçika ciwan berê xwe da Xelîfe, Gafar û Masrûrî û got: 'Dora we ye, bêjin, behs bikin!'

Gafar pêşve hat; tiştê ku wî berê ji keçika dergevan re gotibû, dubare kir.'

Keçika ciwan berê xwe da wan hemiyan û weha got: "Ez we hemiyan efû dikim. De ka îcar bi riya xwe de herin!"

Gava ew hatin derve, li kolanê, Xelîfeyî ji kalenderan re got: "Hevalino, hûn ê kude herin?" Wan bersîv da: "Em nizanin." Xelîfeyî got: "Fermo, bi me re werin, îşev bibin mêvanê me." Û wî ji Gafarî re got: "Van bi xwe re bibe, bila îşev li cem te bin; sibeyê tevî wan were serayê, em mêze bikin ka em dikarin çî bikin." Gafarî emrê Xelîfeyî bi cih anî.

Xelîfe çû seraya xwe, lê bi şev nekarî raze. Serê sibê çû li ser textê xwe rûnişt; izna hemî mirovên resmî yên dewletê da, da ku karê xwe pêşkêş bikin. Paşê wî berê xwe da Gafarî û got: "Wan her sê keçên ciwan, berdu segan û her sê kalenderan bîne vir!" Gafarî ji bo bicihanîna fermanê lez kir. Ew hemî dan anî. Wan keçên ciwan li pêş Xelîfeyî serpûşên xwe berdand; lê Gafarî got: "Em ê we bibexşînin; ji lewre bêî ku hûn bizanin em kî ne, we em efû kirin; û we bi me re gelekî dostane muamele kir. Niha hûn li ber destê mîrasxurê Abasiyan yê pêncemîn, Harûn el-Raşîd in; ji lewre ji bilî rastiye çu tiştekî din nebêjin."

Wan keçên ciwan guhdariya Gafarî, yê ku bi navê hukumdare mumînan dipeyîvî, kirin; keçîka temen mezin pêşve hat û got: "Ey, melîkê mumînan, meseleya min ewqas ecêb e, heke hin binivîsin, dê gelek kes jê tecrube û dersan wergerin."

Û wê dest pê kir:

Çîroka keçîka ciwan ya yekemîn

"Ey melîkê mumînan, navê min Zubeyda ye; xwişka min ya ku ji te re derî vekir navê wê Amîna û xwişka min ya ku herî ciwan e, navê wê jî Fahîma ye. Bavê me her sêyan jî yek e; lê ne diya me. Û ev herdu dêlik xwişkên min, ji dê û bavê min in.

Gava bavê me mir, ji me re pênc hezar dînar mîras hiştibû. Me di navbera xwe de wekhev dabeş kir. Amîna û Fahîma bi malî çûn cem diyên xwe; ez û herdu xwişkên xwe em li cem hev man. Ez piçûka xwişkan im, lê ji Amîna û Fahîmayê mezintir im.

Piştî mirina bavê me bi demeke kurt herdu xwişkên min

yên mezin zewicîn; lê piştî zewacê mideteke din jî li cem min man. Paşê mêtên wan tevî pere -her yek hezar dînar- û jinên xwe ji bo bazirganiyê sefer kirin; û ez tenê hîştim.

Çar salan li xerîbiyê man. Wan zilaman mal û pereyên xwe xilas kirin; li xerîbiyê jinên xwe berdan, ew bi tenê hîştin. Li wê derê xwişkên min gelekî dijwarî dîtin û li dawiyê wek parsekan hatin cem min. Ewil, min ew nas nekirin; lê piştî ku wan dest bi axaftinê kir û xwe dan nasîn, dilê min gelekî bi wan şewitî; min ew şandin hemamê, kirasên nuh dan wan. Paşê min ji wan re got: 'Hûn xwişkên min yên mezin in; ez xwişka piçûk im. Ez we wek dê û bavê xwe qebûl dikim. Mîrasê ku para min bû, bi saya Xwedê, zêde bûye, em ê bi hev re bijîn û bixwin.'

Min ew di nav xweşî û qencyê de hîştin; ew li cem min, mala min diman; salekê wisa bihurî, her tiştê min yê wan bû jî.

Rojekê hatin cem min û gotin: 'Zewac ji bo me baştir e; welê bi tenê jiyîn dijwar e. Em gelekî aciz dibin.' Min got: 'xwişkên delal, di vê dewrê de mêtêkî baş û bi şeref dîtin zehmet e; ez ne bawer im ku hûn ê bi zewacê bextewar bin; ma we tecrubeya xwe ji bîr kiriye!'

Lê wan guh neda min; gotin em ê bizewicin. Min bi pereyên xwe mesrefa wan kir; ew zewicîn û bi mêtên xwe re çûn.

Di demeke kurt de, mêtên wan ew xapandin; tiştên ku min dabû wan ji wan stendin, ew welê şerpeze û perîşan hîştin û winda bûn. Wê gavê careke din bê pere, pêxwas vegeyriyan cem min û gotin: 'xwişka delal, me sûcdar neke, tu xwişka piçûk î, lê ji hêla famkirinê ya mezin î. Em soz didin te ji vir û pêve em behsa zewacê nakin.' Wê gavê min bersîv da: 'xwişkên min, ji we bêtir çu kesek li ber dilê min nîne, baş e, madem wisa ye, ser seran ser çavan.' Min ew ramûsan û em cardin wek berê li cem bev man.

Bi wê şêweyê salek borî. Wê gavê min xwe bi xwe got: Dê gelekî baş be ku ez bi keştiyeke tije mal, seferê bikim; ji bo bazirganiyê herim Bassorayê. Min ji xwişkên xwe pirsî ka ew dixwazin bi min re werin, an li malê bimînin û li xaniyê me miqate bin. Wan got: 'Em bi te re tên, bê te sebra me nayê, em nikarin tehamula nebûna te bikin.' Ew jî hatin, me bi hev re sefer kir. Lê berî ku em herin, min pereyên xwe kirin du beş, min beşek li malê danî, yê din bi xwe re bir; ez difikrîm: Li rê çî dibe çî nahe, mirov pêrgî qezayan dibe, an tiştêk bi keştiyê bê, qe nebe gava em bîna malê, bila hin pere hebin ku em karibin jê îstîfade bikin.

Em roj li pey rojê, em şev û roj çûn; çî mixabin ku kaptên pusûla winda kir; şîpê em ber bi deryaya vekirî bir, em çûn dereke din; derveyî cihê ku me niyet kiribû. Li ber bayekî bi hêz em mecbûr bûn bi rojan biçin. Li dawiyê, li dûr bajarekî xuya dikir. Me ji kaptên pirsî ka ew çî bajar e; wî got: 'Bi xwedê ez nizamim. Çu car ez ne hatime van deveran. Lê herhal çî be jî, em ji talûkeyan rizgar bûn. Em berê keştiyê didin bajêr, li wê derê, hûn bi ya min bikin, heke hûn karibin malê xwe bifiroşin.'

Piştî saetekê ew hat; û wî got: 'Bilezînin. Ji keştiyê dakevin; ji xwe re tiştên ecêb yên ku Xwedê afirandine bibînin; ji bîr nekin, hertim navê Xwedê zikir bikin da ku Ew, we ji qeda û belayan biparêze.'

Em çûn, lê li bajêr em çî bibînin. Ehlê bajêr bûbûn kevirên reş; li bazarê, li meydana malê ji zêr û zîv tije bû. Bi kêfxweşî em her yek bi hêlekê ve çûn; me bi qasî ku em karibin hildin, me zêr, zîv û caw da ser hev.

Ez bi xwe ber bi burcekê meşiyam; gava ez lê nêzîk bûm, min bala xwe dayê ew serayeke Mîr bû.

Şehrezadê dît ku hungura sibê ye ew bi dîqet bêdeng ma.

Lê di şeva nodemîn de wê domand:

Keçika ciwan ya yekemîn got:

”Ez bi xwe ber bi burcekê meşiyayn; gava ez nêzîk bûm min bala xwe dayê ew serayeke Mîr bû. Ez di deriyekî ji zêrê som biburîm; min perdeyeke mezin ji şîfon rakir û ketim bundirê odeyekê ku bi mobîlyeyên ji zêr û zîv raxistî bû. Li eywanan, li bexçe, an rûniştî an li piyan nobedar û pêşkar û xulam hebûn; hemî bûbûn kevir, lê mirov digot qey zindî ne. Li eywana herî hindur, Mîr, cilên wî lê, -li derûdora wî wezîrên wî, qumandarên wî û xelkê serayê-, li ser textê xwe rûniştîbû; min ji çavên xwe bawer nedikir; ew jî bûbûn kevir. Li derûdor cilên ji hevrîşim li wan, pêncî muhafiz ku şûrê wan kêşayî, hebûn. Textê mîr bi mircan û mucewheran hatibû neqîşandin; her mircanek wek stêrkekê diçûrusiya. Bi dîtina wê dîmenê ez gêj bûm. Ez meşiyam gîhaştim eywana haremê. Her tişt ji zêr bû. Caxên ber pencereyan jî ji zêr bûn. Li dîwaran diba yên ji hevrîşim daliqandî bûn. Perdeyên şibake, pencere û deriyên ji hevrîşim bûn. Li nava wan jinên ku bûbûn kevir, jinimîr rûniştîbû. Kirasê wê bi mircanên saf hatibû xemilandin, taca wê bi mucewheran neqîşandî; rêza eniyê, bi şêweyeke şahane hatibû xemilandin; çî heyf ew jî bûbû kevirêkî reş.

Ez li serayê geriyam, ji odeyekê derbasî yeke din bûm; li her cihê ez heyîrîm, mit û mat mam. Lê çî mixabin min çu çirûskeke zindî nedît. Ez ewqas di bin tesîrê de mam ku min sebebê hatina xwe, keştî û xwişkên xwe ji bîr kirin. Gava dunya bû tarî, min xwest ez vegerim, lê min riya vegeê nedît. Di dawiyê de ez hatim eywaneke mezin ku li nîva eywanê textekî razanê ji mermer, li dora wî finddankên ji zêr ku find têde bûn; hebû. Eywan bi tiştêkî ku dibiriqî dihate ronîkirin, min ji nêzîk ve mêze kir, ew pirlantayek bû, bi qasî hêkeke hêştirmirîşkê hebû; ku ronahî jê der diçû. Ez li ser textê razanê rûniştim; min lihêfê reng şîn yê ji hevrîşim ku bi

zîv û mircanan hatibû neqîşandin li xwe pêça; Qurana pîroz hilda, çend cihên ku min dixwest, ez hêz jê bigrim min xwendin û min ji Xwedê re spas kir. Bi wê şêweyê ez veke-tim û min hewl da, ku ez di xew re herim; lê xewa min nedihat; heya derengê şevê ez welê bêxew şiyar mam.

Ji nişkê ve min dengê bihîst: Dengekî xweş û nerm ku Quran dixwend. Ez bi lez ji cihê xwe rahûm ber bi cihê ku deng jê dibat çûm. Piştî ku min findek pêxist, ji bo ez pêşiya xwe bibînim, ez ji deriyekî vekirî borîm. Min li derûdora xwe mêze kir, min ferq kir ku ez li cûreyekî îbadetxaneyê me; ku ji alî lembeyên ji camên kesk dihate ronîkirin. Li nîva eywanê secadeyek raxistibû; li ser secadeyê mirovekî ciwan, pîrr zeîf, berê wî li rojhelat bû, rûniştî, Quran bi dengekî berz û rîtmîk dixwend. Ez gelekî ecêb mam, mit û matmayî, min meraq dikir ka gelo wî mirovî çawa karibûye ji qedera bajêr xwe rizgar bike. Ez pêşve çûm û min silav da wî; û got: 'Li min bibore, bi navê rastiya wê Qurana ku tu dixwînî, daxwaza min ew e ku tu bersîva pirsra min bidî.'

Wî bi şêweyê sakin û nerm bersîva min da: 'Berî ku ez bersîva te bidim; ey xatûn, divê tu bêjî ka tu li vir li çi digerrî?' Min meseleya xwe ji wî re got; ew gelekî ecêb ma, paşê min ji wî, ew tiştên ecêb ku min li wî bajarî dîtibûn pirsî. Wî devê kitêba pîroz girt; ez dawetê rûniştinê kirim. Ez çûm li cem wî rûniştim; min bala xwe dayê, ew mirov dişibiya heyva çardelhê; gewdê wî xweş libev, rengê rûyê wî mîna xurmeyên teze û çermê canê wî mîna krîstal bû. Heyf ku min berê ew nedinasî; agirekî şewatê bi dilê min ket; û min got: 'Efendiyê min, de ka bersîva pirsra min bide.' Wî got: 'Ser seran û ser çavan' û dest pê kir.

'Xanima delal, zanibe ku ev bajarê bavê min e; mirov û tebayên wî li vî bajarî diman. Ew Mîrê ku te li ser textê mîr rûniştî û ew jinmîra ku te li hêla haremê dît; yên ku bûne

kevir dê û bavê min in. Herdu jî mecûsî bûn û wan ji Nardûn re îbadet dikir; bi agir û ronahiyê, bi tarî û germbûnê bawer bûn. Wan bi stêrkan sond dixwar.

Ew ji mêj ve bêzarok û kurdûnde bûn; gava ez çêbûm, bavê min êdî kal bû; ez bûm sebra dilê bavo. Wî bi şêweyeke herî baş ez perwerde kirim ku ji bilî bextewariyê min tiştekî din nedipa.

Di nav xizmetkarên serayê de jineke pîr hebû ku misilman bû; û ji Xwedê û resûlê Wî re îbadet dikir. Lê kesekî nedizani; eşkere wê jî wek dê û bavê min bawer dikir. Bavê min ji wê gelekî bawer bû. Wî ew wek nimûneyeke başî û baweriyê didî û gelek xelat didan wê.

Wî bi baweriya pîrê nedizani; ji lewre wî kurê xwe spart wê û got: 'Vî lawikî perwerde bike û wî fêrî dînê me bike.'

Pîrê, ez bi gorî dînê îslamê perwerde kirim. Ez fêrî qaîdeyên îslamê yên paqijiyê, cûreyên îbadetê kirim. Ez bi zimanê pêxember fêrî xwendina Quranê bûm. Piştî van tiştan wê got: Kurê min divê van tiştan tu ji bavê xwe re nebêjî, an na ew ê te bikuje.

Min ji kesî re negot. Bi midetekê piştî ku pîrê perwerdekirina min bi dawî anî, ew mir. Ez li ser baweriya xwe mam; min ji Xwedê û pêxember re îtaat dikir, lê ehlê bajêr her li ser riya xwe ya xurafe û tariyê bûn. Rojekê dengê azana muzînekî nexuyayî hat guhên herkesî: 'Ey rûniştvanên vî bajêr, nema ji agir û Nardûnê re îtaat bikin; berê dilê xwe bidin Xwedayê ezîm!'

Wê gavê rûniştvanên bajêr gelekî tirsyan û hatin cem bavê min, ji bavê min pirsîn: 'Ew dengê xof çî bû? Em ji tirsan di-kin bimirin.' Bavê min got: 'Guh nedin tiştên wisa, ne tirsin; li ser baweriya xwe ya berê bin.'

Wan ji dil, xwe bi gotinên bavê min ve zeliqand û îtaeta agirî re berdewam bûn. Lê piştî salekê ew deng cardin hat

bihîstin, herweha sala diduyan û sêyan jî. Lê wan, dev ji baweriya xwe ya çewt berneda. Û sibeyekê ev tişt qewimî, xezeb li wan barî; ew, tevî hesp, hêstir, deve û heywanên xwe yên din bûn kevîrên reş. Ji ber baweriya min ya rast û mûmîn, bi tenê ez neketim ber xezebê.

Ji wê rojê û vir de, ez li vir rûdinim; nimêj dikim, rojiyê digirim û Qurânê dixwînim.

Lê, xanima delal, ez niha ji vê tenêbûnê gelekî aciz bûme.'

Min got: 'Ax xortê ciwan, tu bi vê rêkûpêkiya xwe, ma tu naxwazî bi min re werî bajarê Bexdayê? Li wê derê tu dikarî mirovên zana û xwende, şêxên qedirbilind ku şerîetê û dîn baş dizanin; li cem wan, tu dikarî der heqê ilahiyetê de zanîna xwe zêde bikî. Li gel ku ez ji rêzeke berz iin û koleyên min çî jin çî mêr gelek hene jî, ez ê bibiim koleya te. Ez bi keştiyeke tije mal hatiine vir, piştî ku qederê berê me da vir; vaye min li vir te û bajarê te nasî. Wek tu dibînî qederê em gîhandin hev.'

Ji bo razîkirinê ez gelekî li ber wî geriyam heya ku li dawiyê wî got: 'Erê.' Bi wî awayî ez li ber piyên wî zilamî, di xew de çûm, bi dilekî germ û bextewar.

Roja dinê, serê sibê em rabûn û me dest bi komkirina mucweheran yên herî hêja kir, bi qasî ku me karibû hilgirta, me da ser hev. Li jêr em pêrgî koleyên min û kaptanê keşiyê hatin; yên ku li min geriyabûn. Ew bi dîtina min gelekî kêfxweş bûn û ji min pirsîn ka ez li ku bûm. Min serpêhatiya xwe û tiştên ku xortê ciwan gotibû û sebebê kevîrbûna rûniştvanên bajêr ji wan re got; ew gelekî ecêb man û şaş bûn.

Lê heçî, xwişkên min in, gava wan ew xortê çeleng bi min re dît, tawil hesûdiyê bi wan girt; û dest bi fen û fûtan kirin. Em çûn keşiyê, ez gelekî bextewar bûm; û bi hezkirina wî mirovî re bextewariya min her zêde dibû. Gava ba rabû, em bi rê ketin. xwişkên min, ein rehet nehiştin, rojekê hatin û

gotin: 'Xwişka delal, tu ê vî zilamê ciwan çi bikî? Ev zilam çima bi me re ye?' Min bersîv da: 'Ez difikirim bi wî re bize-wicim.' Paşê ez rabûm çûm cem wî û min ji wî re got: 'Efen-diyê min, ez dixwazim bibim ya te, min red neke.' Wî got: 'Ser seran û ser çavan.' Min berê xwe da xwişkên xwe û got: 'Ez bi vî zilamî tenê qaîl im, razî me, bila tiştên min yên din ji we re bin.' Wan got: 'Çima na, piştî ku tu welê dixwazî, me qebûl e.' Lê ruhê wan bi îxanet, fesadî û xirabiyê tije bû. Li ber bayekî xweş me riya xwe domand, me deryaya tirsê li pey xwe hîşt, em hatin deryaya emnê; heya ku me ji dûr bajarê Bassora dît. Wê şevê me lenger avêt û em hemî raketin.

Lê gava ein raketibûn; herdu xwişkên min bi min û wî zilamî girtin û avêtin nav avê. Ji ber ku wî xortê ciwan avjenî nedizanî, ew xeniqî; qeder; lê ez xilas bûm. Bi izna Xwedê min xwe bi textekî pehn ve zeliqand, li ber pêlan ez çûm pêrgî reşahiya giraveke dûr hatim. Min cilên xwe givaştin, zuha kirin. Roja piştî wê, ez her bi nava giravê meşiyam; li şiverêyekê min rêça piyên insanan dît. Şiverê ber bi beravajî cihê ku bajarê Bassora xuya dibû, diçû. Ji nişkê ve marekî reş û li dû wî marekî mezin ku dixwest wî bikuje ber hi min ve hat. Dilê min bi marê reş şewitî; zimanê wî daketî tirqnefes û westiyayî xuya dikir; min ji erdê rahişt kevirekî mezin û avêt ji serê mêr de, kevire min li marê reş ket. Her di wê gavê de marê reş du bask vekirin û firiya çû; ez mit û mat mam.

Ez rûniştim da ku bêhna xwe vedim, lê ji ber ku ez gelekî westiyabûm, ez di xewê re çûm; saetekê raketim. Gava şiyar bûm, min dît vaye reşikeke rind li ber piyên min rûniştî; lingên min difirikîne. Min gelekî şerm kir, ji lewre min daxwaza wê fam kir; min ji wê pirsî ka ew çi dixwaze. Wê bersîv da: 'Ji ber ku te dijminê min yê mezin kuşt ez bi lez û bez hatim vir. Ango ez ew marê reş im; ya ku te ji wî marê me-

zin rizgar kir. Ew marê mezin û ez, em herdu jî cin in; ew dijminê min bû, dixwest bi zorê tecawizê min bike û min bikuje. Gava te ez xilas kirim, ez tavil firiyam çûm keştiyê, cihê ku xwişkên te, te avitibûn avê. Min xwişkên te xistin bin sihrê û kirin dêlik û vane li vir in.' Wê du segên ku bi darekê ve girêdayî bûn nîşan dan û got: 'Ew mucewherên ku li keştiyê hebûn min hildan, birin, li xaniyê te yê li Bexdayê danîn; paşê min keştî jî xerq kir. Ew xortê ciwan mirî ye û li hember mirinê tiştê ji destê min nayê, her tişt ancax ji destê Xwedê tê.'

Bi van gotinan re, wê herdu seg -xwişkên min- ji darê vekirin, em her sê jî xistin hembêza xwe, firiya, anî, em li ser banê xaniyê min, li Bexdayê danîn.

Ez daketim jêr, li nav malê geriyam; belê, ew hemî mucewher û tiştên din ku li keştiyê, me bi cih kiribû, bi şeweyê-ke têkûz, bê çu kêmasî û xisarê di hundirê malê de bûn.

Wê gavê wê jinika cin ji min re got: 'Ez ê bi tiştêkî te bêhuzûr bihêlim; bi mora Hz. Suleymanî divê tu rojê sêsed qamçiyên li van herdu segan bidî. Heke tu bi rojekê tenê jî ji bîr bikî, ez ê bi firîn werim te jî wek wan biguherîm bikim dêlik.'

Ez mecbûr mam ku bersîva wê bidim: 'Baş e, ser seran û ser çavan.'

Ji wê rojê û vir de, ez xulam, ey melîkê mumînan, ez mecbûr im da ku bi qamçiyê li wan bixim, ji ber ku dilê min bi wan dişewite ez digirîm û wan hembêz dikim.

Ev e, çîroka min!"

Di wê lehzeyê de Şhrezadê dît ku hungura sibê ye; ew bi îtîna bêdeng ma.

Lê di şeva nod û pêncemîn de wê got:

Keçîka ciwan ya yekemîn weha gotibû:

" Ji wê rojê û vir de, ez xulam, ey melîkê mumînan, ez

mecbûr im ku bi qamçiyê li wan bixim, ji ber ku dilê min bi wan dişewite ez digirîm û wan bembêz dikim.

Ev e, çîroka min!

Ey bukuumdarê mumînan, vaye xwişka min Amîna li vir e; ew dikare çîroka xwe, ya, ji ya min ecêbtir bêje.”

Xelîfê Harûn el-Raşîd, bi bibîstina van gotinan re gelekî heyirî; ji ber ku pirr meraq dikir, hema bêwestan berê xwe da keçîka ku şeva berê ji wan re derî vekiribû, Amînayê û pirsî: ”Keçîka spehî, ew cihên lêdanan li laşê te çi ne, çi pê hatiye?”

Bi pirsra Xelîfeyî re Amîna pêş ve hat û dest pê kir:

Çîroka keçîka ciwan ya duyemîn

”Ey hikumdarê mumînan, ne hewce ye ku ez gotinên Zubeyda yên der heqê dê û bavê me de dubare bikim. Piştî mirina bavê me, ez û xwişka xwe ya herî piçûk Fahîma li cem diya xwe; Zubeyda û xwişkên xwe jî li cem diya xwe man, jiyana.

Piştî demekê diya min ez bi zilamekî kal re ku wê gavê herî dewlemendê bajêr bû, zewicandim. Piştî salek zewaca me, mêrê min, bi qedera Xwedê, mir û ji min re bi bihayê heştê hezar dînar zêr ma. Min heba wan bi hezar dînarî deh kirasên giranbiha kirin û min xwe ji tiştêkî mehrûm nehêla.

Rojekê ez li malê kêfxweş û rûniştî bûm; pîrek hat cem min. Ew pîr pirr zîst bû, min di jiyana xwe de yeke welê zîst nedîbû: Rûyê wê mîna dareke kevnar qermiçî, bêvileke şikestî ku hertim çilm jê dihat; diranên şikestî, çavên wê mîna fahişeyeke pîr, stuyekî xwaro maro, wê silav da û got:

‘Ey xanima spehî û delal; li cem min, keçikeke bê dê û bav ku dê îşev bizewice, heye. Ez ji te rica dikim da ku tu werî

daweta wê belengazê; ji ber ku ew li vir kesî nas nake.' Bi van gotinan re pîrê dest bi girînê kir, xwe avêt piyên min; min bi xirabiya wê nedizanî, loma jî dilê min pê şewitî û min got: 'Baş e, ser seran û ser çavan.' Wê dom kir: 'Bi izna te be ez dê niha herim, da ku bi bêhnfirehî tu cilên xwe li xwe bikî; ez ê êvarê werim te bibim.' Wê destê min ramûsa û ew çû.

Ez rabûm çûm hemamê, min di ava bi parfum de xwe şûst. Min kirasekî ji yên nuh û herî biha li xwe kir; min xwe bi gerdan, bazin û guharên herî spelhî xemiland; serpûşekê rengşîn ji hevrişim ku dora wê bi pelikên zêr hatibû neqîşkirin hilda û kembereke xemlê girê da. Êvarê pîrejin hat; da ku min bibe, min gazî çend koleyên jin, yên xwe, kir da ku ew jî bi min re werin; em bi rê ketin, çûn heya em gîhaştin ber deriyekî bilind ji mermer; em ketin serayeke berz ku ser banê wê digehaşt nav ewran. Di qorîdoreke dirêj re em derbas bûn; ku dîwarên wê cîlakirî û herweha, perdekirî û bi zêr, mucewher, çekên giranbiha xemilandî bûn; heya em hatin eywaneke welê mukemel ku ne mimkun e mirov karibe salix bide.

Li nivê eywanê, textekî razanê ji mermer ku bi mircan û mucewheran neqîşkirî û ji hevrişim xemilandî û herweha bi perdeyên hevrişimî dor lê pêçayî hebû.

Perde hatin hilanîn(ji kêlekê ve hatin kêşan); keçikeke spehî wek heyva çardehê xuya bû. Wê ji dil bixêrhatin li me kir û cihê rûniştinê nîşanê me da û got: 'Ey xwişka min, birayekî min ku wî carekê, li dawetekê te ditiye, heye. Xortekî ciwan û çeleng e; û ji min gelekî xweşiktir re. Ji wê rojê û vir ve dilê wî ketiye te û bi agirê evînê dişewite. Wî gelek pere dan pîrejinê da ku ew te bîne vir. Ji bilî ku bi te re bizewice wî çu niyeteke din nîne; di vê sala Xwedê û resûlê Wî ya pîroz de, ev tişt ne şerm e; berevajî caiz e.'

Min ferq kir ku di wê serayê de ew keçik xwediyê cihêkî

bilind e; min got: 'Baş e, ser seran û ser çavan.' Ew pîrê kêfxweş bû, destê xwe li hev xistin; derî vebû û xortekî ciwan wek heyvekê hat hundir. Wî bi dilekî têr evîn, bi carekê dil ji min bir; ew çû cem xwişka xwe rûnişt, paşê qadî tevî şahidan hat; mehra min bi wî xortê ciwan re birî; şahidan kaxez mor kir û paşê hemî ji eywanê derketin, çûn.

Wê gavê ew xortê ciwan rabû, hat cem min û got: 'Bi hêviya şeveke xweş ya xêrê. Lê, delala min, ez mecbûr im, şertekî li ber te deynim.' Min got: 'Bêje, ka şertê te çi ye?' Wî çû kitêba pîroz anî û got: 'Divê tu bi vê kitêba pîroz sond bixwî da ku ji bilî min, tu li kesekî din mêze nakî; te kesekî din navê.' Min sond xwar. Wê gavê ew gelekî kêfxweş bû. Ez hembêz kirim; bi wê yekê re min his kir ku çawa dil û ruhê min bi evînê tije bû.

Paşê xulaman, xwarin û vexwarin anîn; me têra xwe xwar û vexwar. Bi şev heya sibeyê em di hemhêza hev de man.

Mehekê tamam, bi wê şêweyê di nav kêf û zewqê de em jiyân. Rojekê min ji mêrê xwe daxwaz kir da ku izinê bide min, ez herim bazarê û çend cûre cawan bikirim; wî izin da min, got 'baş e'. Min cilên xwe li xwe kirin, tevî pîrejinê ku li serayê dima, em çûn bazarê. Bi şîreta pîrejinê em li ber dukanê hevrîşîmfiroş sekinîn. Xwediyê dukanê zilamekî ciwan bû. Pîrejinê got 'ez wî ji zûde nas dikim' û lê zêde kir: 'Bavê wî gelek mîras ji kurê xwe re hişt.' Û pîrê ji xortê dukandar re got: 'Ka cawên xwe yên herî biha û spehî bîne, em bibînin. Ji bo vê xanima rind û delal e.' Wî bersîv da: 'Ser seran û ser çavan.' Gava wî xortî cawên xwe li ber me radixistin, pîrejinê her pesnê wî dida. Lê min got: 'Qencî û têkûziya wî, an jî gotinên te min eleqeder nakin; em hatine caw bikirin û vegezin malê.'

Gava me cawên ku min ê bikiriya hilbijartin, min derxist pere dirêjî wî kir; lê wî înat kir û got: 'Ez îro pere ji we nagi-

rim; ji bo min kêfxweşî û şeref e ku ez van cawan wek xelatê didim we.' Wê gavê min ji pîrejinê re got: 'Piştî ku ew peran nagire, cawên wî paş ve bide wî.' Lê dukandarî got: 'Bi Xwedê, ez peran ji we bastînim. Ev caw ji bêla min diyarî ne. Lê, xanima spehî, ji dêl pere ve tu maçekê bide min, tenê maçekê. Ew ramûsan dê ji bo min ji bemî tiştên ku li dukana min in, hêjatir be.' Pîrejin kenîya û wê got: 'Xortê ciwan, xuyaye tu ne zêde bi aqil î; ku tu qedrê ramûsanekê ewqas bilind digirî; û tu qîza min, ne tirs e; çu xirabî çênabe heke tu ji dêl van cawên biha û spehî, maçekê bidî.' Min got: 'Ma tu nizanî ku min sond xwariye?' Wê dubare kir: 'Heke bêî ku tu xwe bilivînî, ew te ramûse, ne hewce ye tu xwe sûcdar bikî; wê gavê him caw him jî pere ji te re dimînin.' Bi wî awayî pîrê navbeynî kir û li dawiyê min daxwaza wî qebûl kir. Min destê xwe da ber çavên xwe, serpûşa xwe rakir da ku kesekî din nebîne. Wî xortê ciwan serê xwe xist bin serpûşê, lêvên xwe ber bi hinarika min bir û ji hinarikê ez rainûsam. Her di wê gavê de -bi ramûsanê re- wî welê dev li hinarika min kir ku ez ji ber êş û liberxweketinê ji xwe çûm.

Gava ez şiyar bûm -hatim ser hişê xwe-, dukan girtî, xortê ciwan wînda û serê min li ser çoka pîrejinê bû. Ji ber rewşa min pîrê gelekî xemgîn bû û got: 'Spas ji Xwedê re ku em ji belayeke mezintir parast. Niha divê em herin malê, ez ê melhemekê ku tavil birînê sax dike, tê bidim.' Ez tavil ji cihê xwe rabûm û me berê xwe da malê; bi nêzîkbûyîna malê ve, ez li tiştên ku dê bîr serê min fikirîm; wê fikrê ez bêhuzûr dikirim.

Ez harim malê, çûm odeya xwe, wek ku nexweş bim. Lê mêrê min, bê xem hat hundir û pirsî: 'Ax, xanima delal, bi gera we re çi bela hatiye serê te?' Min got: 'Ne tişteki. Ez sax û selamet im.' Wî bi dîqet li min mêze kir û pirsî: 'Lê, ew birîna, li cihê herî xweşik û nazik, li tûyê te çi ye?' Min got:

Gava ez bi izna te çûm bazarê; li kolaneke teng deveyeke êzing barkirî bat, ji tengbûna kolanê êzingekî serpûşa min qetand û rûyê min bi birîn kir. Wek tu dizanî, kolanên Bexdayê teng in.' Wê gavê ew gelekî qeberî; wî got: 'Sibeyê ez ê berim cem walî, gilî bikim ku tevê deveajoyan û êzingfiroşan bi dar de bike.' Dilê min bi wan şewitî û min got: 'Guh ne de vê yekê. Bi rastî xeletiya min bû, ez li kerekî siwar bûm, ker beziya û ez ketim erdê û bêhemdê xwe ez li êzingekî ketim ku rûyê min çirand.' Wê gavê ew qêriya: 'Sibeyê ez ê herim cem Gafar el-Barmakî, meseleyê ji wî re bêjim da ku hemî kerajoyên li bajêr bi dar de bike.' Lê ez aciz bûm, min bi qêrîn got: 'Te xêr e, ma tu dixwazî ji bo xatirê min dunyayê xera bikî? Ev tişt bi daxwaza Xwedê qewimî ye; di qedera min de welê nivisiye.' Wî nema xwe ragirt û got: 'Tu, jinika bê îman; bes derewan bike; tu yê bedêla sûcê xwe bibînî.' Wî gotinên giran ji min re gotin; li min heqaret kir, piyên xwe li erdê xistin û bangî heft heb reşikên mîna cinawiran kir; reşikan ez ji nav nivînan rakirim; û ez di erdê re kişandim, birim hewşê. Reşikekî bi milê min girt, yekî din li ser çokên min rûnişt; yekî sêyemîn di destê wî de şûrek hat û got: 'Ey efendî, ez wê bikim du qet?' Reşikekî din lê zêde kir: 'Em laşê wê parçe parçe jêkin û biavêjin çemê Dicleyê ji bo masiyan. Di vê cezaya yên ku li ser soza xwe û zewacê namînin, ev be.'

Wê gavê mêrê min, ji reşikî re, yê ku şûr di destê wî de bû re, got: 'Belê, Saadê jîrek, wê jinikê bike du qet!' Û Saadî şûr rakir, mêrê min got: 'Kelîmeya şehadetê bîne, navê tiştên ku yên te ne bêje, wesiyeta xwe bike, ji lewre dawîya jiyana te ye.' Lê min got: 'Ey ebdê Xwedê, ez ji te piçek wext rica dikim; da ku ez karibim şehadeta xwe bînim; û wesiyeta xwe hazir bikim.' Min li asîman mêze kir; gava ez li wê rewşa xwe ya xirab û nazik difikirîm, ji çavên min rondik mîna baranê dihatin.

Lê, her di wê gavê de, pîrejî hat derve, xwe avêt piyên xortê ciwan, ew ramûsan û got: 'Kurê min, ez dayeya te me, ez ji te rica dikim tu vê jinikê bibexşîn. Ji ber ku wê sûcekî ku vê cezayê heq dike nekiriye. Herweha tu hîn xort î, ez dîtirsim ku laneta wê te biêşîn.' Pîrê rica û lavaya xwe bi girînê domand; heya ku mêrê min li dawiyê got: 'Baş e, ji bo xatirê te, ez wê nadim kuştinê. Lê ez ê wisa nîşanekê di laşê wê de çêkim ku heya ew sax be, ew nîşan lê be.'

Paşê wî emir da reşikan, wan, cilên min ji min kirin; ez çîp oryan tazî hîştim. Wî qamçiyek hilda û bi wê li laşê min xist. Bi teybetî li piştta min, sînga min û kêlekên min dixist; ji ber êşê ez bêhiş ketim erdê. Min digot qey ez dimirim. Wî bi wê şeweyê ez li erdê hîştim û emir da koleyan da ku piştî ku tariyê erd hilçinî, min hildin, bibin wek tiştêkî mirî biavêjin hundirê xaniyê min yê berê.

Gava ez jixweçûyîne şiyar bûm, ji ber êş û birînan min nedikarî ez xwe bilivînim. Bi dermanên cûrbicûr min birînen xwe derman kirin; birîn rehet bûn, lê şûna wan xuya dikir; ku şûna wan we berniyên duhî dît.

Piştî çar mehan, ez baş bûbûm û êdî min dikarî ez rabim, bimeşim. Ez çûm seraya ku min ezab lê dîbû. Lê seray û tevî derûdor wêran bûbû; di şûna wan zêr û mucewheran, gil û gemar li ser hev bû. Li gel ku min der heqê mêrê xwe de gelek lêkolîn jî kir, lê min çu zanîn bi dest nexist.

Ez vegeyîyam cem xwişka xwe ya herî piçûk, Fahîma ku hîn jî destlêneketî û qîz e; em bi hev re çûn cem nîvxişka xwe Zubeydayê, ya ku serpehatiya xwe û herdu xwişkên ku bûne seg ji we re got. Piştî silav û bixêrhatinê germ me meseleyên xwe ji hev re gotin. xwişka min Zubeydayê got: 'xwişkên delal, çu kesek nikare xwe ji qedera xwe xilas bike; şukir ji Xwedê re ku hîn em dijîn. Fermo em li cem hev rojên xwe yê mayîn bi hev re biborînin, bijîn. Û berî her tiştî

divê gotina zewacê ji vir pê ve neyê gotin; divê vê gotinê bi temamî em ji bîr bikin.'

Xwişka me ya berî piçûk jî li cem me ma. Ya ku ber roj diçe bazarê û tiştên pêwist dikire ew e. Wazifeya min derî vekirin û li mêvanan bixêrbatin kirin e. Xwişka min Zubeyda jî mazûbana malê ye.

Em bi wê şeweyê bi bextewarî, bêmêr dijiyan, beya roja ku hemalekî tevî tiştên ku xwişka me kiribû, bi xwişka me Fahmayê re bat malê û me izna wî da, da ku bêhna xwe vede. Paşê ew her sê parsek û paşê hûn yên din bi kincên bazirgan hatin. Niha tu her tiştî dizanî; ey mîrê mumînan. Ev e çîroka min.'

Wê gavê Xelîfe gelekî ecêb ma û...

Di wê gavê de Şehrezadê dît ku hungura sibe ye û bi îtîna bêdeng ma.

Lê gava şeva sedemîn hat, wê got:

Ey Mîrê bextewar, min bihîstiye ku Harûn el-Raşîd ew çîrokên ku dibihîst, ji ber ecêbiya wan mit û mat dima; û wî emir da nivîskarên resmî da ku wan çîrokan binivîsin û li arşîva dewletê bîn parastin.

Paşê wî ji Zubeydayê re got:

"De ka ji min re bêje, xanima bi esil, ma te tiştêkî ji wê cinê ya ku xwişkên te bi sihrê kirin dêlik, nebihîstiye?" Zubeydayê bersîv da: 'Belê, mîrê mumînan, berî ku em ji hev biqetin, wê guliyek ji porê xwe da min; û got gava ez bixwazim wê bibînim, divê ez tayekî ji wî guliyê bişewitînim; wê gavê ew ê tavil were, heke ew li pey çiyayê Qafê be jî.' Wê gavê Xelîfeyî got: "Ka wî guliyê bide min." Zubeydayê ew gulî dirêjî Xelîfeyî kir, wî tayek jê kişand û şewitand. Berî ku bêhna şewata tayê por here wan, temamê serayê hejiya; û cin di şiklê keçikeye ciwan û qedirberz de xuya bû. Ji ber ku ew misilman bû, wê silav da Xelîfeyî û weha got: "Xweşî û bextewarî

para we be,-selamualeykum- ey Xelifeyê Xwedê.” Xelifeyî got: ”Aleykumeselam we rehmetullahî berekatuhû.” Paşê wê got: ”Hukumdarê mumînan, tu zanibe ku vê jina ciwan, ku li ser daxwaza te gazî min kiriye, wê qenciyeke hêja bi min kiriye, tovê qenciye di ruhê min de çandiye; ez çi bikim jî ji bin qenciya wê nikarim rabim. Min xwişkên wê kirin dêlik, heke min ew nekuştin, ji her ku min nexwest ev keçika ciwan xemgîn bihe. Heke tu bixwazî da ku ez wan ji sihrê rizgar bikim, ez ê ji bo xatirê te û xwişka wan vî karî bikim. Herweha ez ji bîr nakim ku ez misilman im.” Xelifeyî got: ”Belê, ez dixwazim ku tu wan rizgar bikî! Paşê em ê li rewşa vê keçika ciwan ku bi qamçiyên li wê dane, binêrin. Heke wek ew dibêje rast derkeve, ez ê wî mirovê ku wisa kiriye bidim peyda kirin û ceza bikim.” Wê gavê cinê got: ”Ey hukumdarê mumînan, ez ê hinek paşê ji te re bêjim ka kî welê bi Amînayê kiriye; bi wê re zewiciye, dest daye ser hemî tiştên wê, lê tu zanibe ku ew ji temamê insanan bêtir nêzîkî te ye.”

Paşê cinê taseke av hilda û hin tişt lê xwendin. Wê av li wan herdu dêlikan reşand û got: ”Tavil bikevin şiklê insanan!” Ew tavil ketin şiklê jinên spehî û ciwan ku ji Xwedê re şukir kirin.

Cinê berê xwe da Xelifeyî û got: ”Yê ku welê zilm li Amînayê kiriye kurê te el-Amîn bi xwe ye.” Wê temamê çîrokê ji Xelifeyî re got; bi wî awayî Xelifeyî ji devê cinêkê jî çîrok guhdarî kir.

Wê gavê Xelîfe gelekî ecêb ma û wî got: ”şukir ji Xwedê re ku ev herdu seg bi saya te rizgar bûn.” Paşê wî şand pey kurê xwe el-Amîn û emir da wî da ku meseleyê bêje; el-Amîn çîrok hemî got. Xelifeyî şand pey qadî û şahidan û ew hemî di eywanê de, ango ew her sê parsek-kurê mîran-, her sê jinên ciwan û herdu xwişkên sihêrkirî, hazirbûn.

Li pêş qadî û şahidan Xelîfeyî kurê xwe bi Amînayê re zewicand; û Zubeyda û herdu xwişkên wê bi wan her sê kurê mîran re zewicandin. Xelîfe bi xwe jî bi keçîka herî piçûk ya ji wan pênc xwişkan, ya herî şêrîn û spehî re zewicî ku hîn qîz bû.

Xelîfeyî, ji bo jin û mêrekî, her cotekî, qesrek da avakirin û gelekî pere û diyarî li wan bexişandin da ku ew dilxweş û bextewar bijîn. Gava êvar hat; wî bi lez xwe gihand hambêza Fahîma ya ciwan; şeveke şêrîn û xweş bi wê re borand.

Dawî

Piştî ku Şehrezadê ev çîrok xilas kir, ew bêdeng ma.

Lê Mîr Şahriyar got: "Axx Şehrezad, çi çîrokeke hêja! Te bi gotinên bijarte û hêja ji min re fersend çêkir ku ez karibim serpêhatî û jiyana mîr û xelkên welatên din, yên zemanê berê û niha bibihîzim; û gelek ji wan bi rastî jî nadîr û hêjayî lêfikirê bûn. Bi guhdarîkirina te ya hezar û yek şevê, ez hatime guhertin û bûme insanekî din; niha dilê min ji bo jiyane bi bextewarî lê dide û bi bextewariyê tije bûye. Qîza wezîrê min ya pîroz, şîkir ji Xwedê re ku Wî te şiyand. Ewqas diyarîyên hêja bi gotinên te yên xweş û hêja, wek ku di hingiv de bên dakirin, di eniya te de bi cih bûne û hişê te xurttir kirine."

Dinyazada piçûk ji ciyê xwe rabû, çû xwişka xwe hambêz kir, piyên xwe li stoyê wê pêçan û got: "Ooo Şehrezad, xwişka min ya delal, tu çîrokan çi bi şêweyêke xweş, qenc û hêja dibêji!"

Şehrezadê piçekî serê xwe xwar kir; xwişka xwe ramûsa û bi dengê gelekî nizim çend gotin di guhê wê de gotin. Keçîka piçûk rabû, çû. Şehrezad mideteke kurt bi Mîr re tenê

ma. Wê gavê wî destên xwe dirêjî wê kirin û xwest bi dilxweşî wê hembêz bike; lê gava wî, Dinyazad tevî dayînekê ku du zaro li hembêza wê û yek jî li pey wê bi papûlçkanî dihat, dît; wî xwe ragirt.

Şehrezadê bi bişêrinê berê xwe da Mîr Şahriyar; ew ber sê zaro xistin hembêza xwe; nîşanê wî dan û çavên wê tije rondik, wê got: "Ey Mîrê zemanan, Xwedê ev her sê zaro di mideta sê salan de, bi alîkariya min, dan te."

Gava bi bextewariyeke mezin û nedîtî Mîr Şahriyar xwe xwar kir da ku zaroyan ramûse, Şehrezadê axaftina xwe domand: "Kurê te yê mezin du salên xwe tije kirine lê yên cotik(hevalza) yek salî ne. Mimkin e bê bîra te jî ku di navbeyna şeva şeşsed û heftê û nehan û ya heftsedî de, ez çend hefte ne musaît bûm. Her wê gavê bû ku cotik ji min re çêbûn; û ez gelekî pê westiyam, ango salekê berê gava ji min re kur çêbû ez ewqas newestiyabûm; ji lewre min çîrok gotina xwe qut nekiribû."

Ew bêdeng ma; û Mîr Şahriyar berê xwe da zaroyan, ew gelekî di bin tesîrê de mabû. Ji lewre wî nekarî tiştekî bêje.

Lê keçika ciwan Dinyazad, ya ku ji ramûsana zaroyan nediwestiya, berê xwe da Mîr şahroyarî û got: "Ey Mîrê zemanan, tu niha difikirî ku serê xwişka min Şehrezadê jê bikî û van zaroyan bê dê bihêlî û herweha wan ji heskirina dayîkê mehrûm bikî?"

Şahriyarî kelogirî weha got: "Hus be, bêdeng be keçê!" Gava wî xwe ragirt û bû hakiinê hestên xwe, wî berê xwe da Şehrezadê û got: "Axx Şehrezad, berî ku zaro bên dinyayê jî te dil ji min biribû. Te dizanî û tu têgihîştibû ku bi xusûsiyeten ku Avakar te bi çek kiribû; min ji dil ji te hez kir; wek jinêke bi hemî awayî bakîre, ya pak û delal, yareke bi îffet, jîr û bawerdar; xweşbêj û bi tedbîr, bi kêf û aqil. Xwedê ji te, ji bavê te, diya te, malbata te û sulala te razî be."

Wî xwe xwar kir û serê wê ramûsa. Lê Şehrezadê bi destê wî girt, bir her lêvên xwe, hir her sînga xwe û paşê bir eniya xwe û got: "Ey Mîrê zemanan, ez ji te tika dikim ku tu gazî wezîrê xwe bikî da ku ji bo xatîrê min dilê wî geş bibe û fer-send jê re çêhe ku di vê şeva pîroz de piçekî kêfxweş bibe."

Mîr tavil xeber şande pey wezîrê xwe; wezîr, li ser piyê wî kefenê qîza wî û bawer dikir ku tiştê di qederê de nivisiye der heqê qîza wî de her pêk tê, hat. Mîr Şahriyar eniya wî ramûsa û got: "Xwedê qîza te ji bo felata xelkê min şandiye; bi saya wê di dilê min de poşmanî peyda bû." Bavê Şehrezadê wisa ecêb ma ku tavil ji xwe çû û ket erdê; kesên hazir li dora wî civiyan, gulav li rûyê wî reşandin û ew şiyar kirin. Şehrezad û Dinyazadê destê wî ramûsan; wî jî ew pîroz kirin û bi kêfxweşî şeva xwe borandin.

Mîr Şehriyarî qasidekî xwe şand cem birayê xwe Şahzema-nî, Mîrê Samarkand el-Acamê û paşê bi xwe jî ji bo bixêrha-tinê bi awayekî qedirbilind pêşwazî li birayê xwe kir. Bajar ji bo kêfxweşiyê hate xemilandin; misk û ember li nav bajêr hate reşandin. Bajariyan destên xwe hine kirin; û safran li rû-yê xwe dan; dengê saz, kîlarînet, bilûr, zîl û defikan ji çar ali-yan ve bilind dibû.

Li temamê bajêr mîhrecan hate bidarxistin û heinî mesref ji xezîneya Mîr Şahriyarbû; xelkê di nav kêf û xweşiyê de, ew roj pîroz dikir. Mîr Şahriyar serpêhatiya xwe, ango ew sê sa-lên ku bi Şehrezadê re derbas kiribû; temamê bûyerê ji serî heta bi dawiyê ji birayê xwe re got. Herweha wî ew tiştên ku bi saya çîrokên Şehrezadê hînbû bû û bihîstibû ji Şahzemanî re gotin. Wî behsa xweşikî, jîrî, xweşgoiyî, dilpakî, dostanî, paqijî û hemî ew xelatên hêja yên ku Xwedê Şehrezad pê xe-milandibû kirin. Dawiyê wî got: "Niha ew jina min ya helal û diya zaroyên min e."

Mîr Şahzeman gelekî ecêb ma û ji Mîr Şahriyar re got:

"Heke welê ye, ez jî dixwazim bizewicim. Ez xwişka Şehrezadê ya ku ez navê wê nizanim, bi helalî(jinîti) qebûl dikim. Wê gavê em dibin hevlingên hev, wek ku em birayên hev in. Bi coteke xanimên pêbawer, pak û delal; em dê kul û êşên xwe yên kevin ji bîr bikin. Heke min ferq nekiriba, tu dê bi tiştêkî nehesibaya. Axx birayê min bi rastî ev her sê salên dawî rewşa min pirtir xirab bû. Bi dilekî xweş û rahet min nedikarî tehma evîne û xweşiyên wê bibînim. Wekî te ez jî her şev bi keçikeke bakîre re radizam û min paşê ew dikuşt; û bi wî awayî min ji hemî jinan tol digirt. Lê niha ez jî dixwazim bidim ser şopa te û bi qîza wezîrê te ya din re bizewicim."

Gava Mîr Şahriyar ev tişt bihîstin gelekî kêfxweş bû. Rabû, çû cem jina xwe Şehrezadê û jê re got ku birayê wî qerar da ye û dixwaze bi Dinyazadê re bizewice.

Şehrezadê got: "Erê baş e, lê belê bi şertê ku birayê te Şahzeman jî bê vir û li cem me bimîne. Ji ber ku bê wê -Dinyazadê- ez nikarim saetekê jî bimînim. Heke birayê te bi vî şertî razî be, ji niha ve xwişka min xulama wî ye. An na çêna be."

Mîr Şahriyar bersîva Şehrezadê gîhand birayê xwe Şahzemanî. Şahzemanî got: "Bi Xwedê, birawo, her ez jî wisa fikirîm. Ji lewre ez bi xwe jî ji te cuda nema karim bijîm. Heçî Mîrîtiya Samarkandê ye, Xwedê kî layîq dibîne bila ew bibe mîr. Ez nema vedigerim wir; ez li vir dimînim."

Û Mîr Şahriyar got: "şikur ji Xwedê re ku piştî demeke dirêj, careke din me digehîne hev."

Paşê wî xeber şand pey qadî û şahidan; mehra Şahzeman û Dinyazadê hate birîn. Bi wî awayî herdu bira bi herdu xwişkan re zewicîn.

Şahî û kêfxweşiyê çil roj li temamê bajêr ajot û mesref hemî ji xezîneya Şahriyar bû.

Herdu hira û herdu xwişkan berê xwe dan hemamê; xwe bi gulav, avakulîlkan û ava miskê şuştin.

Şehrezadê porê xwişka xwe şeh kir û guliyên wê hunan û bi mircanan xemilandin. Wê fistanekî bi zêr neqîşkirî ku ca-wê fistan ji dema Xusrew mabû û bi şiklên çûk û heywanên xweşik hatibû neqîşandin, li wê kir. Gerdeniyeke efsanewî xist stoyê wê; li ber destên xwişka xwe, Dinyazad welê bû spehî ku beriya wê, spehitiyeke wisa çu jinekê nedîtibû. Gava herdu Mîr ji hemamê hatin der û her yek ji wan li ser textê xwe yê hazirkirî rûnişt; herweha li milê çepê û rastê textên mîran, li du rêzan jinên giregirên welêt, cihên xwe girtin. Wê gavê herdu xwişk di çengên hev de, bi hev re ketin hundir ku bi spehîtiya xwe dişihiyên heyva çardehê.

Jinekê ji yên hazir ku ji rêza herî qedirbilind bû, pêşve, ber bi Dinyazadê ve, çû; cilên wê ji wê kirin û fistanekî pîrr xweşik, reng şîn î ji hevrîşim li wê kir. Mêrê wê Mîr Şahzeman ji cihê xwe rabû, hat bi heyranî ew ecihand û careke din çû li ser textê xwe rûnişt. Ev îşareta wê yekê bû ku dê careke din cilên wê bihatana guhertin. Bi alîkariya xanimên hazir Şehrezadê fistanekî hevrîşimî, di rengê qeysiyan de, li wê kir; ew ramûsa, hi destê wê girt û ew bir cem Mîr. Mîr rabû ser xwe, ji çar aliyan ve li destgirtiya xwe mêze kir û paşê li cihê xwe rûnişt. Şehrezadê fistanê di rengê qeysiyan de (rengê qeysî), ji xwişka xwe danî û fistanekî sorî di rengê henaran de, yê şîfon li wê kir û bi destê wê girt; û hêdî hêdî li eywanê ew gerand da ku herkes wê bibîne û heyraniya xwe nîşan bide. Paşê careke din fistanê wê hate guhertin; ji hevrîşim, reng zer î wek rengê lîmonan yekî xet xetî li wê kirin; dawiyê fistanekî kesk î hevrîşimî ku bi zêr û mircanan hatibû xemilandin û neqîşkitin li wê kirin. Şehrezadê şixreyeke ku bi zumrutan hatibû xemilandin li eniya wê pêça; ket piyê wê, di nav rêzên xanimên qedirbilind re deras kir; di ber herdu mîran re bi-

hurîn çûn eywaneke li hêla hundir. Li wê derê Şehrezadê cilên wê danîn. Ew hazir kir û li ser textê razanê vezeland û tiştên pêwîst jê re gotin. Wê, ew bi girîn ramûsa, ji ber ku ew şeva ewil bû ku ew ji hev diqetiyar; Dinyazad jî giriya. Lê, wan dê sibeyê hev bidîtana; ji lewre midetê bêrikirina wan dê wextekî kurt baya.

Û ew şev ji bo herdu birayan û herdu xwişkan bû şeva kêfxweşî û bextewariyê û şeveke muhteşem ku piştî wan hezar û yek şevê dihat; herweha ji ho şênîyên bajarê Şahriyarî dibû destpêka demeke nuh.

Serê sibeyê, piştî çûyîna hemamê, herdu bira çûn cem xwişkan, gava ew hemî li cem hev bûn, wezîr, bavê Şehrezad û Dinyazadê hat cem wan. Mîr ji bo bixêrhatinê rabûn ser xwe û qîzên wî ji bo destramûsanê çûn pêşîya bavê xwe. Wezîrî ji herdu zavayên xwe re jiyaneke xweş û hextewar daxwaz kir û pirsra fermanên Mîr ji bo wê rojê kir.

Lê mîran got: "Axx bavo, ji vir pê ve em dixwazin tu emir bidî, neku emir bigirî. Ji lewre me bi hev re biryar daye ku tu bibî mîrê Samarkand el-Acamê." Û Şahzemanî lê zêde kir: "Belê, min dev ji Mîrîtiya wê derê berdaye." Lê Şahriyar ji birayê xwe re got: "Lê bi şertê ku tu di îdareya welêt de alîkariya min bikî û bibî şîrîkê Mîrîtiya textê min û rojek ez, yek tu divê em karûbarê welêt hi rê ve bibin." Şahzemanî got: "Ser seran û ser çavan!"

Û niha ji kêfxweşiyê, herdu xwişkan bavê xwe hambêz kirin; Wezîr ew û zaroyên Şehrezadê ramûsan û bi şeweyeke nazik û dilnerm xatir ji wan hemiyan xwest. Bi wî awayî, wî berê xwe da Samarkand el-Acemê û bi rahetî û xweşî gîhaşt wê derê. Xelkê bi kêfxweşî pêşwazî li wî kir. Wî welatê xwe aqilane û adilane îdare kir û bû mîrekî binav û deng. Lê tiştêkî zêde ku mirov der heqê wî de bêje nîne.

Mîr Şahriyar emir da nivîskarên herî jîrek yê serayê û yê

din li hemî welatên misilmanan da ku ji serî heta dawiyê tiştên ku di serê Şehrezadê te bihurîne binivîsînin bêî ku xwe di ser çu detayeke piçûk re jî çeng hikin.

Wan dest bi xebatê kir û bi herfên zêrîn sîh cild, ne zêde ne jî kêm, nivîsîn; û navê wê berhevokê kirin "Kitêba derheqê hezar û şevekê."

Mîr Şahriyar emir da, da ku ji ber wê kitêbê, kitêbên din bîn nivîsîn û li welêt bîn belav kirin da ku nişên nuh jê ders wergerin.

Kitêba orîjînal li serayê, li kaseya hikûmetê, li bin çavdêriya wezîrê xezîneyê hate veşartin.

Mîr Şahriyarû jina wî ya bextewar Şehrezad, Mîr Şahze-man û jina wî ya spehî Dinyazad û her sê zaroyên Mîr, sal li pey salan bextewar û kêfxweş jiyan. Her roja wan ji ya berê xweştir bû; her şev wek rûyê rojê ronî derbas dibû; heta Ew hat, Ew yê ku dostan ji hev vediqetîne, serayan hildiweşîne, goran dikolîne, Ew yê ku qadirê her tiştîye.

Ev in yên ku bi xeberoşkên hezar û şevekê tîn naskirinê; bi hemî tecrube, xweşikbûyîn û nadîrbûna xwe ve.

Lê Xwedê zanatir e. Tenê Ew dizane ka çî rast e û çî xelet e. Ew zanayê her tiştî ye.

Şîkur ji Wî re yê ku her û her abadîn e. Ew yê ku tiştan bi gorî daxwaza xwe diguherîne lê Ew nayê guhertin. Ew yê ku hukumdarê tiştên xuyayî û nexuyayî, Ew yê zîndeyê yekta. Hêvî û silav û nîmetên herî bilind bi pêxemberê me re bin; yê herî waiz di nav waizan, li unîversûmê kulîlka dinyayê ku Xwedayê alemîn ew bi pêxemberî xelat kir û hilibijart. Em xwe dispêrin wî deriyê dawiyê.

**EDÎ GAZINA NEBÛNA KITÊBÊN KURDÎ MEKE,
NÛDEMÊ Û WEŞANÊN WÊ BIXWÎNE!**

- Bingehên Gramera Kurmancî / Celadet Alî Bedir-Xan
- Dê û Dêmarî / Egidê Xudo
- Keskesor / Nûredîn Zaza
- Di Folklorê Kurdî de Serdestiyekê Jinan / Rohat
- Hêz û Bedewiya Pênûsê / Mehmed Uzun
- Mîrza Mehemed / Medenî Ferho
- Milkê Evîne / Rojen Barnas
- Zaroka Şevê / Jack London / Werger: Mustafa Aydoğan
- Biyanî / Albert Camus / Werger: Fawaz Husên
- Mîrzayê Biçûk / A. de Saint-Eksupéry / Werger: Fawaz Husên
- Gotin / Yaşar Kaya
- Antolojiya Çîroka Nû ya Kurmancên Başûr / Xelil Duhokî
- Şevên Spî / Dostoyevskî / Werger: Firat Cewerî
- Mişk û Mîrov / John Steinbeck / Werger: Firat Cewerî
- Bexçeyê Vişne / Çexov / Werger: Firat Cewerî
- Li Benda Godot / Samuel Becket / Werger: Firat Cewerî
- Gotinên Navdaran / Firat Cewerî
- Girtî / Firat Cewerî
- Kevoka Spî / Firat Cewerî

- Kultur, Huner û Edebiyat / Firat Cewerî
- Dara Hinarê / Yaşar Kemal / Werger: Firat Cewerî
- Dîwar / Sartre / Werger: Firat Cewerî
- Çiroka Malbara Evdo / Firat Cewerî
- Li mala mîr Celadet Ali Bedir-Xan / Firat Cewerî
- HAWAR 2 cild / Amadekar: Firat Cewerî
- Keça Kurd Zengê / Cemşîd Bender / Werger: F. Cewerî û S. Demir
- Xezal / Sîma Semend
- Evîna Reben / Derwêş M. Ferho
- Banga Hawarê / Medenî Ferho
- Kultur û Raman / Şerefxan Cizirî
- Kurê Zinarê Serbilind / Sidqî Hîrorî
- Şiirên Bijarte / Mayakovskî / Werger: Süleyman Demir
- Pêlên Bêrikirinê / Mustafa Aydoğan
- Şerefa Wendabûyî ya Katharina Blum / H. Böll / Werger: Ş. B. Soreklî
- Hingê / Rojen Barnas
- Sorê Gulê / Süleyman Demir
- Pêşmerge / Rehimê Qazî / Werger: Ziya Avcî
- Epilog / Hesenê Metê
- Siltanê Fîlan / Yaşar Kemal / Werger: Mustafa Aydoğan
- Evîn û Şewat / Sidqî Hîrorî
- Çirokên Hezar û Şevkê / Werger: Serdar Roşan
- Nûdem WERGER

Carek ji caran siltanek hebûye. Xatûneke siltên a
 pîr spehî hebûye ku siltên ji her tiştên li ser rûyê
 dinyayê bêtir jê hez dikir. Ji ber hezkirin û evîna wî ya
 li hemberî xatûna wî, ew ji welatîyên xwe re jî qenc
 bû, li hemberî wan dilovan bû û welatê xwe kiribû
 mîna buhuştêkê. Lê belê rojekê xatûna siltên wî dix-
 pîne, cezayê wê xapandinê jî dibe kuştin. Piştî wê bû-
 yerê, dilê siltên dişikê, ew li hemberî jinan bi gir dibe
 û ji berdêla evîne dilê wî bi kîn û nefretê tê rapêçan.
 Herweha ew li hemberî welatîyên xwe jî bi kîn û nef-
 ret dibe, jiyana wan ya buhuştî li wan dike mîna doje-
 hê. Jinên ku paşê siltan bi wan re dizewice, ji şevêkê
 pê ve li ba siltên namînin, dotira rojê tîn kuştin. Sil-
 tan nema dilê xwe dispêre jinan, baweriyê bi wan
 nayne. Heta dor tê ser keça wezîr Şehrezadê. Şehrezad
 keçeke spehî û bîaqil e. Ew şeva pêşî dest bi çîrokekê
 dike, çîrokeke pîr balkêş û tîjî fantazî. Gava tirêjên
 rojê davêjin hundur û celad derî vedike ku Şehrezadê
 bibe û serê wê jê bike, siltan nahêle û dixwaze li de-
 wama çîroka wê guhdarî bike. Şehrezad her şevê çîro-
 kekê dibêje, dawîya çîrokê nayne û siltên di meraqan
 de dihêle. Bi vî awayî, ew hezar û şevêkê ji siltên re çî-
 rokan dibêje. Di vê navê re ew ji siltên re lawekî tîne
 û dilê siltên yê şikestî dîsan dicebirîne.

Çîrokên di vê kitêbê de hinek ji çîrokên *Hezar û
 Şevêkê* ne. Ev çîrokên ku Serdar Roşan kirine malê zi-
 man û edebiyata kurdî, di edebiyata dinyayê de xwe-
 diyên çihêkî taybetî ne.

Bi hêviya ku hûn ê bi kêf bixwînin.